

မိတ်ကူးချိချိအနုပညာ

မင်းယုဝေ စာလောက လူလောက

mgyoe.com

ဒုတိယအကြိမ်

မြန်မာစာ မြန်မာမှု
 အမြင်
 ခရီးသွား
 မြန်မာသုတေသီနှင့်အနုပညာရှင်
 ကမ္ဘာစာပေ
 ကမ္ဘာပုဂ္ဂိုလ်ကျော်များ
 စသည့်ကဏ္ဍများဖြင့်
 စာလောကလူလောက
 ဆောင်းပါး ၃၇ ပုဒ်

မြန်မာစာပေသမိုင်းအကျဉ်းချုပ်
 အတိတ်မြန်မာရုပ်ရှင်
 မြန်မာ့စားစွမ်း
 မြင်းစီးကျွမ်းသောမြန်မာများ
 ကရင်ဒုံးကနှင့်ဒုံးသီချင်း
 ဗြိတိသျှပြတိုက်ရှိမြန်မာ့အမွေများ
 ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းအိမ်သို့
 အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်သို့
 အမျိုးသားပြတိုက်
 မြန်မာ့သမိုင်းကိုဆန်းစစ်ကြည့်သော်
 မြန်မာစာရေးရာ၌
 သတ္တိနှစ်မျိုး
 ရိုတ်စပီးယားအိမ်အိုသို့
 ဝက်သစ်ချခုနစ်ပင်သို့
 ပင်းတယသို့
 အင်းလေးကန်သို့
 မြို့မငြိမ်း
 ဦးလတ်
 ရုပ်ရှင်မင်းသားကိုဘတင့်
 ဦးဖိုးကျား
 ပန်းချီဦးငွေကိုင်
 ဗိုလ်မှူးဘသောင်း(မောင်သုတ)
 မွန်ပညာရှင်ဦးဝါယမ
 ကွယ်လွန်သူဦးဖိုးလတ်
 ဒေါက်တာဘဟန်နှင့်အင်္ဂလိပ်-မြန်မာအဘိဓာန်
 အင်္ဂလိပ်ဘဲလက်တေးကဗျာများ
 တူးဖူး၏ငြိမ်းချမ်းရေးကဗျာများ
 တဂိုးနှင့်ပစ္စည်းမဲ့
 ဟဲမင်းဝေးနှင့်သူစာ
 ချက်ကော့နှင့်သူစာ
 ကမ္ဘာကဗျာများ
 ဗင်ဂိုးနှင့်ကျွန်တော်
 ရှယ်လီနှင့်ကျွန်တော်
 ဒေါက်တာရွှိက်ဇာ
 တော်စတိုင်းနှင့်ကျွန်တော်
 ချာလီချက်ပလင်
 ဝေါ့ဒ်စနေ

ISBN 9789997118509

MW11

9 789997 118509

3,200.00KS

mgyoe.com

စာလောက လူလောက၊ မင်းယုဝေ

မျက်နှာပိုးဓာတ်ပုံ - unsplash image

စာမျက်နှာ ၃၁၆ + မျက်နှာ၊ ၁၂.၈ ခင်တီ x ၁၈.၅ ခင်တီ

ထုတ်ဝေသူ - ဦးစန်းဦး၊ စိတ်ကူးချိုချိုစာပေ(၀၀၅၃၈)၊ ၈၅၊ ၁၆၄လမ်း၊ တာမွေ၊ ရန်ကင်း။

ပုံနှိပ်သူ - ဒေါ်ဝင်းမာ၊ စိတ်ကူးချိုချိုပုံနှိပ်တိုက်(၀၀၄၁၂)၊ ၁၁၇၉၊ မစိုးရိမ်လမ်း၊ ရန်ကင်း။

၂၀၁၉၊ ဩဂုတ်လ၊ ဒုတိယအကြိမ်၊ အုပ်ရေ ၅၀၀၊

၁၉၇၀ နှလုံးလှစာပေ၏ ပထမအကြိမ်မူ

ရောင်းစျေး ၃၂၀၀ ကျပ်

email: skccph@gmail.com ; P.O.Box: 705

www.facebook.com/SKCCmyanmarbook

www.skccmyanmarbook.com

mgyoe.com

စိတ်ကူးချိုချိုစာအုပ်

စာလောက
လူလောက
မင်းယုဝေ

ဒုတိယအကြိမ်၊ ၂၀၁၉

မာတိကာ

- အမှာစာ

(က)

မြန်မာစာ မြန်မာမှု

၁။ မြန်မာစာပေသမိုင်း အကျဉ်းချုပ်	၁
၂။ အတိတ် မြန်မာရုပ်ရှင်	၉
၃။ မြန်မာ့စားစွမ်း	၁၈
၄။ မြင်းစီးကျွမ်းသော မြန်မာများ	၂၅
၅။ ကရင်ဒုံးကနှင့် ဒုံးသီချင်း	၃၁
၆။ ဗြိတိသျှ ပြတိုက်ရှိ မြန်မာ့အမွေများ	၃၆
၇။ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းအိမ်သို့	၄၁
၈။ အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်သို့	၄၇
၉။ အမျိုးသားပြတိုက်	၅၅

အမြင်

၁၀။ မြန်မာ့သမိုင်းကို ဆန်းစစ်ကြည့်သော်	၆၄
၁၁။ မြန်မာစာ ရေးရာ၌	၇၃
၁၂။ သတ္တိနှစ်မျိုး	၇၈

ခရီးခွား

၁၃။ ရှိတ်စပီးယားအိမ်အိုသို့	၈၂
၁၄။ ဝက်သစ်ချ ခုနစ်ပင်သို့	၈၇
၁၅။ ပင်းတယသို့	၉၅
၁၆။ အင်းလေးကန်သို့	၁၀၃

မြန်မာသုတေသီနှင့် အနုပညာရှင်

၁၇။ မြို့မငြိမ်း	၁၁၁
၁၈။ ဦးလတ်	၁၂၀
၁၉။ ရုပ်ရှင်မင်းသား ကိုဘတင့်	၁၃၂
၂၀။ ဦးဖိုးကျား	၁၄၂
၂၁။ ပန်းချီ ဦးငွေကိုင်	၁၅၃
၂၂။ ဗိုလ်မှူးဘသောင်း (မောင်သုတ)	၁၆၀
၂၃။ မွန်ပညာရှင် ဦးဝါယမ	၁၇၇
၂၄။ ကွယ်လွန်သူ ဦးဖိုးလတ်	၁၈၄
၂၅။ ဒေါက်တာဘဟန်နှင့် အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ အဘိဓာန်	၁၈၉

ကမ္ဘာ့စာပေ

၂၆။ အင်္ဂလိပ် ဘဲလက်တေးကဗျာများ	၁၉၄
၂၇။ တူးဖူး၏ ငြိမ်းချမ်းရေးကဗျာများ	၂၀၉
၂၈။ တဂိုးနှင့် ပစ္စည်းမဲ့	၂၁၈
၂၉။ ဟဲမင်းဝေးနှင့် သူ့စာ	၂၂၇
၃၀။ ချက်ကော့နှင့် သူ့စာ	၂၃၄
၃၁။ ကမ္ဘာ့ကဗျာများ	၂၄၂

ကမ္ဘာ့ပုဂ္ဂိုလ်ကျော်များ

၃၂။ ဗင်ဂိုးနှင့် ကျွန်တော်	၂၅၉
၃၃။ ရှယ်လီနှင့် ကျွန်တော်	၂၆၇
၃၄။ ဒေါက်တာရွှက်ဇာ	၂၇၄
၃၅။ တော်စတိုင်းနှင့် ကျွန်တော်	၂၈၆
၃၆။ ချာလီချက်ပလင်	၂၉၆
၃၇။ ဝေါ့ဒ်စ်စနေ	၃၀၇

mgyc.com

mgyc.com

အမှာစာ

ဤစာအုပ်၌ပါရှိသော ဆောင်းပါးများမှာ စာ-နယ်-ဇင်းများ၌ အခါအားလျော်စွာ ကျွန်တော် ရေးသားဖော်ပြခဲ့သော ဆောင်းပါးများအနက်မှ အချို့ဖြစ်ပါသည်။ စာ-နယ်-ဇင်းများ၌ ဖော်ပြပြီးဖြစ်သော်လည်း စာအုပ်အဖြစ်မူ စုပေါင်းထုတ်ဝေခြင်း မပြုရသေးပါ။ ကျွန်တော်၏ ထုတ်ဝေပြီး စာအုပ်များဖြစ်သော မြန်မာစာမိတ်ဖွဲ့ (ပထမတွဲ၊ ဒုတိယတွဲ)၊ စာဆိုနှင့် သုတေသီ၊ ပထမ မြန်မာများတို့တွင်လည်း ထည့်သွင်းဖော်ပြခြင်း မပြုရသေးပါ။ ထို့ကြောင့် ယင်းတို့ကို ယခု စုပေါင်းထုတ်ဝေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဤသို့ထုတ်ဝေရာ၌ အလွယ်တကူ ဖတ်ရှုနိုင်စေရန် အမျိုးတူဆောင်းပါးချင်း စုပေါင်းလျက် ကဏ္ဍ ၆ ခုခွဲ၍ ဖော်ပြပါသည်။ ယခု စာအုပ်အဖြစ် ထုတ်ဝေရာတွင်

ဆောင်းပါးအများကို ပြန်လည်ပြင်ဆင် တည်းဖြတ်ခြင်း မပြုပါ။ နဂိုမူမပျက် ထားရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် ဆောင်းပါး အနည်းငယ်ကိုမူ ဆီလျော်မှုရှိစေရန် ပြင်ဆင်တည်းဖြတ် ခြင်း၊ နုတ်ပယ်ခြင်း၊ ဖြည့်စွက်ခြင်း ပြုပါသည်။

ဤဆောင်းပါးများကို စာအုပ်အဖြစ် ထုတ်ဝေရာ၌ မိမိတို့စာစောင်၊ မိမိတို့သတင်းစာများ၌ ပထမဦးစွာ ထည့် သွင်းဖော်ပြပေးခဲ့သော သွေးသောက်၊ ရှုမဝ၊ မြဝတီ၊ ငွေတာရီ၊ ဒို့ကျောင်းသား၊ ကြေးမုံ၊ လုပ်သား တို့၏ ကျေးဇူးကို ပြန်လည်အမှတ်ရပါသည်။

ထို့ပြင် ဤစာအုပ် ဖြစ်မြောက်လာအောင် အစစ အရာရာ ကူညီအားပေးသော မိတ်ဆွေ တက္ကသိုလ်ဝင်းမွန် (ဦးဝင်းမွန်၊ မြန်မာစာဌာနမှူး၊ ဆေးတက္ကသိုလ်-၂)ကို ကျေးဇူးတင်ကြောင်း ဖော်ပြပါသည်။

မင်းယုဝေ
၁၅၊ ၇၊ ၇၀။

မြန်မာစာ မြန်မာမှု

မြန်မာစာပေသမိုင်း အကျဉ်းချုပ်
(၁၁၁၂ ခုမှ ၁၉၄၀ ပြည့်နှစ်အထိ)

ကမ္ဘာ့သမိုင်းတွင် ခရစ်မပေါ်မီ နှစ်ပေါင်း နှစ်ထောင်ခန့်မှစ၍ အီဂျစ် ပြည်နှင့် တရုတ်ပြည်တို့၌ စာပေအရေးအသား စတင်ပေါ်ပေါက်ကြောင်း မှတ်တမ်းတင်ထားသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် မြန်မာစာပေ အရေးအသား ကို ပုဂံခေတ် ၁၁ ရာစု၌ အစပြုခဲ့သည်ဟု ဆိုကြသည်။

မြန်မာစာပေကို ခြုံ၍ကြည့်ပါက ၁။ ကျောက်စာ ၂။ ပေ၊ ပုရပိုက် စာ ၃။ ပုံနှိပ်စာဟူ၍ သုံးမျိုးတွေ့နိုင်သည်။ ယင်းတို့တွင် ကျောက်စာကို ပုဂံခေတ်၌ တွေ့ရသည်။ ပေ၊ ပုရပိုက်စာတို့ကို အင်းဝခေတ်မှ ကုန်းဘောင်ခေတ်အထိ တွေ့ရသည်။ ပုံနှိပ်စာတို့ကို အောက်မြန်မာပြည် ဗြိတိသျှသိမ်းပြီးချိန် ဗြိတိသျှခေတ်မှ ယနေ့အထိ တွေ့ရသည်။

တွေ့ရှိရသမျှသော မြန်မာကျောက်စာများအထဲတွင် မြစေတီ ကျောက်စာခေါ် ဂူပြောက်ကြီးကျောက်စာသည် အစောဆုံးဖြစ်သည်။ ယင်းကို ခရစ်နှစ် ၁၁၁၂ ခုတွင် ပုဂံ ကျန်စစ်သားမင်း၏သားတော် ရာဇကုမာရမင်းသားက ရေးထိုးသည်။ မြန်မာဘာသာဖြင့်သာမက မွန်၊

ပျူ၊ ပါဠိဘာသာများဖြင့်လည်း ရေးထိုးထားသည်။ ရာဇကုမာရသည် ဘုရားတည် ကုသိုလ်ပြုရာတွင် နောင်လာနောက်သားတို့ သူ၏ ဒါန ကုသိုလ်ကို သတိရစေရန်လည်းကောင်း၊ သူလှူခဲ့သော ဝတ္ထုကံမြေ နယ်နိမိတ်ကို သိစေရန်လည်းကောင်း ထိုကျောက်စာကို ရေးထိုးခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုကျောက်စာကို ဆန်းစစ်ကြည့်ပါက ကဏ္ဍ ၄ ခုပါဝင်သည် ကို မြင်နိုင်သည်။ ယင်းတို့မှာ ၁။ ဒါနပြုသောခုနှစ် ၂။ ဒါနပြုသော အကြောင်းရင်း ၃။ အလှူဝတ္ထုစာရင်း ၄။ ဆုတောင်းစာ၊ ကျိန်စာတို့ ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့ကို စကားပြေဖြင့် ရေးထားသည်။ အရေးအသားမှာ ရိုးရိုးနှင့် ဣန္ဒြေရသည်။ အချို့ ဝါကျအစီအစဉ်မှာ ပါဠိနွယ်သည်။ အချို့ ဝေါဟာရစကားလုံးများမှာ ပါဠိ၊ သက္ကတ၊ မွန် မွေးစားစကားလုံး များ ဖြစ်သည်။ စာလုံးပေါင်း ရှေးဆန်သည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် ပုဂံ ခေတ် ကျောက်စာများမှာ ဤသဘောမျိုး ရေးထိုးထားသည်ကို တွေ့ရ သည်။ ဤသဘောမျိုး ရေးထိုးထားသော ကျောက်စာမျိုး မြန်မာနိုင်ငံ တွင် တစ်ထောင်နီးပါးခန့် ရှိသည်ဟု အဆိုရှိသည်။

ပုဂံခေတ် ပျက်သုဉ်းပြီးနောက် အင်းဝခေတ် (၁၃၆၄-၁၅၅၅) ပေါ်ထွန်းလာသည်။ အင်းဝခေတ်၌ ပေ၊ ပုရပိုက်ပေါ်တွင် စာပေရေး သားမှု ခေတ်စားသည်။ တစ်ဖန် စကားပြေထက် ကဗျာလင်္ကာကို ဦးစား ပေး ဖွဲ့ဆိုလာသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုခေတ် စာပေပညာရှင်တို့သည် ဗုဒ္ဓစာပေကို လေ့လာကြပြီးလျှင် လူသတ္တဝါတို့သည် ပစ္စုပ္ပန် သံသရာ အတွက် မည်သို့ ကျင့်သင့်၊ ကြံသင့်သည်တို့၌ စိတ်ဝင်စား၍ ဇာတက နိပါတ်များနှင့် ဗုဒ္ဓဝင်ကျမ်းများကို အမှီပြုကာ ကဗျာဖွဲ့ဆိုကြသည်။ ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ၏ စတုဓမ္မသာရ ကိုးခန်းပျို့၊ ရှင်မဟာသီလဝံသ၏ ပါရမီတော်ခန်းပျို့၊ ရှင်အဂ္ဂသမာဓိ၏ နေမိဘုံခန်းပျို့ စသည်တို့သည် အထူးထင်ရှားသည်။ ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်တော်ကို အာရုံပြုလျက် ရေ၊ မြေ၊

တော၊ တောင်၏ တင့်တယ်ဟန်ကို ဖွဲ့ဆိုသော ရှင်ဥတ္တမကျော်၏ တောလားရတုသည်လည်း အထူးထင်ရှားသည်။ ထိုခေတ်တွင် မြန်မာ စာပေ လေ့လာပြုစုမှုသည် အားကောင်းခဲ့သည်။ မြန်မာတို့၏ လေးလုံးစပ် ကာရန်အသုံးသည် နာပျော်ဖွယ်သော သုတိနှင့် ပြည့်စုံသည့်အဆင့်သို့ ရောက်ခဲ့ပေသည်။

ထိုနောက် တောင်ငူခေတ်နှင့် ညောင်ရမ်းခေတ် (၁၅၁၅-၁၇၅၂) သို့ ရောက်လာသည်။ ထိုခေတ်တွင် စစ်ချီ၍ ပူဆွေးခြင်း၊ စစ်အောင်၍ ပျော်ရွှင်ခြင်း၊ ဘုရင့်ဘုန်းတော်ကို ချီးကျူးခြင်း၊ ယောက်ျားမိန်းမတို့ မေတ္တာသက်ဝင်၍ လွမ်းဆွတ်ပူဆွေးခြင်း စသည်တို့ကို အသားပေး ဖွဲ့ဆိုသည့် ကဗျာများ ခေတ်စားသည်။ နဝဒေး၊ နတ်ရှင်နောင်တို့၏ စစ်ချီဘွဲ့၊ ဘုန်းတော်ဘွဲ့၊ မယ်ဘွဲ့၊ မောင်ဘွဲ့၊ ဘုရားတိုင် ဘွဲ့ရတုများ၊ ရှင်သူရဲနှင့် လှော်ကား ၃ ထောင်မှူးတို့၏ ဧချင်းများသည် ထိုခေတ်၏ ထင်ရှားသော ကဗျာများဖြစ်သည်။ ထိုခေတ်၌ ထူးခြားသည်မှာ အလုပ်သမား၊ လယ်သမားတို့၏ဘဝကို ဖော်ကျူးသော ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာ၏ တျာချင်းများ ပေါ်ထွန်းလာခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ကျေးတောနေတို့၏ ခံစားချက်၊ ကျေးတောနေတို့၏ ဘဝကို ဖော်ကျူးသည့် အိုင်ချင်းများလည်း ပေါ်ထွန်းလာသည်။ ထိုမှတစ်ပါး မွန်ဝန်ကြီး ဗညားဒလ၏ “ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံကျမ်း” နှင့် ဦးကုလား၏ “မဟာရာဇဝင်ကျမ်း” တို့လည်း ပေါ်ထွက်လာသည်။ ယင်းတို့သည် စကားပြေ အရေးအသားအရာ၌ ကျစ်လျစ်သိပ်သည်း ရှင်းလင်း၍ မြန်မာစကားပြေလောက၌ စံတင်ထိုက်သောကျမ်းများ ဖြစ်ပေသည်။

ထို့နောက် ကုန်းဘောင်ခေတ်(၁၇၅၂-၁၈၈၅)သို့ ရောက်ခဲ့ပြန်သည်။ ပုဂံခေတ်၌ စခဲ့သော ပါဠိကျမ်းဂန် လေ့လာမှုသည်လည်းကောင်း၊ အင်းဝခေတ်၌ စခဲ့သော မြန်မာစာပေ လေ့လာပြုစုမှုသည်လည်းကောင်း

ဤ ခေတ်၌ အနည်ထိုင်တော့သည်။ အဆီအနှစ် စုတော့သည်။ ထိုခေတ် ပညာရှင်တို့သည် ဘိုးဘေးဘီဘင် အစဉ်အဆက် လေ့လာပြုစုခဲ့သော စာပေကျမ်းဂန်တို့ကို မနေမနား လေ့လာဆည်းပူးကြသည်။ ပျက်ယွင်း သည်တို့ကို ဖာထေးပြုပြင်ကြသည်။ တိမ်မြုပ်သည်တို့ကို ဖော်ထုတ် ကြသည်။ သာသနာပြုဆရာတော် အမှူးပြုသော ပညာရှင်တို့သည် ပိဋကတ်တော်ကို တည်းဖြတ်၍ ကျောက်ထက်အက္ခရာတင်ကြသည်။ ဓမ္မသတ်ကျမ်း၊ ဆေးကျမ်း၊ ဗေဒင်ကျမ်း၊ ရာဇဝင်ကျမ်း စသည်တို့ကို လည်း တည်းဖြတ်သုတ်သင်ကြသည်။ ပိဋကတ်ကျမ်းစာ၊ လောကီကျမ်း စာ၊ ပျို့လင်္ကာ၊ သမိုင်း စသည်တို့ကို စုဆောင်း၍ မှတ်တမ်းစာရင်းတင် ကြသည်။ ဤသို့ ဘိုးဘေးများ၏ အမွေအနှစ်ဖြစ်သော စာဟောင်း ပေဟောင်းတို့ကို ထိန်းသိမ်းရင်း တစ်ဖက်ကလည်း စာပေသစ်များကို ပြုစုကြသည်။ ဝေါဟာရလိနတ္ထဒီပနီကျမ်း၊ ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီကျမ်း၊ ပေါရာဏကထာ ဋီကာကျမ်း၊ သတ်ပုံသတ်ညွှန်း ခွဲထားကျမ်း စသည့် စာပေအတွက် အဖိုးတန်သော စာပေစကားဆိုင်ရာ ကျမ်းများကို ပြုစု ကြသည်။ ယောမင်းကြီး ဦးဘိုးလှိုင် ဦးဆောင်သော ခေတ်မီပညာရှင် တစ်စုကလည်း အနောက်တိုင်း ဝိဇ္ဇာ-သိပ္ပံကျမ်းများကို ကြိုးပမ်း မြန်မာ ပြန်ဆိုကြသည်။ ပျို့လင်္ကာဆရာတို့သည် ဆန်းသစ်သော ကဗျာများကို မဖွဲ့ဆိုနိုင်စေကာမူ အစဉ်အလာမပျက် ရှေးရိုးကဗျာမျိုးကို ဆက်လက် ဖွဲ့ဆိုကြသည်။ ထူးခြားချက်မှာ လေးချိုး၊ တေးထပ်၊ ဘောလယ်၊ သံချို၊ လွမ်းချင်း စသော ကဗျာတိုကလေးများ ပေါ်ထွက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုမှတစ်ပါး ဝတ္ထု၊ ပြဇာတ်၊ မေတ္တာစာ စသည်တို့လည်း အတော်များများ ပေါ်ထွက်လာသည်။ ဦးပုည၏ ဝတ္ထုများ၊ မေတ္တာစာများ၊ ဦးကြင်ဥ၏ ပြဇာတ်များသည် ထူးခြားသည်။ ထိုခေတ် စာပေခေါင်းဆောင်များထဲ တွင် မုံရွေးဆရာတော်၊ သျှင်ဥက္ကံသမာလာ၊ ဒုတိယ ကျော်အောင်စံထား

ဆရာတော်၊ စိန္တကျော်သူ ဦးဩ၊ တွင်းသင်းမင်းကြီး၊ မြဝတီမင်းကြီး၊ ဦးဘိုးလှိုင်၊ ဦးကြင်ဥ၊ လှိုင်ထိပ်ခေါင်တင်၊ ဦးပုည၊ ကင်းဝန်မင်းကြီး စသူတို့သည် ထိပ်တန်းက ပါဝင်ပေသည်။

ထိုခေတ် ၁၈၆၉ ခုနှစ်၌ မင်းတုန်းမင်းကြီးသည် ရတနာပုံ နေပြည်တော် ရွှေနန်းတော် မြောက်ဥယျာဉ်၌ စာပုံနှိပ်စက်ကို တည်ထောင်လိုက်သည်။ ပေမူ၊ ပုရပိုက်မူ၊ ဘဝ၌သာ ရှိနေသော မြန်မာစာပေကျမ်းဂန်တို့ကို ပုံနှိပ်စာအုပ်အဖြစ်သို့ရောက်ရန် စတင်ကြိုးပမ်းလေသည်။ ၁၈၇၄ ခုတွင် ရတနာပုံသတင်းစာကို စတင်ထုတ်ဝေခဲ့သည်။

ယင်းသို့ မြန်မာစာပေ အခြေအမြစ်ကို အုတ်မြစ်ချတော့မည်ဟူ၍ အရှိန်ယူဆဲတွင် မြန်မာနိုင်ငံသည် အင်္ဂလိပ်နယ်ချဲ့ လက်အောက်သို့ ရောက်ခဲ့ရလေသည်။ မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှု မြန်မာ့ပညာရပ်များနှင့်အတူ မြန်မာစာပေသည်လည်း မှေးမှိန်ညှိုးနွမ်းခဲ့ရလေသည်။

ထိုအတွင်း အောက်မြန်မာနိုင်ငံ၌ စာပုံနှိပ်တိုက်များ ခေတ်စားလာသည်။ အထက်မြန်မာနိုင်ငံ၌ ၁၈၆၉ ခုနှစ်တွင်မှ စာပုံနှိပ်စက်ကို တည်ထောင်နိုင်သော်လည်း အောက်မြန်မာနိုင်ငံတွင်မူ ၁၈၁၆ ခုတွင် စတင်တည်ထောင်နိုင်ခဲ့သည်။ ထိုပုံနှိပ်စက်များသည် ပွဲများ၌ သီဆိုကြရန် ဇာတ်စကားများ၊ တေးသီချင်းများပါသော ဇာတ်စာအုပ်များကို ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေကြသည်။ ထိုသို့ ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေနိုင်ရန်လည်း အထက်သား ဇာတ်ဆရာ၊ အောက်သား ဇာတ်ဆရာများသည် ရန်ကုန်၌ စုဝေးကာ ဇာတ်စာအုပ်များကို ရေးသားကြသည်။ ယင်းသို့ ရေးသားထုတ်ဝေကြသည်မှာ ဇာတ်စာအုပ်ပေါင်း တစ်ရာကျော်၊ နှစ်ရာခန့်ရှိသည်ဟု ဆိုသည်။ ဤဇာတ်စာအုပ်များအပြင် ရှေးစာဟောင်း၊ ပေဟောင်းအချို့ကိုလည်း ပုံနှိပ်တိုက်များက ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေကြသည်။ ဤတွင် နယ်ချဲ့ဒဏ်ကြောင့် မှေးမှိန်ညှိုးနွမ်းနေသော မြန်မာစာပေသည် ပြန်လည်ခေါင်း

ထောင်ရန် လူးလွန်လှုပ်ရှားလာသည်။ ရှေးအခါက ဘုန်းတော်ကြီး ကျောင်းနှင့် ဘုရင့်နန်းတွင်း၌သာ ကိန်းအောင်းနေသော ပေစာများ(ဝါ) စာပေသည် ပုံနှိပ်လုပ်ငန်းကြောင့် လူအများဆိုင်ရာ ကျေးရွာများအထိ ပျံ့နှံ့လာသည်။ လူနည်းစုဆိုင်ရာ စာပေအသွင်မှ လူများစုဆိုင်ရာ စာပေအသွင်သို့ ပြောင်းလာသည်။

ထိုနောက် ပြဇာတ်များ ခေတ်စားပြီး ရိုးအီလာသောအခါ ကာလပေါ်ဝတ္ထုများ ပေါ်ထွန်းလာသည်။ ပထမဦးဆုံးသော ကာလပေါ်ဝတ္ထုသည် ဂျိန်းလှကျော်ရေးသော “မောင်ရင်မောင်၊ မမယ်မ” ဝတ္ထုဖြစ်သည်။ ထိုဝတ္ထုသည် ပြင်သစ်စာရေးဆရာကြီး ဒူးမားရေးသော မွန်တီကရစ်စတို နယ်စားကြီး (The Count of Monte Cristo) ဝတ္ထု တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကို ဆီလျော်အောင် မြန်မာပြန်ဆိုသော ဝတ္ထုဖြစ်သည်။ ယင်းဝတ္ထုနောက် ဦးကြီး၏ ချဉ်ပေါင်ရွက်သည် မောင်မှိုင်းဝတ္ထု၊ ဦးဘသင်၏ မောင်တာနောဝတ္ထု၊ ဦးလတ်၏ ရွှေပြည်စိုးဝတ္ထု၊ စပယ်ပင်ဝတ္ထု၊ မစ္စတာမောင်မှိုင်း(သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်း)၏ မှာတော်ပုံဝတ္ထု စသည်တို့ ပေါ်ထွက်လာသည်။ ထိုဝတ္ထုများထဲ၌ ဘဝပတ်ဝန်းကျင်ရှိ လောကအဖြစ်အပျက်၊ လူ့ကိစ္စ၊ လူ့အမှုအရာတို့ကို ပေါင်းစပ်သိမ်းကျုံးဖွဲ့တတ်သော လူ့သဘာဝအဖွဲ့တို့ ပါဝင်စ ပြုလာသည်။

၁၉၂၀ ပြည့်နှစ် ပထမကျောင်းသားသပိတ် အရေးတော်ပုံကြီး ပေါ်ပေါက်လာသောအခါတွင် မြန်မာစာပေသည် တစ်ဆင့်တိုးတက်လာသည်။ ကဗျာလင်္ကာ လိုက်စားမှုသည် ကျယ်ပြန့်လာသည်။ ပညာ့အလင်း၊ သူရိယ၊ မြန်မာ့အလင်း စသော သတင်းစာများနှင့် ဒဂုန်မဂ္ဂဇင်း စသော မဂ္ဂဇင်းဂျာနယ်များတွင် ကဗျာများ အများအပြား ပေါ်ထွက်လာသည်။ သို့ရာတွင် အကြောင်းအရာအနေဖြင့် မယ်ဘွဲ့၊ မောင်ဘွဲ့၊ အလွမ်းဘွဲ့၊ အလှဘွဲ့၊ သံဝေဂဘွဲ့တို့က အလေးသာနေသဖြင့် အားရ

စဖွယ်ကား မကောင်းလှသေးပေ။ တစ်နည်းအားဖြင့် မန္တလေးခေတ်၏ ကဗျာမျိုးသာ ဖြစ်နေသေးသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် မစ္စတာ မောင်မှိုင်းသည် ထူးခြားသော ကဗျာများကို ဖွဲ့ဆိုလာသည်။ ထိုကဗျာ များကား မယ်ဘွဲ့၊ မောင်ဘွဲ့၊ အလွမ်းဘွဲ့၊ အလှဘွဲ့၊ သံဝေဂဘွဲ့တို့ မဟုတ်မူဘဲ ဇာတိသွေးဇာတိမာန်ကို တက်ကြွစေသော ကဗျာများဖြစ်ပေ သည်။

ထိုနောက် မြန်မာတို့၏ လွတ်လပ်ရေးကြိုးပမ်းမှုနှင့် နိုင်ငံခြား စာပေ လေ့လာမှုတို့ ကျယ်ပြန့်လာကာ ရွှေဥဒေါင်း၊ ပီမိုးနင်း၊ လယ်တီ ပဏ္ဍိတ ဦးမောင်ကြီး၊ ဇေယျ၊ မဟာဆွေ၊ ဒဂုန်ခင်ခင်လေး၊ ဦးဖိုးကျား၊ ညာဏ၊ သခင်ဘသောင်း စသော စာရေးဆရာများ ပေါ်ထွန်းလာသည်။ တက္ကသိုလ်မှလည်း သိပ္ပံမောင်ဝ၊ ဇော်ဂျီ၊ မင်းသုဝဏ်၊ မောင်ထင်၊ တက်ဘုန်းကြီးသိန်းဖေ (သိန်းဖေမြင့်)၊ တက်တိုး၊ ဒဂုန်တာရာ စသော စာရေးဆရာများ ပေါ်ထွန်းလာသည်။ ထိုစာရေးဆရာများသည် ဝတ္ထု ရှည်၊ ဝတ္ထုတို၊ ပြဇာတ်၊ ဆောင်းပါး၊ စာတမ်း၊ ကဗျာများကို အင်နှင့် အားနှင့်ချီ၍ ရေးဖွဲ့လာကြသည်။ ကဗျာထက် စကားပြေဖြစ်သော ဝတ္ထု ရှည်၊ ဝတ္ထုတို၊ ပြဇာတ်၊ ဆောင်းပါး၊ စာတမ်း စသည်တို့က ပိုမိုအင်အား ကောင်းလာသည်။ ရေးဖွဲ့သော အကြောင်းအရာဘက်တွင် ဘဝပတ်ဝန်း ကျင်ရှိ လောကအဖြစ်အပျက်၊ လူ့ကိစ္စ၊ လူ့အမှုအရာတို့ကို ပေါင်းစပ်သိမ်း ကျုံး ဖွဲ့တတ်သော လူ့သဘာဝအဖွဲ့ကို ဦးစားပေးသည်။ လွတ်လပ်ရေး စိတ်ဓာတ်နှင့် အမျိုးချစ်စိတ်၊ နိုင်ငံချစ်စိတ်ကို လှုံ့ဆော်သော အကြောင်း အချက်တို့ကို ဦးစားပေးသည်။ စကားပြေ အရေးအသား ပုံသဏ္ဍာန်ကို ကြည့်လျှင် မန္တလေးခေတ်နှင့် မန္တလေးခေတ်နောက်ပိုင်း၌ ခေတ်စားသော လင်္ကာစကားပြေ နှစ်ထွေရောသော အရေးအသားမျိုး၊ ကာရန်အချိတ် ဆက်ပါသော အရေးအသားမျိုး မဟုတ်တော့၊ ရိုးရိုးရှင်းရှင်း လွယ်လွယ်

နှင့် လူအများ နားလည်လွယ်သည့် အရေးအသား ပုံသဏ္ဍာန်မျိုးကို ရေးသားလာကြသည်။

ကဗျာဘက်တွင်လည်း ဇော်ဂျီနှင့် မင်းသုဝဏ်တို့ ဦးဆောင်ကာ ခေတ်စမ်းကဗျာများကို ဖွဲ့ဆိုလာကြသည်။ ခေတ်စမ်းကဗျာသည် အကြောင်းအရာသဘော၌လည်းကောင်း၊ ပုံသဏ္ဍာန်သဘော၌လည်းကောင်း၊ ရှေးရိုး မြန်မာကဗျာလမ်းဟောင်းမှ ခွဲထွက်ခဲ့သော ကဗျာသစ်ဖြစ်သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ဘဝပတ်ဝန်းကျင်ရှိ လောကအဖြစ်အပျက်၊ လူ့ကိစ္စ၊ လူ့အမှုအရာတို့နှင့် ထိတွေ့ခြင်းရှိ၍ ခံစားမှုရှိရာမှ သိလာသော အသိတို့ကို စကားရှင်းရှင်း၊ လွယ်လွယ်၊ တိုတိုတုတ်တုတ်ဖြင့် ဖွဲ့ဆိုသော ကဗျာမျိုးဖြစ်သည်ဟု ဆိုရပေမည်။

ဤကား ၁၁၁၂ ခု၊ ပုဂံခေတ်မှ ၁၉၄၀ ပြည့်နှစ် ဒုတိယကမ္ဘာစစ် မတိုင်မီ ခေတ်အထိ မြန်မာစာပေ အဆင့်ဆင့် ပြောင်းလဲလာပုံ သမိုင်းအကျဉ်းချုပ်ပင် ဖြစ်ပေသည်။

ဒို့.ကျောင်းသား၊ ၁၉၆၉။

ကျမ်းကိုး။ ။ မြန်မာစာပေသမိုင်း (ဦးဖေမောင်တင်)၊ စာပေလောက (ဇော်ဂျီ၊ မင်းသုဝဏ်) ပုဂံကျောက်စာလက်ရွေးစင် (ပါမောက္ခ ဦးအေးမောင်)၊ မြန်မာစာပေနှင့် အနောက်နိုင်ငံ အပိုင်း ၁၊ ၂၊ ၃၊ ၄၊ ၅၊ ၆၊ (ဒေါက်တာလှဖေ)၊ ဆရာလွန်း အတ္ထုပ္ပတ္တိ(သိန်းဖေမြင့်)၊ မြန်မာ့မျက်ပွင့် (ဇေယျ)၊ ရသစာပေအဖွင့်(ဇော်ဂျီ)၊ ရသစာပေနိဒါန်း(ဇော်ဂျီ)၊ သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်း ဋီကာ(ဇော်ဂျီ)၊ ပန်းနှင့်ပင်စည်(မင်းသုဝဏ်)၊ မြန်မာစာ မြန်မာမှု(မင်းသုဝဏ်)၊ မြန်မာစာမိတ်ဖွဲ့ ပ၊ ဒု(တိုက်စိုး၊ မင်းယုဝေ) စာဆိုနှင့် သုတေသီ(တိုက်စိုး၊ မင်းယုဝေ)။

အတိတ် မြန်မာရုပ်ရှင် (၁၉၂၀ ပြည့်နှစ်မှ ၁၉၄၀ ပြည့်နှစ်အထိ)

အတိတ် မြန်မာရုပ်ရှင်ဆိုသည်မှာ ၁၉၂၀ ပြည့်နှစ်မှ ၁၉၄၀ ပြည့်နှစ် အတွင်း ပေါ်ထွန်းခဲ့သော မြန်မာရုပ်ရှင်ကားများကို ဆိုလိုပေသည်။

အနောက်နိုင်ငံတွင် ရုပ်ရှင်ကို ၁၈၉၄ ခုနှစ်မှအစပြု၍ ရံတင်ပြသ ခဲ့သည်။ ဤသို့ အနောက်နိုင်ငံတွင် ရုပ်ရှင်ပေါ်ထွန်းပြီး နှစ်ပေါင်း ၂၅ နှစ်ကျော်အကြာတွင် မြန်မာရုပ်ရှင် ပေါ်ထွန်းလာခဲ့ပေသည်။

ပထမဆုံး မြန်မာရုပ်ရှင်မှာ ဘိလပ်သွားကိုယ်စားလှယ်ကြီး ဦးထွန်းရှိန်၏ ဈာပနသတင်းကား ဖြစ်သည်။ ရိုက်ကူးသူမှာ လန်ဒန် အတ် ဦးအုန်းမောင်ဖြစ်သည်။ ထိုကားကို ၁၉၂၀ ပြည့်နှစ်တွင် ရန်ကုန်မြို့ စိနီမာဒီ ပဲရစ်ရုံကြီးတွင် အမေရိကန် ဇာတ်ကားတစ်ကားနှင့် ပူးတွဲပြသ ခဲ့ရာ ပရိသတ်များ အထူးနှစ်သက် လက်ခံခဲ့သည်။

ထို့ကြောင့် ဇာတ်လမ်းပါသော မြန်မာရုပ်ရှင်ကို ကြိုးပမ်းရိုက်ကူး ကြလေသည်။ ဘားမားဖလင်က ရိုက်ကူးသော “မေတ္တာနှင့်သူရာ”

ဇာတ်ကားသည် ဇာတ်လမ်းပါသည် ပထမဆုံး မြန်မာရုပ်ရှင်ကားဖြစ်သည်။ ဇာတ်ညွှန်းကို ပိုက်ဆံကြီး အမည်ခံ ပီမိုးနင်းက ရေးသည်။ ဦးတုတ်ကြီးနှင့် ဦးအုန်းမောင်တို့က ဒါရိုက်တာ လုပ်ကြသည်။ မင်းသားမှာ မြန်မာအဆွေ ဦးဘညွန့်၏သား ကိုညီပု၊ မင်းသမီးမှာ ကြည့်မြင်တိုင်သူ မရီတို့ဖြစ်သည်။ ဤဇာတ်ကားကို ရုံတင်ပြသရာ အထူးအောင်မြင်ခဲ့သည်။ ပရိသတ်၏ အားပေးခြင်းကို အထူးခံခဲ့ရသည်။

“မေတ္တာနှင့် သူရာ” နှင့်ပတ်သက်၍ ယင်းကား ရုံတင်ပြသသည်ကို ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ ကြည့်ခဲ့ရသူ ကာတွန်း ဦးဘဂျမ်းက ဆောင်းပါးတစ်စောင်တွင် ဤသို့ ရေးထားလေသည်။

“မေတ္တာနှင့်သူရာ ဇာတ်ကားကြီး ပြပါပြီ”ဟု ကြော်ငြာတွေဝေသောနေ့တွင် ရန်ကုန်ရုပ်ရှင်ပရိသတ်မှာ ထိုနေ့အဖို့ အထူးတလည် ပြင်ဆင်ကြတော့၏။ ယခု စကော့ဈေးရှိသော နေရာတွင် အနောက်ဘက်၌ အလံလီဖင်စတုံးရုံ၊ အလယ်တွင် ဖာရစီပွဲများ ကပြသော အင်ပါယာ သီယေးတားရုံ၊ အရှေ့ဘက်တွင် ရွှင်ရယ်စီနီမာဒီ ပဲရစ်ရုံဟူသော ရုံသုံးရုံ စီတန်းလျက်ရှိ၏။ ထိုသုံးရုံအနက် အရှေ့ဘက်ဆုံး ရွှင်ရယ်စီနီမာဒီ ပဲရစ်ရုံမှာ အတွင်းကျ၍ ရှေ့တွင်ပန်းခြံနှင့် ဘေးတစ်ဖက်တစ်ချက်တွင် စမူဆာ၊ ပလာတာ၊ အဖျော်ရည်၊ လက်ဖက်ရည်ဆိုင်တန်းများ တခမ်းတနား သပ်ရပ်စွာရှိ၏။ ပထမ ဗမာဇာတ်ကားကို ပြသသောရုံမှာ ဤရုံပင် ဖြစ်လေသည်။

ပရိသတ်ကြီးမှာ ကြိတ်ကြိတ်တိုး စည်ကားလျက်ရှိ၏။ လက်မှတ်ရုံကလေးမှာလည်း လူတိုးအားကြီးသဖြင့် ယိမ်းယိုင် လဲပြိုမတတ်ဖြစ်၍ နေလေရာ ရုံစောင့်များမှာ များစွာတောင်းပန်ကာ လက်မှတ်များကို ဖြည်းဖြည်းသက်သာ ဝယ်ကြရန် ဖျောင်းဖျော့ဆိုနေကြတော့၏။

ခြေကျင်တစ်မျိုး၊ လန်ချား တစ်ဖုံ၊ မြင်းရထားနှင့် တစ်ပြုံတစ်ခေါင်း၊ လက်မှတ်ရောင်း သလောက် နေရာမရှိ။ မတ်တတ်ရပ်၍ ကြည့်ရသော လူများမှာ ဇွဲကောင်းကောင်းနှင့်ပင် ရပ်၍ကြည့်ကြရ၏။

ရုပ်ရှင်ပြချိန် နီးလေပြီ။ ပဏာမ တီးဝိုင်းမှ သီချင်းစ၍ တီး၏။ ယခု တီးဝိုင်းမျိုးမဟုတ်။ ဘင်ဂျီပင် မပေါ်သေး။ စန္ဒရား တစ်လုံး၊ မယ်ဒင်တစ်လက်၊ တယောတစ်လက်နှင့် အဆိုတော် များသာ ပါဝင်၏။ ယခုခေတ် တီးဝိုင်းများလို ဆူဆူညံညံမဟုတ်။ များစွာ သာယာ၍ ကြည့်သူများအဖို့ များစွာ ချိုအေးလှပေသည်။ ပရိသတ်များမှာလည်း တစ်မတ်တန်း အဘောင်နီများမှလွဲ၍ တခမ်းတနား အလှူအတန်း မင်္ဂလာပွဲများတွင် ပွဲထိုင်သကဲ့သို့ ဂုဏ်တုဂုဏ်ပြိုင် ဝတ်ဆင်ကာ ဂိုက်အမျိုးမျိုး ထုတ်လျက်ရှိ၏။ ဇာတ်ကားကို စ၍ပြလေပြီ။ ထွက်လျှင်ထွက်ချင်းပင် ကားပေါ် တွင် ခပ်တုန်တုန် ခပ်မှုန်မှုန် ထင်လာသော စာတမ်းကား “ပထမ မြန်မာဇာတ်ကားဖြစ်သဖြင့် တုန်ခြင်း မှုန်ခြင်းကို သည်း ခံပါ” ဟူသော တောင်းပန်စာပင် ဖြစ်လေ၏။ စာကို ဖတ်၍ ဆုံးသောအခါ၌ မည်မျှအထိ သည်းခံရမည်ကို တွေးတောကာ စိတ်ပျက်မည်ကိုဝေးစွ ဤစာတန်းကို သဲသဲကွဲကွဲ ဆုံးအောင် ဖတ်လိုက်ရသည်ကိုပင် ဝမ်းသာသလိုလို ရှိမိပေ၏။

မျက်နှာကို ခြယ်လှယ်မှု၊ ဓာတ်ပုံ အလင်းအမှောင်ယူမှု ဟူ၍ မရှိလှသေး။ ကားထဲတွင် ပါဝင်သူ အားလုံးလိုလိုပင် မည်း မည်းသည်းသည်း ရှိလှ၏။ သို့သော် ဗမာရုပ်ပုံများကို မြင်ရ သည်မှာ ဤအကြိမ်သည် ပထမအကြိမ် ဖြစ်လေရာ အတော်ပင် ဂရုစိုက်၍ ကြည့်ကြရ၏။ တောင်းပန်စာနှင့် လိုက်လျောညီစွာ အရုပ်များမှာ တုန်လှ မှုန်လှပါပေ၏။ သို့သော် မြန်မာဇာတ်ကား

ဖြစ်သဖြင့် ကြည့်ရသည်မှာ အလွန်အရသာ ရှိလှပါပေ၏။

“မေတ္တာနှင့်သူရာ” ဇာတ်ကားကို ဤသို့ ပရိသတ်က အထူးလက်ခံသဖြင့် နောက်ဆက်၍ “ကျေးတောသူ မနု” ဇာတ်ကားကို လန်ဒန်အတ်ကုမ္ပဏီက ရိုက်ကူးပြသပြန်လေသည်။ ဤဇာတ်ကားတွင် ပါဝင်သော ဇာတ်လိုက်များမှာ ကိုညီပုနှင့် ခင်ခင်နုတို့ ဖြစ်သည်။ ဤဒုတိယကားသည် ယခင် ပထမကားထက် ပိုမိုကြည်လင်ပြတ်သားမှု ရှိလာသည်။ ပရိသတ်ကလည်း အထူးလက်ခံ အားပေးကြပြန်သည်။ ဤသို့ဖြင့် မြန်မာရုပ်ရှင်ကားများ တစ်ကားပြီးတစ်ကား ပေါ်ထွက်လာသည်။ ရုပ်ရှင်ကုမ္ပဏီများလည်း တစ်ခုပြီးတစ်ခု ပေါ်ထွက်လာသည်။ ၁၉၂၀ မှ ၁၉၂၉ ခုနှစ်အတွင်း ရုပ်ရှင်ကုမ္ပဏီပေါင်း ၄၀ ကျော် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်ဟု အမှတ်အသားရှိဖူးသည်။ သို့သော် ထိုကုမ္ပဏီတို့မှာ သက်ဆိုးမရှည်ကြ။ တစ်ခုပြီးတစ်ခု ပျောက်ကွယ်သွားကြသည်။ နောက်ဆုံး မြန်မာအဆွေ၊ လန်ဒန်အတ်၊ ဗြိတိသျှဘားမား ရုပ်ရှင်ကုမ္ပဏီတို့သာ တည်တံ့ကျန်ခဲ့လေသည်။

ထိုစဉ်က ရုပ်ရှင်ပြသသည်မှာ ယခုကဲ့သို့ တစ်ဆက်တည်း မဟုတ်။ တစ်ပိုင်းပြီးတစ်ပိုင်း ရပ်နားပြသရသည်။ အပိုင်းရှည်လျှင် ၃၊ ၄ ရက် ခွဲပြရသည်။ အသံတိတ်ကားများ ဖြစ်သောကြောင့် စာတန်းထိုးပြရသည်။ စာတန်းများ ပေါ်လာတိုင်း ပရိသတ်က သူ့ထက်ငါ ဦးအောင်အော်၍ ဖတ်ကြသည်။ ယင်း အသံတိတ်ကားများအတွက် ကားပြသနေစဉ် တစ်ဖက်မှ တူရိယာဝိုင်းများကလည်း ဆီလျော်အောင် တီးမှုတ်ပေးကြရလေသည်။

လန်ဒန်အတ်ရုပ်ရှင်က မြန်မာရုပ်ရှင်သမိုင်းတွင် ပေအရှည်ဆုံး ဖြစ်သော “ရတနာပုံ” ဇာတ်ကားကို ရိုက်ကူးတင်ပြခဲ့သည်။ “ရတနာပုံ” ဇာတ်ကား ပေါ်ထွက်လာသောအခါ မြန်မာရုပ်ရှင် အဆင့်အတန်းမှာ

သိသိသာသာကြီး ထိုးတက်သွားသည်။ ရှေးက မြန်မာရုပ်ရှင်ကားများကို ကြည့်ကြသည်မှာ အနုပညာအရသာကို ခံလို၍ မဟုတ်။ အထူးအဆန်းအဖြစ် ကြည့်ကြခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ “ရတနာပုံ” ဇာတ်ကားမှာ လူ့သဘော လောကသဘောကို ဖော်ကျူးလျက် အနုပညာမြောက်အောင် ရိုက်ကူးထားသည်ဖြစ်ရာ ပရိသတ်များလည်း ရုပ်ရှင်မျက်စိ ကျယ်လာခဲ့ပေသည်။ ရတနာပုံ ဇာတ်ကားသည် ဦးအုန်းမောင်နှင့် ဦးတုတ်ကြီးတို့ တွဲဖက်ရိုက်ကူးသော ကားဖြစ်သည်။ ပါဝင်သူတို့မှာ ကိုဘတင့်၊ ခင်ခင်နု၊ မိမိခင်တို့ ဖြစ်သည်။

ထိုနောက် မြန်မာရုပ်ရှင် လောကတွင် စတန်ကားများ ခေတ်စားလာသည်။ ဗြိတိသျှ ဘားမားက ရိုက်ကူးသော “ရွှေသင်္ဃေ” ဇာတ်ကားသည် ပထမဦးဆုံးသော မြန်မာစတန်ကားဖြစ်သည်။ လန်ဒန်အတ်က ရိုက်ကူးသော “ဗိုလ်ဝ” ဇာတ်ကားကို ပရိသတ်တို့ အထူးနှစ်သက်ရာ “ဗိုလ်” အမည်ပါသော ဇာတ်ကားများ ခေတ်စားခဲ့သည်။ သာယာဝတီ သူပုန် အရေးပေါ်လာသောအခါတွင်မူ “ဗိုလ်” ကားများ မွေးမှိန်သွားကြသည်။ သာယာဝတီ သူပုန်အချို့သည် ရုပ်ရှင်ထဲက “ဗိုလ်” အမည်တို့ကို ယူကြသောကြောင့်ပင်တည်း။

စတန်ကားများနှင့် မရှေးမနှောင်းပင် သိုက်သမိုင်းကားများ၊ ရာဇဝင်ကားများ ခေတ်စားလာသည်။ ရာဇဝင်ကားများကို ခမ်းနားစွာ ရိုက်ကူး ရာ၌ မြန်မာအဆွေ ကုမ္ပဏီသည် ထင်ရှား၏။

ပရိသတ်က သမိုင်းကားများ၊ ရာဇဝင်ကားများကို ငြီးငွေ့လာသော အခါ လူ့သဘော၊ လောကသဘော၊ ခေတ်သဘောကို ဖော်ကျူးသည့် ဇာတ်ကားကောင်းများကို အသားပေး ရိုက်ကူးလာကြသည်။ အဆင့်အတန်းမြင့်သော ကားကောင်းများစာရင်းတွင် ဗြိတိသျှဘားမားက ရိုက်ကူးသော ‘ဘီအေမ’၊ ‘လူ့ဘဝ’၊ ‘ပြိုင်ပွဲကြီး’၊ ‘လောကမာယာ’ စသော

ဇာတ်ကားများပါဝင်သည်။ မြန်မာအဆွေက ရိုက်ကူးသော 'မှိုင်းဝေဝေ'၊ 'ဝေလွင်လွင်'၊ 'ကြင်စဦး' စသော ဇာတ်ကားများလည်း ပါဝင်သည်။ 'ဝေလွင်လွင်'နှင့် 'ကြင်စဦး'တို့မှာ ကာတွန်းရွှေတလေး အမည်ခံ ဦးဘကလေးကိုယ်တိုင် ခေါင်းဆောင်ပါဝင်ရိုက်ကူးသော ကားများဖြစ်သည်။ ဦးဘကလေးသည် ရုပ်ပြောင်းရုပ်လွှဲ အလွန်ကောင်း၍ အလွမ်းအသော စွယ်စုံရ အနုပညာရှင် ဖြစ်သည်။ ပျော်ရွှင်စွာ ဇာတ်ပေါင်းခြင်းကိုသာ နှစ်သက်သော မြန်မာရုပ်ရှင် ပရိသတ်အလိုကို ဆန့်ကျင်လျက် အလွမ်းဇာတ်သိမ်းဖြင့် ထိုကားနှစ်ကားကို စွန့်စားရိုက်ကူးခဲ့သည်။ သဘာဝကျ၍ အနုပညာမြောက်သဖြင့် အောင်မြင်ကျော်ကြားခဲ့သည်။

ဗြိတိသျှဘားမားမှ ဦးညာဏကလည်း တကယ့်ဇာတ်လိုက်များကို အသားမပေးဘဲ ဇာတ်ရုံကိုသာ အသားပေးတင်ပြသည့် 'မေမေ'ဇာတ်ကားကိုလည်းကောင်း၊ အများတကာ ရွံ့မုန်းသည့် လူကြမ်းမင်းသားကြီး လှမောင်ကြီးကို သနားဖွယ် အလွမ်းမင်းသားကြီးအဖြစ် တင်ပြသည့် 'ကုမ္မာရီ' ဇာတ်ကားကိုလည်းကောင်း အောင်မြင်စွာ ရိုက်ကူးခဲ့သည်။

၁၉၃၃ ခုမှ စ၍ မြန်မာအဆွေကုမ္ပဏီကို အဝမ်းဟုပြောင်းလိုက်သည်။ လန်ဒန်အတ် ကုမ္ပဏီ မှေးမှိန်သွားပြီးလျှင် ပဲရော့ကုမ္ပဏီပေါ်လာသည်။ ပဲရော့ကုမ္ပဏီက မြန်မာတို့ ကြီးပွားတိုးတက်ရေးကို လမ်းပြသည့် ဇာတ်ကားများ မကြာခဏ ရိုက်ကူးတင်ပြသည်။ ပဲရော့၏ 'အလံတောင်' ဇာတ်ကားတွင် ဆရာစံဂဠုန် သူပုန်အရေးကို တင်ပြခဲ့သည်။ လူသဘော၊ လောကသဘော၊ ခေတ်သဘောကို ဖော်ကျူးသည့် ဇာတ်ကားများ ထွန်းကားစဉ် တစ်ဖက်တွင်လည်း ရာဇဝင်ကားများ၊ သိုက်သမိုင်းကားများ၊ အထူးသဖြင့် စတန့်ကားများ ထွန်းကားလာပြန်သည်။ စတန့်ကားများတွင် ကိုတင်ငွေက လေယာဉ်ပျံစီး၍လည်းကောင်း၊ ကိုချစ်ဆွေက မီးပုံးပျံစီး၍လည်းကောင်း၊ ကိုကျော်ညွန့်က ကျားသစ်ဖြင့် သတ်

ပုတ်၍လည်းကောင်း အစွမ်းပြခဲ့ကြသည်။ အမျိုးသမီးဇာတ်လိုက် မခင် စန်းကလည်း မြင်းစီး၊ မော်တော်ဆိုင်ကယ်စီးလျက် စွန့်စားပြခဲ့သည်။

ထို့ပြင် အရှေ့နိုင်ငံများတွင် မြန်မာနိုင်ငံက ပထမဆုံးကာတွန်း ကားကို ရိုက်ကူးနိုင်သည်ဟူ၍ ဂုဏ်ယူဖွယ်ဖြစ်အောင် မြန်မာကာတွန်း ရုပ်ရှင်ကိုလည်း ကြိုးပမ်းရိုက်ကူးခဲ့ကြသည်။ ပထမဆုံးဇာတ်လမ်းပါ ကာတွန်းကားမှာ ကာတွန်းဦးဘဂျမ်း၏ 'ကြက်တောင်ကွ' ကာတွန်း ဇာတ်ကားဖြစ်သည်။ ပဲရော့ကုမ္ပဏီက ရိုက်ကူးသည်။ ထိုနောက် ဗြိတိသျှ ဘားမားက ပန်းချီဦးလှ၏ 'ခင်ခင်တွန့်' ကာတွန်းကားကို ရိုက်ကူးခဲ့လေ သည်။ ဤကာတွန်းကားများအပြင် သတင်းကားများနှင့် ရယ်စရာ ဟာသအပိုင်းတို့ ကားများလည်း ရိုက်ကူးတင်ပြနိုင်ခဲ့သည်။

အနောက်နိုင်ငံများတွင် အသံထွက်ကားများ ခေတ်စားလာသော အခါ မြန်မာအသံထွက်ကား ပေါ်ထွန်းရန် ကြိုးပမ်းကြပြန်သည်။ ပထမ ဆုံး မြန်မာအသံထွက်ကားမှာ ၁၉၃၂ ခုနှစ်တွင် ရိုက်ကူးသော 'ငွေပေး လို့မရ' ဇာတ်ကားဖြစ်သည်။ ဇာတ်လိုက် ကိုအေးကို၊ မင်းသမီး ခင်မေ လေးတို့ ပါဝင်သည်။ ရန်ကုန်ရှိ ဘားမား အင်းပီးရီးရယ် ကုမ္ပဏီက ဘုံဆာမြို့တွင် သွားရောက်ရိုက်ကူးခဲ့သည်။ သို့သော် အသံကောင်းစွာ မပီချေ။ ထို့နောက် ဗြိတိသျှဘားမားက 'ပဋိကွရား' အသံထွက်ဇာတ် ကားကို မင်းသား ကိုလှဖေ၊ မင်းသမီး ခင်ခင်ရီတို့အား ပါဝင်စေလျက် ရန်ကုန်တွင်ပင် ရိုက်ကူးရာ အောင်မြင်ခဲ့လေသည်။

ဤအသံထွက်ကားများ အောင်မြင်ပြီးနောက် မြန်မာ့ရုပ်ရှင် လောကကို မြှင့်တင်သည့် အဆင့်အတန်းမြင့်သော အသံထွက် ကား ကောင်းများ ဆက်တိုက်ပေါ်ထွက်လာခဲ့ပေသည်။ ဗြိတိသျှဘားမားက ရိုက်ကူးသော 'ဣတ္ထိယ'၊ 'ဣဋ္ဌာရုံ'၊ 'အပျိုစင်'၊ 'ပန်းစေတီ'၊ 'မမေ့နိုင်'၊ 'အချစ်ဆုံး'၊ 'သူဇာ'၊ 'ဝတ္ထုရား'၊ 'ဗိုလ်အောင်ဒင်' စသည်တို့မှာ အဆင့်

အတန်းမြင့်သော အသံထွက်ကားကောင်းများဖြစ်သည်။ အဝမ်းက ရိုက်ကူးသော ‘ချစ်စနိုး’၊ ‘တစ်လိမ်နှစ်လိမ်’၊ ‘မြားနတ်မောင်’၊ ‘အောင် သပြေ’၊ ‘ရည်းစားဓားပြ’၊ ‘ချစ်အမျှ’၊ ‘ချစ်ရေစင်’ စသည်တို့မှာလည်း အဆင့်အတန်းမြင့်သော အသံထွက်ကားကောင်းများ ဖြစ်သည်။ ‘အောင် သပြေ’ ဇာတ်ကားတွင်ပါသည့် သီပေါမင်းပါတော်မူခန်းမှာ အမျိုးသား စိတ်ဓာတ် လှုံ့ဆော်ပေးရာကျသည်ဟု ဗြိတိသျှအစိုးရက ယူဆခဲ့သည်။ ထိုကြောင့် ယင်းဇာတ်ကား ပြသနေဆဲမှာပင် မြန်မာပြည်ဘုရင်ခံ၏ အမိန့်ဖြင့် အပိတ်ခံရသည်။ ဒါရိုက်တာမှာ ကိုတင်မောင်ဖြစ်သည်။ အဝမ်းမှ ‘ဂုဏ်မြင့်သူ’၊ ‘ဖူးစာရှင်’၊ ‘ဖာတစ်လုံးခေါင်းကျား’ စသည့် ဇာတ်ကားတို့မှာ အသံထွက်မဟုတ်သော်လည်း အဆင့်အတန်းမြင့် ကားကောင်းများ ဖြစ်သည်။

ထိုခေတ်က မြန်မာရုပ်ရှင် အချို့သည် နိုင်ငံခြားသို့ပင် ခြေလှမ်းနိုင် ခဲ့သည်။ မြန်မာအဆွေက ဦးညီပု ရိုက်ကူးသော ‘ဆုထူးပန်’ ဇာတ်ကား ကို ၁၉၃၁ ခုတွင် အင်္ဂလန်သို့ပို့၍ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ဇာတ်လမ်းဖော် လျက် ဂီတသံစုံသွင်းကာ ပြသခဲ့သည်။ အဝမ်းက ကိုညွန့်မောင်နှင့် မေမြင့်တို့ ပါဝင်သော ‘မြိုင်ယံဘွား’ ဇာတ်ကားကို ၁၉၃၇ ခုတွင် အိန္ဒိယ ပြည်၊ မဒရပ်သို့ တင်ပို့ပြသနိုင်ခဲ့သည်။ အဝမ်း ဦးညီပုနှင့် ဦးမောင် မောင်စိုးတို့ကလည်း ဂျပန်ပြည်သို့ သွားကာ ဂျပန်မင်းသမီး ဧမိစံနှင့် တွဲဖက်လျက် ‘ဂျပန်ရင်သွေး’ ဇာတ်ကားကို ရိုက်ကူးခဲ့သည်။

ထို့ပြင် ကမ္ဘာစာပေမှ ဝတ္ထုကြီးများ၊ ပြဇာတ်ကြီးများကိုလည်း ဆီလျော်အောင် ဘာသာပြန်ဆိုလျက် ရိုက်ကူးနိုင်ခဲ့သည်။ မြန်မာ အဆွေက ရိုက်ကူးသော ‘မှိုင်းဝေဝေ’ ဇာတ်ကားသည် အင်္ဂလိပ် ပြဇာတ် ဆရာကြီး ရှိတ်စပီးယား၏ ‘ဆောင်းတွင်းပုံပြင်’ ပြဇာတ်ကို မှီးထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ကာလီဒါသ၏ ကမ္ဘာကျော် သကုဏ္ဍလဇာတ် ဝတ္ထု

ကိုလည်း သက္ကတဘာသာမှ မြန်မာဘာသာသို့ ဆီလျော်အောင်ပြန်ဆို
ကာ ရုပ်ရှင်ရိုက်ကူးနိုင်ခဲ့ပေသည်။

မြန်မာအဆွေ၊ လန်ဒန်အတ်၊ ဗြိတိသျှဘားမား၊ အေဝမ်း၊ ပဲရော
စသော ရုပ်ရှင်ထုတ်လုပ်သူကုမ္ပဏီများ၊ ဦးညီပု၊ ဦးတင်မောင်၊ ဆရာခန့်၊
ဦးဘရှင်၊ ဦးညာဏ၊ ဦးချန်ထွန်း၊ ရွှေဒုံးဘီအောင် စသော ဒါရိုက်တာ
များ၊ ရွှေတလေး၊ ကိုဘတင့်၊ ကိုတင်မောင်၊ ကိုချစ်ဆွေ၊ ကိုကျော်ညွန့်၊
လှမောင်ကြီး၊ ဦးဘိုးသောင်း၊ ခင်မောင်ရင်၊ ခင်ခင်နု၊ ခင်မေကြီး၊ ခင်မေ
လေး၊ ခင်ခင်စန်း၊ မေရှင်၊ မေမြင့်၊ မေမေဝင်း၊ ခင်ခင်ရီ၊ မသိန်းရင်
စသော မင်းသား၊ မင်းသမီး ပညာသည်များ၏ ကြိုးပမ်းမှုကြောင့်
အတိတ်မြန်မာရုပ်ရှင်သည် အနှစ် ၂၀ အတွင်း အထူးသိသာစွာ အဆင့်
အတန်း မြင့်မားတိုးတက်ခဲ့သည်ဟု ယူဆမိပေသည်။

မြဝတီ၊ ၁၉၆၄။

မြန်မာ့စားစွမ်း

“ကိုယ့်အားကို ကိုယ်ယုံကိုးကာပ၊
ကိုယ်မျိုးဂုဏ် တမာန်တက်ပေလိမ့်၊
ဓားထက်တဲ့ပုဂံမှာ၊
မြန်မာတို့ ခေတ်ဟောင်း”

ဇော်ဂျီ

လွန်ခဲ့သည့် နှစ်ပေါင်း ၅၀ ကျော်က မက်ဖာရာနှင့် မာသာဖာရာဆိုသူ အနောက်တိုင်းသားနှစ်ဦးသည် မြန်မာလူမျိုးအကြောင်းနှင့်ပတ်သက်၍ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် စာတစ်အုပ် ရေးသားထုတ်ဝေခဲ့ဖူးလေသည်။ ထို စာအုပ်အမည်မှာ ‘ဗမာ’ ဟူ၍ပင်ဖြစ်လေသည်။ စာအုပ်ထဲ၌ သူတို့နှစ်ဦး သည် သူတို့တွေ့မြင် စုံစမ်းသိရှိရသမျှသော မြန်မာ့လေ့ထုံးစံတို့ကို ဓာတ်ပုံများနှင့်တကွ ရေးသားဖော်ပြထားလေသည်။

သို့ဖော်ပြရာ၌ မြန်မာ့စားစွမ်းနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် အကြောင်းတစ်ရပ် ကို တစ်နေရာတွင် အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြထားလေသည်။

“အုန်းခုတ်ခြင်းသည် မြန်မာပြည်မြောက်ပိုင်းတွင် လူကြိုက်များ၍ ခေတ်စားသော ကစားနည်းတစ်ရပ် ဖြစ်ပေသည်။ ကစားနည်းမှာ အခွံနှင့်တကွသော အုန်းသီးစိမ်းနှစ်လုံးကို တစ်လုံးပေါ်တစ်လုံးဆင့်ကာ တင်ထားပြီးလျှင် အပေါ်မှ အုန်းသီးကို ဓားဖြင့် နှစ်ခြမ်းကွဲအောင် တစ်ချက်တည်းနှင့် ခုတ်ဖြတ်ရခြင်း ဖြစ်လေသည်။ ထိုသို့ခုတ်နိုင်ရန်မှာ ဓားခုတ်ကျင်လည်ခြင်းနှင့် အကြောသိခြင်းတို့ လိုအပ်ပေသည်။ ရွာသူရွာသားများသည် မည်သူအုန်းအများဆုံး ခုတ်နိုင်မည်၊ အအောင်မြင်ဆုံး ခုတ်နိုင်မည် စသဖြင့် လောင်းကစားလေ့ ရှိကြပေသည်”

စာအုပ်တွင် ဤဖော်ပြချက်နှင့်သက်ဆိုင်သည့် ဓာတ်ပုံတစ်ပုံကိုလည်း ဖော်ပြထားလေသည်။ ဓာတ်ပုံထဲ၌ ခါးတောင်းကြားနှင့် မြန်မာယောက်ျားတစ်ဦး မတ်တတ်ရပ်လျက် ဓားကိုလွှဲမြောက်နေဟန်ပါရှိသည်။ သူ၏ခြေရင်း မြေပေါ်တွင်ကား အုန်းသီးစိမ်းနှစ်လုံးသည် တစ်လုံးပေါ်တစ်လုံး ဆင့်လျက်ရှိသည်။ ထက်ခြမ်းကွဲပြတ်နေသော အုန်းသီးတစ်လုံးကိုလည်း အနီးတွင် တွေ့ရသေးသည်။ မဆွက ထိုယောက်ျားခွဲဖြတ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ သူ၏ခြေရင်းတစ်ဖက်တွင်လည်း အုန်းသီးတချို့ စုပုံထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ တစ်လုံးခွဲပြီးလျှင် နောက်တစ်လုံးဆက်၍ ခွဲဖြတ်မည့်ဟန်ဖြစ်သည်။ သူ အုန်းခုတ်နေသည်ကို ဘေးမှ လူပေါင်း အစိတ်ကျော်က စိတ်ဝင်စားစွာ ဝိုင်းဝန်းကြည့်ရှုနေသည်။ သူတို့အထဲတွင် ကလေး၊ လူကြီး၊ မိန်းမ၊ ယောက်ျား အစုံပါဝင်သည်။ ဈေးဗန်းကိုရွက်ထားသည့် ဈေးသည်မိန်းမနှစ်ဦးမှာ ဈေးရောင်းခြင်း အမှုကိစ္စကို ခေတ္တရပ်ဆိုင်းထားကာ အုန်းခုတ်နေသည်ကို စိတ်ပါဝင်စားစွာဖြင့် အနီးမှ ရပ်၍ပင် ကြည့်နေလိုက်သေးသည်။

ထိုဓာတ်ပုံကို ကြည့်ရသည်မှာ လွန်စွာမှ စိတ်အားတက်ကြွဖွယ်

ကောင်းလှပေသည်။ မြန်မာ့ဓားစွမ်းနှင့်တကွ ထိုဓားစွမ်းကို လေးစား
မြတ်နိုးသည့် မြန်မာ့စိတ်ဓာတ်ကို ထိုဓာတ်ပုံတွင် ကောင်းစွာ အကဲခတ်
နိုင်ပေသည်။

ထိုဓာတ်ပုံရိုက်ကူးသောအချိန်မှာ မြန်မာတို့ တိုင်းခြားလက်
အောက်တွင် ရောက်ရှိနေသည့် အချိန်ဖြစ်သည်။ ထိုအချိန်တိုင်ပင် မြန်မာ
တို့သည် ဤမျှ ဓားစွမ်းထက်နေပါက ဓားစွမ်းကို အဓိကထားသည့်
လွတ်လပ်သော ရှေးခေတ်အခါများ၌မူ အဘယ်ဆိုရာ ရှိချိန်မည်နည်း။
ဤအချက်နှင့်ပတ်သက်၍ မြန်မာရာဇဝင်နှင့် အရေးတော်ပုံကျမ်းတို့၌
အထင်အရှားဖော်ပြထားရာ များစွာ စိတ်တက်ကြွဖွယ် ကောင်းလှပေ
သည်။

မြန်မာသက္ကရာဇ် ၇၅၁ ခုနှစ်တွင် ရာဇာဓိရာဇ်သည် မြောင်းမြမြို့
ကို တိုက်ယူသည်။ သို့တိုက်စဉ် မြောင်းမြစားဘက်မှ ဗျည်းနွဲ့က ရာဇာ
ဓိရာဇ်နှင့် ဆင်စီးချင်းတိုက်လိုသည်ဆိုလာ၍ တိုက်ကြသည်။ တိုက်ပွဲ
တွင် ဗျည်းနွဲ့ရှုံးသည်။ လက်ရဖမ်းဆီးခြင်းလည်း ခံရသည်။ ရာဇာဓိ
ရာဇ်လည်း ထိုအကြောင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဗျည်းနွဲ့ မခံချိအောင် စကားဆို
သည်။ ဤတွင် ဗျည်းနွဲ့က ပြန်လည်ချေပသော စကားကိုဆိုသည်။
သို့ဆိုရာမှ သူ့ဓားစွမ်းကို ပြသောအားဖြင့် သံတောင်တစ်တောင်(၁၉
လက်မ) အထူရှိသည့် ကျောက်ကို ဓားဖြင့် ပြတ်အောင်ခုတ်ပြသည်။
ထိုအကြောင်းကို ရာဇာဓိရာဇ်အရေးတော်ပုံကျမ်းတွင် အောက်ပါအတိုင်း
ဖော်ပြထားလေသည်။

“ရာဇာဓိရာဇ် ထွက်တော်မူလျှင် ဗျည်းနွဲ့ကိုခေါ်၍ မေး
တော်မူသည်။ နင်သည် ငါ့ကျွန်သာ၊ ငါသို့သောမင်းကို ယှဉ်
လျက် စီးချင်းတွေ့မည်ဆိုသည်။ နင့်ကိုယ်ကို ယောက်ျားကောင်း
ဟု ယုံလှပေသည်ဟူ၍ ဆိုသည်ကို ဗျည်းနွဲ့က လျှောက်သည်။

ကျွန်ုပ်သည် ကျွန်တော်သာ၊ အမှုထမ်းကောင်း၊ သူရဲကောင်း၊
 မြို့စွန်တိုင်းစွန်ပေး၍ ရန်ကွယ်ရန်ကာ ထားမည်သော်ကား၊
 မေးတော်မူကျိုးရှိ၏။ ဆင်စီးချင်း တိုက်မည်ဆိုသည်၊ တိုက်လည်း
 တိုက်သည်ဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့၍ မေးတော်မူလျှင် မေးခွင့်မရှိပြီ၊
 ထားတော်မူ၍ ကျွန်ုပ် မရွှင်ပျော်ပြီ။ စီးချင်းလည်း တိုက်ပချေပြီ။
 ဓားနှင့်ခုတ်မည်လည်း ပြုသည်။ ဓားမကျတ်သောကြောင့်သာ
 ဓားကျတ်သော် ချပ်နှင့်တကွပြတ်၍ ဆင်ကို ထိလိမ့်မည်။ ဓား
 မကျတ်၍ ချွန်းသီးနှင့်ရိုက်သည်။ နဖူးကွဲလေ၏။ ပတ္တမြား
 ကြေးမုံတွင် ကြည့်၍မြင်တော်မူလျှင် ဗျည်းနွဲ့ငယ် လက်ျာဟု
 မြင်တော်မူတိုင်း သေသည်။ တစ်ခါသေ သေလိုတော့သည်ဟု
 ဆို၏။ ရာဇာဓိရာဇ်လည်း နင့်ဓားဆိုးခန့်သည် ငါ့ကိုခုတ်၍ ပြတ်
 မည်လောဟု မိန့်တော်မူ၏။ ကျွန်ုပ်ဓားကို ကျောက်အထု
 သံတောင်တစ်တောင်ကိုယူ၍ ခုတ်စေမှသိမည်ဟု ဆို၏။
 ကျောက်အထု သံတောင်တစ်တောင်ကိုယူ၍ ခုတ်စေမှ ပြတ်လေ
 သောကြောင့် ဓားကောင်းပေဟု ချီးမွမ်းတော်မူ၏။”

ထို့ပြင် အင်းဝခေတ်၌ မြန်မာ့ဓားစွမ်း ထက်မြက်ပုံနှင့် စပ်လျဉ်း၍
 လည်း ဦးကုလား မဟာရာဇဝင်၌ အထင်အရှား ဆိုထားလေသည်။

မြန်မာသက္ကရာဇ် ၉၀၄ ခုနှစ်တွင် အင်းဝ၌ မင်းဆိုးသိုဟန်ဘွားကို
 မင်းကြီးရန်နောင် လုပ်ကြံသည်။ လုပ်ကြံရာတွင် မင်းကြီးရန်နောင်သည်
 သိုဟန်ဘွားကို ဓားဖြင့်ခုတ်ရာ လူနှင့်တကွ မှီနေသော ဝါးပိုးတိုင်ပါ
 ပြတ်သည်။ ထိုမျှမက ကြမ်းတို့ပါ ပြတ်သည်။ မှန်နန်းရာဇဝင်၌ ကြမ်း
 ၅ ချောင်းပြတ်သည်ဟု အဆိုရှိ၏။ ဦးကုလားမဟာရာဇဝင်၌ ဆိုဟန်မှာ
 မူ အောက်ပါအတိုင်းပင်ဖြစ်လေသည်။

“မင်းကြီးရန်နောင်လည်း ရွှေနန်းရှင် နရပတိ စွဲတော်မူ

သော ပတ္တမြားစားသည် သိုဟန်ဘွားလက်တွင်ရှိကြောင်းကိုသိ၍ စကားစပ်အောင် ပြောဟောရာတွင် သိုဟန်ဘွားက နရပတိစားကို မြင်ချင်သလောဟူ၍ မေး၏။ မင်းကြီးရန်နောင်လည်း ကြည့်ချင်ပါသည်ဟု လျှောက်၏။ သိုဟန်ဘွားလည်း ယူစေ၍ ပြ၏။ မင်းကြီးရန်နောင်လက်သို့ ရောက်လျှင် စော်ဘွားကို ပြေးထ၍ ခုတ်၏။ မှီနေသော ဝါးပိုးတိုင်နှင့်တကွ ပြတ်လေ၍ ကြမ်းတိုင်အောင် ကျလေ၏။”

ထို့နောက် နိုင်ငံခြားသားတို့ကပင် မြန်မာ့စားစွမ်းကို ချီးကျူးကြဟန်ကို ကုန်းဘောင်ဆက် မဟာရာဇဝင်ကြီး၌ ဖော်ပြထားပြန်သည်။

ကုန်းဘောင်ခေတ် ဆင်ဖြူရှင်လက်ထက်တွင် မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၁၂၇ ခုနှစ်မှစ၍ ၁၁၃၁ ခုနှစ်ထိ လေးနှစ်ကျော် ငါးနှစ်နီးပါးမျှ မြန်မာနှင့်တရုတ်တို့ စစ်ဖြစ်ကြသည်။ အဆုံး၌ တရုတ်တို့ အရေးနိမ့်သွားသည်။ စစ်ပြေငြိမ်းပြီးနောက် မြန်မာစစ်ဗိုလ်တို့နှင့် တရုတ်စစ်ဗိုလ်တို့ တွေ့ဆုံကြသည်။ တရုတ်စစ်ဗိုလ်တို့က ကောင်းတုံမြို့တွင်းမှနေ၍ ၎င်းတို့အား ခုခံသူများကို တွေ့မြင်လိုသည်ဆို၏။ မြန်မာတို့က ဗလမင်းထင်နှင့် စံလှကြီးတို့ကို ထုတ်ပြကြသည်။ တစ်ဖန် တရုတ်ရိက္ခာထောက်များကို လမ်းမှဖြတ်၍ တိုက်ခိုက်တားဆီးသူကို ကြည့်လိုသည်ဆိုကြ၏။ ဗိုလ်မှူး မင်းရဲသီဟသူကို ထုတ်ပြသည်။ မင်းရဲသီဟသူကလည်း စွဲသည့်စားကို ထုတ်ပြရာ တရုတ်စစ်ဗိုလ်တို့ များစွာ ချီးကျူးကြသည်။ ထိုအကြောင်းကို ကုန်းဘောင်ခေတ် မဟာရာဇဝင်ကြီး၌ ဤသို့ ဖော်ပြထားလေသည်။

“ကွေ့စွေဗိုလ်က သည်မင်းသားကို စစ်ဝတ်တန်ဆာမဆင်ဘဲ ပကတိကိုယ်ကို ကြည့်ချင်ပါသည် ဆိုပြန်သောကြောင့် အသနားတော်မြတ်ခံရသည့် ချပ်ဝတ်တန်ဆာကိုချွတ်ပြီးလျှင်

ခါးတောင်းကျိုက်၍ပြလျှင် ကွေ့စွေဗိုလ် နေရာက ထ၍လာပြီးလျှင် မင်းရဲသီဟသူ တစ်ကိုယ်လုံးကို လက်နှင့်စမ်းသပ်၍ ဤသူကား သံကိုသွန်းလုပ်သည်နှင့် အတူတူဖြစ်သည်ဆိုလျှင် မင်းရဲသီဟသူက စွဲသည့်ဓားကို အိမ်ကချွတ်၍ ကွေ့စွေဗိုလ်သို့ ကမ်းလိုက်သည်။ ကွေ့စွေဗိုလ်လည်း ဓားကိုလှမ်းယူ၍ ကြည့်ပြီးလျှင် သည်ဓားသည် ဆင်လည်ကို ပြတ်လောက်ပေသည် ဆိုသောကြောင့် မင်းရဲသီဟသူက လက်ရုံးကိုတန်း၍ သည်ဓားနှင့် ခုတ်တော့ဟု ဆို၏။ ကွေ့စွေဗိုလ်လည်း ဤသူကား လူမဟုတ်၊ နတ်ဘီလူးကဲ့သို့ဖြစ်သည်ဟု များစွာ ချီးမွမ်း၍ တစ်နေ့လုံး စကားစမြည် ပြောဆိုနေကြသည်။”

မြန်မာ့ဓားစွမ်းနှင့်ပတ်သက်၍ ဤသို့လျှင် ရာဇဝင်နှင့် အရေးတော်ပုံကျမ်းတို့၌သာမက ရှေးမြန်မာ ပန်းချီကားတို့၌လည်း ရေးဆွဲဖော်ပြတတ်ပေသည်။ လွန်ခဲ့သည့် ၁၉၅၂ ခုနှစ်က ဆရာဦးဝန်(မင်းသုဝဏ်) အမေရိကန်ပြည်သို့ ခေတ္တသွားရောက်ခဲ့သည်။ အပြန်တွင် အမေရိကန်ပြည်၌ရောက်ရှိနေသည့် ရှေးမြန်မာပန်းချီကားအချို့ကို ဓာတ်ပုံရိုက်ကူးယူဆောင်လာသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုအထဲတွင် မြန်မာ့ဓားစွမ်းပြပန်းချီကားတစ်ချပ်လည်း ပါလာသည်။ ပန်းချီကား၌ ချပ်၊ မိန်ညိုတို့ဝတ်၍ မောက်တိုကို ဆောင်းထားသည့် ရှေးမြန်မာ စစ်သည်တစ်ဦးသည် ပြေးနေသော မြင်းပေါ်မှလှမ်းလျက် အလျားလိုက် ထောင်ထားသည့် ငှက်ပျောတုံးကို ဓားဖြင့်ခုတ်ပိုင်းဟန် ရေးဆွဲထားသည်။ ဤသို့ ရေးဆွဲရာ၌ ငှက်ပျောတုံးထိပ်တွင် ရေပြည့်အိုးတစ်လုံး တင်ထားသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။

ဤပန်းချီကားကို ဆန်းစစ်ကြည့်ပါက ငှက်ပျောတုံးကို ခုတ်ပိုင်းရာတွင် ထိပ်၌တင်ထားသည့် အိုးထဲမှရေတို့ အဖိတ်အစဉ် မရှိစေရဘဲ

အပြတ်ခုတ်ပိုင်းရဟန်ကို ဖော်ပြထားကြောင်း ကောင်းစွာ သိရှိနိုင်ပေသည်။ ရေတို့ ဖိတ်စဉ်မကျစေဘဲ မြင်းပေါ်မှနေ၍ ခုတ်ပိုင်းရသော အလုပ်သည် လွယ်ကူသော အလုပ်မဟုတ်။ ရေတို့ မဖိတ်မစဉ်စေရန် အိုးမလှုပ် မရွေ့စေရန်လည်း ခုတ်နိုင်စွမ်းရှိရမည်။ တစ်ဖန် အိုးမလှုပ် မရွေ့စေခြင်းငှာလည်း ငှက်ပျောတုံး မလှုပ်မရွေ့ရန် ခုတ်နိုင်စွမ်းရှိရပေမည်။

အထက်ပါအချက်တို့ကို စိစစ်၍ကြည့်ပါက မြန်မာတို့အဖို့ ဓားစွမ်းထက်မြက်မှုသည် အချက် ၃ ချက်ပေါ်တွင် တည်ရှိသည်ဟု ဆိုသင့်ပေသည်။ ယင်းတို့ကား ခုတ်သူ၏အင်အား၊ ခုတ်သူ၏ ကျွမ်းကျင်မှု အလေ့အထ၊ ဓား၏ထက်မြက်မှုတို့ ဖြစ်ပေသည်။ ရှေးမြန်မာတို့သည် ထိုအရည်အချင်း ၃ ရပ်နှင့် ပြည့်စုံကြသည်ကား ယုံမှားဖွယ်ရာ မရှိပေ။

ထို့ကြောင့် မစ္စတာဂရန်ဆိုသူ အနောက်တိုင်းသားတစ်ဦးကပင် သူ၏ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ရေးသားထုတ်ဝေသည့် ‘ခေတ်သစ် မြန်မာပြည်’ ဟူသော စာအုပ်၌ ‘ရှေးအခါက မြန်မာတို့သည် သူတို့နိုင်ငံ၏ တည်တံ့ခိုင်မြဲမှုကို ဓားစွမ်းဖြင့် ထိန်းသိမ်းခဲ့ကြပေသည်’ဟု ရေးသားထားခဲ့ပေသည်။

ရွှေမဝ၊ ၁၉၅၃။

မြင်းစီးကျွမ်းသော မြန်မာများ

ကမ္ဘာပေါ်တွင် ရုရှားပြည်မှ ကော့ဆက် အမျိုးသားတို့သည် မြင်းစီး အတတ်၌ အလွန်ကျွမ်းကျင်သူများဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ ဆိုသည့် အတိုင်းလည်း လွန်ခဲ့သည့် နှစ်ပေါင်း ၃၀ ခန့်က မြန်မာပြည်သို့ ကော့ဆက်မြင်းစီးသမားများ ပါဝင်သော ဆပ်ကပ်အဖွဲ့ကြီးတစ်ဖွဲ့ လာရောက် ခဲ့ဖူးရာ သူတို့ မြင်းစီးကျွမ်းကျင်ပုံကို မြန်မာလူထုက နှစ်သက်ချီးကျူး ခဲ့ကြောင်း အမှတ်အသား ရှိဖူးလေသည်။

ယင်းသို့ ကော့ဆက် မြင်းစီးသမားများ၏ အစွမ်းကို မြင်တွေ့ရ သောအခါ မြန်မာတို့အဖို့ ရှေးမြန်မာများကို သတိရမိကြမည်မှာ ယုံမှား ဖွယ်ရာ မရှိပေ။

အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ရှေးခေတ် မြန်မာတို့သည်လည်း မြင်းစီး အတတ်တွင် အလွန်ကျွမ်းကျင်ကြသောကြောင့် ဖြစ်ပေသည်။

မြန်မာတိုင်းပင် သက္ကရာဇ် ၄၇၄ ခုနှစ်တွင် ပုဂံ၌ နန်းတက်သော အလောင်းစည်သူမင်းအကြောင်းကို သိရှိကြပေမည်။ ရာဇဝင်၌ ထိုမင်း

၏အစွမ်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပြဆိုရာတွင် သူ၏မြင်းစီးကျွမ်းကျင်မှုကိုလည်း ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရှိရလေသည်။ တစ်ခါသော် ဗိုလ်ရှုသဘင်၌ အလောင်းစည်သူမင်းသည် လက်ရုံးကိုဆန့်တန်း၍ ကြိုးဝါး၏။ အသက်ကြီးပြီဖြစ်၍ လက်ပျဉ်းကျသည်ကို မှူးမတ်တို့ ရယ်ကြကုန်၏။ မင်းကြီးလည်း ငါ့ကို အိုမင်းမစွမ်းပြီဟု ရယ်သွမ်းသွေးကြသည်။ သိစေအံ့ဟု မိမိကိုယ်ကို ရုပ်ဖျက်၍ လူဆိုးယောင်ဆောင်သည်။ ထို့နောက် တောင်ခြေ၌ နေဝင်စတွင် မြင်းစီးနေကာ အမတ်လေးဦးအား ဖမ်းစေသည်။ အမတ်တို့လည်း မြင်းကိုယ်စီစီးကာ ဖမ်းကြ၏။ သို့သော် မဖမ်းနိုင်ကြကုန်။ မင်းကြီးလည်း မြင်းကို ကပ်တုံ့ခွာတုံ့ဖြင့် ကျင်လည်စွာ အမျိုးမျိုးစီး၍ ပြသကာ ထွက်ခွာသွားလေသည်။ ထိုသို့ မင်းကြီး၏ မြင်းစီးကျွမ်းကျင်ဟန်ကို မှန်နန်းမဟာရာဇဝင်တော်ကြီး၌ အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြထားလေသည်။

“မင်းကြီးလည်း မြင်းတော်ပန်းသည်ကို ရေချတော်မူ၍ အပန်းပြေစေပြီးသော် ချောက်ကတက်၍ မြင်းလေးစီးခြံရံနှင့်သည်ကို လွတ်နိုင်အောင် တိုက်ဖောက်၍ ချဉ်းချေ၊ ခွာချေပြုပြီးသော် ဘိုးဦးကွင်းပြင်၌ ကစားတော်မူပြန်၏။ စစ်သူကြီးတို့လည်း ဤသူသည် လူမဟုတ်။ နတ်ဘီလူးဖြစ်ရာသည်ဟူ၍ ကြောက်ရွံ့ခြင်းပြင်းကုန်၏။ မင်းကြီးလည်း မြင်းလေးစီးသားတို့ကို ရှေ့ကပေါက်တုံ၊ နောက်ကပေါက်တုံ၊ လက်ဝဲကပေါက်တုံ၊ လက်ယာကပေါက်တုံ၊ သုံးကြိမ် နှင်စေပြီးမှ မြို့တော်သို့ ပြန်တော်မူ၏။”

ထို့ပြင် သက္ကရာဇ် ၇၀၄ ခုနှစ်တွင် ပင်းယကို စိုးစံသော ငါးစီးရှင်ကျော်စွာ လက်ထက် မြင်းကောင်းတစ်စီး ရဖူးသည်ဟူ၍ ရာဇဝင်၌ တွေ့ရသည်။ ဦးကုလား မဟာရာဇဝင်၌ ထိုမြင်း၏ လျင်မြန်ဟန်ကို ‘ထိုမြင်းရောက်လျှင် မင်းချင်းတစ်ယောက်ကို ပေါင်းထုပ်ဖြူပေါင်းစေ၍

ပြောင်းတောဝယ် နှင်စေသည်။ မြင်သောသူတို့လည်း ဥဗျိုင်းငှက်ပျံ သည်ဟူ၍ ထင်ကြကုန်၏'ဟု ဖော်ပြထားလေသည်။

ဤနေရာ၌ မြင်း၏စွမ်းရည်ကိုသာ ဖော်ပြထားသည်ဟု သာမန် အားဖြင့် ဆိုစရာရှိသည်။ သို့သော် အကယ်စင်စစ်အားဖြင့်ကား မင်းချင်း ၏ မြင်းစီးကျွမ်းကျင်မှုကိုလည်း ဖော်ပြထားသည်ဟု ဆိုသင့်ပေသည်။ မည်မျှပင် မြင်းကောင်းမှန်စေကာမူ မြင်းစီးသမား မကျွမ်းကျင်ပါက ဤမျှ အစွမ်းပြနိုင်မည်မဟုတ်။ မြင်းစီးသမား ကျွမ်းကျင်၍သာ နဂိုအစွမ်း ရှိသောမြင်းသည် ဤအထိ အစွမ်းပြနိုင်သည်ဟု ဆိုသင့်ပေသည်။

ထိုမှတစ်ပါး ရာဇဝင်၌ပါသော သမိန်ဗရမ်းနှင့် ဂါမဏိတို့၏ စီး ချင်းတိုက်ပွဲကို ဆန်းစစ်ကြည့်ရှုလျှင်လည်း မြန်မာတို့၏ မြင်းစီးကျွမ်း ကျင်ဟန်ကို ကောင်းစွာ မြင်တွေ့နိုင်ပေမည်။ အင်းဝဘုရင် မင်းခေါင် လက်ထက် သက္ကရာဇ် ၇၇၆ ခုနှစ်တွင် မော်တုံမော်ကယ်စား ဇော်ဘွားတို့ အရေးနှင့်ပတ်သက်၍ တရုတ်နှင့်မြန်မာတို့ အချင်းများကြသည်။ နောက်ဆုံး အရှုံးအနိုင်စကားဆို၍ တရုတ်ဘက်မှ သူရဲကောင်း ဂါမဏိ နှင့် မြန်မာဘက်က မွန်သူရဲကောင်း သမိန်ဗရမ်းတို့ စီးချင်းထိုးကြသည်။ ဤသို့စီးချင်းထိုးရာတွင် သမိန်ဗရမ်း၏ မြင်းစီးကျွမ်းကျင်ဟန်ကို ဦးကုလားမဟာရာဇဝင်၌ အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြထားလေသည်။

“သမိန်ဗရမ်းသည် ကိုယ်ကိုချုံ့၍ မြင်းအလျင်စီးသည်။ ဂါမဏိလည်း တု၍လည်းကောင်း စီး၏။ သမိန်ဗရမ်းလည်း ရပ်၍ စီးပြန်၏။ ဂါမဏိလည်း တု၍ စီးပြန်၏။ သမိန်ဗရမ်း လည်း လက်နှစ်ဖက်ဆန့်၍စီး၏။ ဂါမဏိလည်း ဆန့်၍စီးပြန် ၏။ ယင်းသို့စီးရာတွင် ချပ်တစ်ဖက် ကြိုးပြတ်သည်ကို သမိန် ဗရမ်းမြင်လျှင် ဆို၏။ တို့နှစ်ယောက် စီးကြသည် သုံးကြိမ်စေ့ပြီ။ ယခုသော်ကား ရကြအောင်သာ ပြုရတော့မည်ဆိုပြီးလျှင် သမိန်

ဗရမ်းလုံကို နောက်ထား၍ လက်တစ်ဖက်ကိုဆန့်၍ စီးသည်။ ဂါမဏိလည်း လက်ကိုဆန့်၍ လိုက်၏။ သမိန်ဗရမ်းလည်း အပါးသို့ရောက်လျှင် မြင်းကို ရုတ်ခြည်း လှည့်၍ လက်ယာပတ် ပြီးသော် တရုတ်ဂါမဏိလည်း ဓားကိုမြှောက်၍ ခုတ်မည်မိုးရာ တွင် ဆန့်သည့်လက်အောက် ချပ်ကြိုးပြတ်၍ နံစပ်အသား လေးသစ်ခန့်မျှ လပ်သည်ကို ထိုးမိလျှင် လက်ဝဲကသည် လက် ယာသို့ပေါက်၍ ကျလေ၏။”

တစ်ဖန် သက္ကရာဇ် ၈၄၂ ခုနှစ်တွင် အင်းဝ၌ နန်းတက်သော ဒုတိယ မင်းခေါင်၏ မြင်းစီးကျွမ်းကျင်ပုံနှင့်တကွ မြန်မာတို့၏ မြင်းစီးခြင်း ၁၇ ပါးကို ဦးကုလား မဟာရာဇဝင်၌ ဖော်ပြထားသည်မှာ အောက်ပါ အတိုင်း ဖြစ်လေသည်။

“ဒုတိယမင်းခေါင်ကား သီလ သမာဓိ ပညာနှင့် ပြည့်စုံ တော်မူ၏။ အဋ္ဌာရသ ဟူသမျှကို မတတ်ဟူ၍ မရှိ၊ တတ်ရာတွင် လည်း လေးအတတ်နှင့် မြင်းအတတ်ကို အတုမရှိ တတ်တော်မူ ၏။ မြင်းပြေးစဉ်တွင် ခြေစုံရပ်၍ စီးတော်မူ၏။ ခြေတစ်ဖက်သာ ရပ်၍ စီးတော်မူ၏။ မြင်းပြေးစဉ်တွင် မှောက်ခုံ အလျားကတွင် ဝပ်၍ ကဦးကညောင်း ပြောင်းတော်မူ၏။ မြင်းပြေးစဉ်တွင် ပက်လက်ကထက်ပြု၍လည်း ဘယ်ညာ ပြောင်းတော်မူ၏။ မြင်း ပြေးစဉ်တွင် ချပ်ဝတ်တော်မူ၏။ ဓားလှံသည် လှယ်ဖယ်တော်မူ ၏။ အသူရာတည်ဟန်ပြု၍ မြင်းပြေးစဉ်တွင် ခြေကိုမိုးမြောက် ခေါင်းကိုဦးဆောက် ပြုတော်မူ၏။ မြင်းပြေးစဉ်တွင် လက်နှစ်ဖက် ကိုကိုင်၍ မြင်းနံတောင်းသို့ ကိုယ်တော်ကို တံခွန်လွှားဟန် ပြုတော်မူ၏။ မြင်းပြေးစဉ်တွင် ထက်ဝယ်ဖွဲ့၍ စီးတော်မူ၏။ မြင်းပြေးစဉ်တွင် မြင်းမိုရ်တောင်ကို နဂါးပတ်ဟန်ဟူ၍ မြင်းလည်

ကို ဥက္ကောင်းလျှိုး၍ ခရုပတ်လည်လျက် တစ်ဖက်ကသည် တစ်ဖက်သို့ ရောက်တော်မူ၏။ မြင်းပြေးစဉ်တွင် မြင်းတင်းကုပ် ခွဲရပ်၍ စီးတော်မူ၏။ မြင်းပြေးစဉ်တွင် မြင်းမှသက်၍ တစ်ဖန် ကုန်းထက်သို့ ရောက်မိပြန်၏။ မြင်းပြေးစဉ်တွင် ဆံဖြတ်ဟန်၊ မျောက်မြေစမ်းဟန်၊ ကောင်းကင်သို့ ကသိုင်းရှုဟန်၊ ခြင်္သေ့စံပယ် ဟန်၊ စီးတော်မူ၏။ မြင်းပြေးစဉ်တွင် မြေသို့သက်၍ လက်ဝဲက သည် လက်ယာ၊ လက်ယာကသည် လက်ဝဲ ခုန်တက်၍ ခြေရာ မတိမ်း ကျတော်မူ၏။ လျင်ခြင်းကိုလည်း မျှစေ၏။ လျင်ခြင်းကို လည်း လွန်စေ၏။ ဘီလူးဖမ်းဟန် အသူရာတည်ဟန် ဤသို့ စီးခြင်းတစ်ဆယ့်ခုနစ်ပါးကို ပြတော်မူ၏။

ထိုမှတစ်ပါး ခင်ဦးစား လက်ယာပျံချီ ဦးချစ်ညို မြင်းစီးကျွမ်းကျင် ပုံကိုလည်း ရာဇဝင်၌ အထင်အရှားဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

ဦးချစ်ညိုအား သက္ကရာဇ် ၁၁၁၄ ခုနှစ်တွင် ဦးအောင်ဇေယျနှင့် ဗညားဒလတို့ တိုက်ခိုက်စဉ် ဗညားဒလတို့ဘက်မှ ပါဝင်တိုက်ခိုက်သူ ဖြစ်၏။ တစ်ခါသော် ဦးချစ်ညိုနှင့် အလောင်းဘုရား ဦးအောင်ဇေယျ၏ သူရဲကောင်းတပ်တို့ ဆုံမိကြသည်။ ဦးချစ်ညိုက သူရဲကောင်းမှန်သော် တစ်ယောက်ချင်း စီးချင်းတိုက်မည်ဟု ဆိုသည်။ ထိုအခါ အလောင်း ဘုရား၏ သူရဲကောင်းတပ်မှ သေနတ်ဝန် ထွက်လာ၍ တိုက်ကြသည်။ ယင်းသို့တိုက်ကြရာတွင် ဦးချစ်ညို၏ မြင်းစီးကျွမ်းကျင်ဟန်ကို သုသော ဓိတ မဟာရာဇဝင်ကြီးတွင် အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြထားလေသည်။

“သည်အခါသော် ယောက်ျားကောင်းချင်း တွေ့ကြရတော့ မည်။ ကိုယ်တို့တစ်စုမှာ ပွဲကြည့်၍လာနေကာမူ သေနတ်ဝန်ဆိုသူ ငကောင်းနှင့် ငါတန်စေ ကြုံးဝါးပြီးလျှင် မြင်းကို အကုန်လွှတ်၍ ခြေတစ်ဖက်ထောက်၍ ရပ်လျက်စီးသည်။ ပက်လက်အိပ်လျက်

စီးသည်။ ထက်ဝယ်ဖွဲ့လျက် စီးသည်။ မြင်းနံပါးနှင့် ကပ်လျက် စီးသည်။ လုံကို လက်ဝဲ လက်ယာ ဘယ်ညာလှည့်လျက် စီးသည်။ ယင်းသောအခါ သေနတ်ဝန်က လုံမကို ချိန်၍နေ၏။ ခင်ဦးစား လက်ယာပျံချီလည်း မြင်းကို စီးခြင်းအထွေထွေ စီးပြပြီးလျှင် လုံနှင့် လွတ်လိုက်သည်။ သေနတ်ဝန် မင်းကျော်ပျံချီ စီးသည့် မြင်းကကို လုံစွဲချေ၏။ ယင်းသို့ခိုက်တွင် ရဲမက်တော်တို့ သေနတ်ဖြိုဖြို ထသည်ကို ခင်ဦးစား မြင်လျှင် မတည်ကြသည် ကိုကားဆို၍ ခွာလေ၏။”

ဤကား ရှေးမြန်မာတို့၏ မြင်းစီးအတတ်၌ ကျွမ်းကျင်ကြဟန်ကို မြန်မာရာဇဝင်၌ ဖော်ပြထားသည့် ထူးခြားသော အချက်များပင်ဖြစ်လေ သည်။ ရာဇဝင်၌ မပါရှိသော်လည်း သက်ကြီးများစကားအရ ပညာဝန် ဦးဖိုးကျားသည် သူ၏ မြန်မာ့ဂုဏ်ရည် ရာဇဝင်စာအုပ်တွင် မြင်းစီးကျွမ်း ကျင်ကြသော မြန်မာအမျိုးသမီးကြီးနှစ်ဦးအကြောင်း ဖော်ပြထားလေ သည်။ သူတို့မှာ မြင်ကွန်းနှင့် မြင်းခုံတိုင်အရေးတော်ပုံ၌ ပါဝင်ကြသော မိနက်ကြီးနှင့် မယ်ဘယက်ကြီးဆိုသူတို့ ဖြစ်သည်။ မိနက်ကြီးနှင့် မယ် ဘယက်ကြီးတို့မှာ မြင်းပြေးစဉ်တွင် ရပ်၍စီးခြင်း၊ ခုန်၍စီးခြင်း၊ နောက် ပြန်စီးခြင်း၊ ခြေတစ်ချောင်း ထောက်၍ စီးခြင်း၊ ခါးညွတ်၍ စီးခြင်း၊ မြင်းမှသက်၍ မိအောင်ပြန်တက်ခြင်း စသည်ဖြင့် အံ့ဩလောက်အောင် မြင်းစီးကျင်လည်ကြသည်ဟူ၍ ဆိုထားသည်ကို တွေ့ရပေသည်။

၅မဝ၊ ၁၉၅၃။

ကရင်ဒုံးကနှင့် ဒုံးသီချင်း

နှစ်စဉ် ပြည်ထောင်စုနေ့ အခမ်းအနားကို ကျင်းပရာတွင် မီးလှုံပွဲလည်း ပါလေ့ရှိသည်။ ထိုမီးလှုံပွဲတွင် တိုင်းရင်းသားအမျိုးသားများသည် မိမိတို့၏ ရိုးရာအကများကို ကပြလေ့ရှိကြလေသည်။

၁၉၆၄ ခုနှစ်က မန္တလေးမြို့တွင် ကျင်းပသော ၁၇ ကြိမ်မြောက် ပြည်ထောင်စုနေ့အခမ်းအနားကို ကျွန်တော်တို့ တက်ရောက်စဉ် မီးလှုံပွဲ၌ တိုင်းရင်းသားအမျိုးသားများ ကပြကြသည်ကို မျက်ဝါးထင်ထင် မြင်တွေ့ခဲ့ရလေသည်။ ထိုအကတို့မှာ နာဂအမျိုးသားများ၏ နာဂစစ်ချီအက၊ ချင်းအမျိုးသားများ၏ မင်းတပ်ပွဲအက၊ ယင်းနက်ခေါ် ကရင်နက် အမျိုးသားများ၏ ယင်းနက်အက၊ ပဒေါင်အမျိုးသားများ၏ ပဒေါင်အက၊ ရှမ်းအမျိုးသားများ၏ ရှမ်းကိန္နရာအက၊ ယင်းဘော် အမျိုးသားများ၏ ယင်းဘော်စုံတွဲအက၊ တာရွန်း ချင်းအမျိုးသားများ၏ တာရွန်းအက၊ ကယားအမျိုးသားများ၏ တံခွန်တိုင် အက၊ လူရှည်အမျိုးသားများ၏ ဝါးညှပ်အက၊ ကချင်အဇီးအမျိုးသားများ၏ အဇီးထောင်

ကာအက၊ ကျိုင်းတုံနယ် ရှမ်းအမျိုးသားများ၏ ရမုံးအက၊ မွန်အမျိုးသားများ၏ မွန်အက၊ ကရင်အမျိုးသားများ၏ ဒုံးအက၊ မြန်မာအမျိုးသားများ၏ အိုးစည်ယိမ်းအကတို့ ဖြစ်လေသည်။

ထိုအကတို့ကို ကြည့်ရသည်မှာ ကျွန်တော်တို့အဖို့ ပျော်ရွှင်ခြင်းလည်း ဖြစ်မိသည်။ တက်ကြွခြင်းလည်း ဖြစ်မိသည်။ ကြည်နူးခြင်းလည်း ဖြစ်မိသည်။ တိုင်းရင်းသားတို့၏ စိတ်သဘောကိုလည်းကောင်း၊ ယဉ်ကျေးမှု အနုပညာကိုလည်းကောင်း၊ တစေ့တစောင်း သိရှိကာ သူတို့အပေါ် ချစ်ခင်ခြင်း၊ မြတ်နိုးခြင်းတို့လည်း ဖြစ်မိပေသည်။

ကျွန်တော်တို့ မြင်တွေ့ရသော တိုင်းရင်းသား အကတို့အနက် ကရင်အမျိုးသား ဒုံးအကကို တင်ပြလိုပေသည်။ ထိုစဉ်က ကရင်ဒုံးအကကို ကပြကြသူတို့မှာ ဘားအံခရိုင်၊ ဇွဲကပင် ဒုံးအဖွဲ့သားများဖြစ်သည်။ အမျိုးသား အမျိုးသမီး မြိုင်မြိုင်ဆိုင်ဆိုင် ပါဝင်သည်။ ဒုံးအကသည် ပိုးကရင် အမျိုးသားများ၏ ရိုးရာအကဖြစ်သည်။ ဘုရားပွဲ၊ အလှူပွဲ၊ ပျော်ပွဲရွှင်ပွဲများတွင် ကလေ့ရှိကြသည်။ မြန်မာယိမ်းအကကဲ့သို့ လူအများ စုပေါင်း ကရသည်။ အမျိုးသားချည်းလည်း က၍ရ၏။ အမျိုးသမီးချည်းလည်း က၍ရ၏။ အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီး စုပေါင်းလျက် က၍လည်းရ၏။ များသောအားဖြင့် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီး စုပေါင်းကကြသည်။ အမျိုးသား အမျိုးသမီး စုပေါင်းကသည်ဆိုသော်လည်း ဖြူစင်သန့်ရှင်း၍ ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့လှပေသည်။

ကျွန်တော်တို့ကြည့်ခဲ့ရသော ကရင်ဒုံးအကမှာ အမျိုးသား အမျိုးသမီး စုပေါင်းကသော ဒုံးအကဖြစ်သည်။ ကပြကြရာ၌ ခြေကိုမြှောက်ကာ၊ ခါးကိုညွတ်ကာ၊ လက်ကိုဝှေ့ကာ၊ ခေါင်းကိုငဲ့ကာဖြင့် လှပညီညာစွာ ကကြသည်။ ကရင်းလည်း သံပြိုင်သီချင်းဆိုကြသည်။ အကသည် ရှုမငြီးသကဲ့သို့ အဆိုမှာလည်း နားတင်၍ မငြီးဖွယ်ရာဖြစ်သည်။ ပါဝင်

က,သူထဲမှပင် တစ်ဦးက ‘မောင်ရီ.-မောင်ရီ၊ လေး လေး-လေး လေး’ ဟူ၍ မြန်မာဘာသာဖြင့် ညာသံပေးပြီးလျှင် ကရင်ဘာသာဖြင့် သီချင်း ဆက်၍ဆိုကာ တိုင်ပေးသည်ကို အများကလိုက်၍ ဝိုင်းဆိုကြသည်။ ခုံးယိမ်းတွင် တီးဝိုင်းနှင့် နောက်ထိုင်များလည်း ပါရှိသည်။ ကခုန်သူ များက သီချင်းတစ်ကျော့ဆိုပြီးလျှင် နောက်ထိုင်များကလည်း တစ်ကျော့ ဆိုကြသည်။ အလွန်နားဝင်ချိုလှသည်။ ယင်းသို့ ခုံးကရာ၌ သီဆိုသော သီချင်းကို ခုံးသီချင်းဟု ခေါ်ကြသည်။ ကရင်ခုံးသီချင်းများမှာ တေး သွားသည် နားတွင်မငြီးဖွယ်ရာ ဖြစ်သည့်နည်းတူ ဖွဲ့ဆိုသီကုံးသော အကြောင်းအရာမှာ စုံလင်သည်။ လွတ်လပ်မှုရှိသည်။ မျက်မှောက်ခေတ် ဖြစ်ပျက်သော အကြောင်းအရာကိုသော်လည်းကောင်း၊ သဘာဝ တော တောင်ရေမြေ သစ်ပင်ပန်းမန်၏ အလှများကိုသော်လည်းကောင်း၊ မိမိတို့ ရပ်ရွာဒေသ၏ အလှများကိုသော်လည်းကောင်း နှစ်သက်ရာ သီကုံး၍ သီဆိုနိုင်လေသည်။

ကရင်ပြည်နယ် ခုံရင်းနယ်၏ ကျက်သရေဆောင် ဇွဲကပင်တောင် အကြောင်းကို ခုံးသီချင်းတစ်ပုဒ်တွင် ဖွဲ့ဆိုထားချက်ကို ငွေတာရီမဂ္ဂဇင်း၌ မောင်စင်ကြယ် တင်ပြခဲ့ဖူးသည်။ ယင်းကို မြန်မာလိုပြန်ဆိုသော် “ခုံရင်းနယ်၏ ကျက်သရေဆောင်သည် ဇွဲကပင်တောင်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဇွဲကပင်တောင်ကြီးကို ကြည့်ကြပါဦး။ အဘယ်မျှ လှပါသနည်း။ တောင် နှင့်မြောက် သွယ်တန်းလျက် ခပ်စင်းစင်း တည်ရှိနေသည်မှာ အလွန်ပင် လှပပါသည်။ တောင်၏ပတ်လည် ကွင်းပြင်ကြီးထဲတွင် စီးဆင်းနေသော စမ်းချောင်းကြီးသည် ကျွန်ုပ်တို့၏အဘိုးအဘွားများ နေထိုင်ခဲ့ရာဒေသ ဖြစ်သည်။ လှပသော ဇွဲကပင်တောင်ကြီး၏ အမည်သတင်းသည် သင်းကြိုင်နေပါတော့သည်။ ထိုတောင်၏ ကျက်သရေသည် အခြား သော ပြည်နယ်များသို့လည်း ပျံ့နှံ့သွားပါသည်။ ဇွဲကပင်တောင်၏

ပတ်ဝန်းကျင်ဒေသရှိ သမီးသားတို့ကိုလည်း ကြီးပွားစေသည်မှာ အထင်အရှားဖြစ်ပါသည်။ ကရင်ပြည်နယ် ဒုံရင်းနယ်၏ ကျက်သရေဆောင်လှပသော ဇွဲကပင်တောင်ပေါ်တွင် မြေပြန့်လွင်ပြင်များ အများအပြားရှိသည်။ ဒုံရင်းနယ်သားတို့သည် အဆိုပါ မြေပြန့်များတွင် အသီးအနှံအမျိုးမျိုး စိုက်ပျိုးကြပါသည်။ အများအားဖြင့် ဒူးရင်းပင်၊ ကွမ်းသီးပင်၊ ကွမ်းပင်များ စိုက်ပျိုးကြပါသည်။ စသည်ဖြင့် အနက်ရသည်။ လွန်စွာနှစ်သက်ဖွယ်ရာကောင်းလှပေသည်။

ကျွန်တော်တို့ကြည့်ခဲ့ရသော ဒုံးအကကို ကပြရာတွင်မူ “ပြည်ထောင်စုနေကျင်းပသည့် မန္တလေးမြို့တွင် တိုင်းရင်းသားပေါင်းစုံနှင့်တွေ့ရ၍ ကျွန်တော် ကျွန်မတို့ ဝမ်းသာမဆုံးဖြစ်ကြပါသည်။ ကျွန်တော် ကျွန်မတို့သည် ညီရင်းအစ်ကို မောင်ရင်းနှမများဖြစ်ကြသည့် အားလျော်စွာ လွတ်လပ်သော ပြည်ထောင်စုကြီးကို သာယာဝပြော၍ တိုးတက်ကြီးပွားအောင် စုရုံးညီညာစွာဖြင့် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ကြရပါမည်” စသည်ဖြင့် မြန်မာလို အနက်သဘောရသော မျက်မှောက်ခေတ်အကြောင်းအရာများကို သီကုံးထားသည့် ကရင်ဒုံးသီချင်းကို သီဆိုလေသည်။ တစ်မျိုးနှစ်သက်စဖွယ် ကောင်းလှပေသည်။ ကရင်ဒုံးအကနှင့် ဒုံးသီချင်းတို့သည် ပိုးကရင်တို့၏ ရိုးရာအက၊ ရိုးရာသီချင်းဖြစ်သော်လည်း ပိုးကရင်၊ စကောကရင်၊ ပကူးကရင်၊ မည်သည့်ကရင်မဆို စွဲလမ်းနှစ်သက်ကြသည်။ မြတ်နိုးကြသည်။ မိမိတို့ ကရင်အမျိုးသားများ၏ ရိုးရာအက၊ ရိုးရာသီချင်းအဖြစ် ဂုဏ်ယူထိန်းသိမ်းထားကြလေသည်။

ကရင်အမျိုးသားတို့ကို မဆိုထားနှင့် ဒုံးကကို မြင်ရသူ၊ ဒုံးသီချင်းကို နားဆင်ရသူ ကျွန်တော်တို့ မြန်မာတို့ပင် ထိုအက၊ ထိုသီချင်းတို့ကို မြတ်နိုးမဆုံး ရှိကြသည်။ စွဲလမ်းမဆုံး ရှိကြသည်။ ရှုမငြီး၍ နားဆင်မငြီးရှိကြသည်။ သူတို့နှင့်အတူ ဝင်ရောက်ယှဉ်တွဲလျက် ကလိုသော

ဆန္ဒ၊ သီလိုသောဆန္ဒများ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ကြသည်။ ကရင်အမျိုးသားများနှင့် ပြည်ထောင်စု တိုင်းရင်းသားများအပေါ် ခင်မင်စိတ်၊ မြတ်နိုးစိတ်များ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ကြသည်။ ယင်းသို့ ဆန္ဒကောင်း စေတနာကောင်းများဖြစ်ပေါ် ရာမှ ကရင်ဒုံးကနှင့် ဒုံးသီချင်းများကို ကျွန်တော်တို့ပါ ကနိုင် သီဆိုနိုင် အောင် စနစ်တကျ ကျယ်ပြန့်စွာ ဖြန့်ဖြူးပေးနိုင်သော် ကောင်းလေစွ ဟူ၍ အာသီသ ရှိမိပေသည်တကား။

ကြေးမုံ၊ ၁၉၆၅။

ဗြိတိသျှပြတိုက်ရှိ မြန်မာ့အမွေများ

တစ်ခါက ကျွန်တော်သည် အင်္ဂလန်နိုင်ငံ လန်ဒန်မြို့ရှိ ဗြိတိသျှပြတိုက် သို့ ရောက်သွားသည်။

ကမ္ဘာတွင် အင်္ဂလန်နိုင်ငံ လန်ဒန်မြို့ရှိ ဗြိတိသျှပြတိုက်သည် လွန်စွာ ကျော်စောထင်ရှားသည်။ ကမ္ဘာ၌ အချမ်းသာဆုံး ရတနာသိုက်တစ်ခု ဖြစ်သည်ဟူ၍ပင် ဆိုစမှတ်ပြုကြသည်။ မရေမတွက်နိုင်သော လူပေါင်း များစွာတို့သည် ဤပြတိုက်ကို အကြောင်းပြုလျက် အတွေးသစ်၊ အမြင်သစ်၊ အကြံသစ်တို့ ရခဲ့ကြသည်။ တိုးလမ်းတက်လမ်းတို့ကို ဖန်တီးနိုင်ခဲ့ကြသည်။ ယင်းတို့အထဲတွင် ဆိုရှယ်လစ်ဝါဒကို မျိုးစေ့ချခဲ့သူ ကား လမတ်၊ ခွသမား ပြဇာတ်ဆရာကြီး ဘားနဒ်ရှော၊ တရုတ်ပြည်ကို သမ္မတနိုင်ငံအဖြစ် ပြောင်းခဲ့သူ ဒေါက်တာ ဆွန်ယက်ဆင် စသူတို့လည်းပါဝင်သည်။ တစ်ရံရောအခါက ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ဤပြတိုက်တွင်းဝယ် မကြာခဏ မြင်တွေ့နိုင်ပေသည်။

ဗြိတိသျှပြတိုက်မှာ အမျိုးသားပြတိုက်နှင့် အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်ကို ပူးပေါင်းဖွင့်လှစ်ထားသော ပြတိုက်ဖြစ်သည်။ လွန်ခဲ့သည့် နှစ်ပေါင်း ၂၀၀ ကျော်ခန့်က စတင်တည်ထောင်လာသည်ဟု ဆိုသည်။

ဤပြတိုက်တွင် ကမ္ဘာပေါ်ရှိ နိုင်ငံအသီးသီး လူမျိုးအသီးသီးတို့၏ ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများ၊ အသုံးအဆောင်များ၊ ပန်းချီပန်းပု၊ အနုပညာ လက်ရာများ၊ ပေပုရပိုက်များ၊ စာအုပ်စာတမ်းများကို သိမ်းဆည်းထား သည်။ ခင်းကျင်းပြသထားသည်။ ယင်းတို့တွင် အီဂျစ်လူမျိုးတို့၏ လွန် ခဲ့သည့်နှစ်ပေါင်း ငါးထောင်ခန့်မှစ၍ ယနေ့တိုင် မပုပ်မသိုး မပျက်စီး ရအောင် ဆေးလိမ်းကျပ်စည်းထားသော မံမီခေါ် လူသေအလောင်းတို့မှ အစ မြန်မာတိုင်းရင်းသားတို့ အသုံးပြုသော ဆေးအိုးဆေးတံအထိ ပစ္စည်းအမျိုးစုံ ပါဝင်သည်။

သည်ပစ္စည်းတို့ကို သူ့ကဏ္ဍနှင့်သူ ခွဲခြား၍ အဆောင်ဆောင် အခန်းခန်းတွင် စနစ်တကျ ခင်းကျင်းပြသထားသည်မှာ အံ့ချီးလောက်ပါ ပေသည်။ ပစ္စည်းများ မည်မျှများပြားသနည်းဟူမူ ယင်းတို့ကို တစ်ခုစီ မကြည့်ဘဲ ပြတိုက်အဆောက်အအုံကို လှည့်ပတ်လျှောက်သွားလျှင်ပင် အချိန်နှစ်နာရီမျှ ကြာသည်ဟု အဆိုရှိသည်။ စုဆောင်းထားသော စာအုပ် စာတမ်းတို့နှင့် ပတ်သက်၍လည်း ပုံနှိပ်စာအုပ်ရေ လေးသန်း၊ လက်ရေး စာမူ တစ်သိန်းငါးသောင်းရှိသည်ဟု ဆိုသည်။ ဤစာအုပ်စာတမ်းများ ထားရှိသော စာအုပ်စင်တို့ကို အလျားလိုက် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ဆက်စပ် ထားကြည့်မည်ဆိုက မိုင်ပေါင်း ၇၃ မိုင်ခန့် အရှည်အလျား ရှိနိုင်သည် ဟူ၍လည်း ဆိုလေသည်။

ဤမျှများပြားလှသော ပစ္စည်းများ၊ စာအုပ်စာတမ်းများတွင် မြန်မာ့ အသုံးအဆောင်ပစ္စည်းများ၊ မြန်မာ့ ပေပုရပိုက်များ၊ မြန်မာစာအုပ်များ လည်း တစ်ကဏ္ဍအဖြစ် ပါဝင်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။ မြန်မာ့ အသုံး အဆောင်ပစ္စည်းများနှင့် ပတ်သက်၍ ဗုဒ္ဓရုပ်ပွားတော်များ၊ ရှေးမြန်မာ စစ်သည်တို့ ကိုင်ဆောင်သော ဓား၊ လက်နက် စသည်များ၊ မြန်မာတိုင်း ရင်းသားတို့ ရက်လုပ်သော အဝတ်အထည်များ၊ ဆေးအိုးဆေးတံများ

အစရှိသည်တို့ကို တွေ့ရလေသည်။

အထူးသဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံနှင့်ပတ်သက်၍ အများအပြား တွေ့ခဲ့ရသော ပစ္စည်းတို့မှာ ပေပုရပိုက်များနှင့် စာအုပ်စာတမ်းများပင် ဖြစ်လေသည်။ ကျွန်တော်သည် တွေ့ခဲ့ရသော ပေတို့တွင် ရွှေပေနှစ်ချပ်ကို အထူးစိတ်ဝင်စားမိသည်။ ယင်းတို့မှာ လွန်ခဲ့သည့် နှစ်ပေါင်းတစ်ထောင်ကျော်ခန့်က ဗုဒ္ဓတရားတော်အကြောင်းကို ပျူဘာသာဖြင့် ရွှေပြားပေါ်၌ ရေးထိုးထားသော နာမည်ကျော် မောင်းကန်ပေများဖြစ်သည်။ ပြည်ခရိုင်မှော်ဇာအနီးက ရရှိသည်ဟု ဆိုထားသည်။

ပုရပိုက်တို့အနက် ကျွန်တော်သည် အရပ်ရပ် အလံတော်ပုံဆိုသော ပုရပိုက်ကို သေချာစွာ လှန်လှောကြည့်ရှုမိသည်။ ဤပုရပိုက်မှာ ရှေးမြန်မာမင်းနှင့် စစ်သည်တော်တို့ ကိုင်ဆောင်အသုံးပြုလေ့ရှိသော အလံ ၄၆ မျိုးကို ဆေးရောင်စုံဖြင့် ရေးဆွဲဖော်ပြထားသော ပုရပိုက်ဖြစ်သည်။ ရာဇဝင်ဆရာများ၊ သုတေသနဆရာများ၊ ပန်းချီဆရာများ အတွက် များစွာ အဖိုးထိုက်တန်လိမ့်မည်ဟု ထင်မိသည်။

စာအုပ်စာတမ်းတို့နှင့် ပတ်သက်၍ကား အမျိုးပေါင်းစုံလင်လှဘိသည်။ ကျွန်တော်သည် အဘိဓမ္မ ပိဋကတ်၊ ဓမ္မပဒ၊ ဗုဒ္ဓဝင် စသော ဗုဒ္ဓဘာသာဆိုင်ရာ ကျမ်းများကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ရှင်မဿဲ ခရစ်ဝင်၊ ရှင်ယောဟန် ခရစ်ဝင် စသည့် ခရစ်ယာန်ဘာသာဆိုင်ရာ ကျမ်းများကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ဆုံးမခန်းအတိုကောက်၊ ဟာတင်တာယီဝတ္ထု စသည့် မူဆလင် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ စာအုပ်များကိုလည်း တွေ့ရသည်။ အမွေကျမ်း၊ ဗုဒ္ဓဘာသာ ဓမ္မသတ်ဖြတ်ထုံး၊ အောက်မြန်မာပြည် ရုံးလက်စွဲ ဥပဒေ စသည့် ဥပဒေဆိုင်ရာ စာအုပ်များကိုလည်း တွေ့ရသည်။ အဘိဓာန်ဋီကာ၊ မြန်မာဘာသာအဘိဓာန်၊ ဓာတုအဋ္ဌဒီပက၊ မြန်မာသတ်ညွှန်းဒီပနီ စသော အဘိဓာန်၊ သဒ္ဒါ၊ သတ်ပုံသတ်ညွှန်းဆိုင်ရာ စာအုပ်များ

ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ မှန်နန်းရာဇဝင်၊ မဟာရာဇဝင်၊ ရွှေတိဂုံသမိုင်း၊ တံတေးရွှေဆံတော်သမိုင်း စသော ရာဇဝင်စာအုပ်များ၊ ဘုရားသမိုင်း စာအုပ်များကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ကုသမင်းပြဇာတ်၊ ကံဆိုးမောင်နှမ ပြဇာတ်၊ စောဖေ စောမေပြဇာတ် စသော ပြဇာတ်စာအုပ် အမျိုးမျိုးကို လည်း တွေ့ရသည်။ မောင်တာနောဝတ္ထု၊ ပသီပုံပြင်ဝတ္ထု၊ အန်တိုနီယို ကုန်ပျိုသည်ဝတ္ထု၊ မောင်မာနနှင့် မသင်္ခါဝတ္ထု စသော ဝတ္ထုတို့ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ စကြာဝဠာ သာရကျမ်း၊ မြန်မာကုန်သည်လက်စွဲ၊ ခုနစ် ဘာသာစကားကျမ်း၊ မြန်မာ ကုန်သည်လက်စွဲ၊ ခုနစ်ဘာသာစကား ကျမ်း၊ မြန်မာစာအတိုကောက် ရေးနည်းကျမ်း စသည် အမျိုးမျိုးသော စာအုပ်တို့ကိုလည်း တွေ့ရသည်။

ထိုစာအုပ်များအထဲတွင် ဆရာကြီး သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်း ရေးသား သော စာအုပ်များလည်း ပါဝင်သည်။ ယင်းတို့မှာ မြန်မာရာဇဝင်ချုပ်နှင့် ရွှေနတ်တောင် သမိုင်း၊ မော်လမြိုင် ရာဇဝင်ဝတ္ထု၊ ကလျာသာရ မဉ္ဇူကျမ်း၊ စာစီစာကုံး ဥပဒေသဖြစ်သော ကလျာသာရသင်္ဂြိုဟ်၊ ကုလားကလေး ငဗျတ်ဝိ၊ ငဗျတ္တပြဇာတ်၊ မောင်စိန်ခိုနှင့် အောင်ဗလ ကသော ကျောက်ဝိုင်း သမိုင်း ရေကင်းသူမရွှေပွင့်ပြဇာတ်၊ သီရိဓမ္မာသောကမင်းကြီး ပြဇာတ်တို့ ဖြစ်သည်။ ဤစာအုပ်များကို ရေးသားစဉ်က ဆရာကြီးသည် မစ္စတာ မောင်မှိုင်းအမည်ကိုပင် မခံယူရသေးပေ။ ဆရာလွန်း အမည်ဖြင့်သာ ရေးသားသည်။ မစ္စတာမောင်မှိုင်း အမည်ကို ၁၉၁၃-၁၄ ခု ဗိုလ်ဋီကာ ဆောင်းပါးများကို ရေးသားသောအခါတွင်မှ ခံယူခဲ့ခြင်း ဖြစ်လေသည်။

ထိုစာအုပ်များအပြင် လွန်ခဲ့သည့် နှစ်ပေါင်း ၉၀ ခန့်က ရန်ကုန် က ထုတ်ဝေသော မြန်မာသံတော်ဆင့် သတင်းစာများကိုလည်း တွေ့ရ သည်။ သံတော်ဆင့်မှာ သတင်းစာဆိုသော်လည်း နေ့စဉ်ထုတ်မဟုတ်။ တစ်ပတ်တစ်ကြိမ် ထုတ်ဝေသော သတင်းစာဖြစ်သည်။ ခေါင်းကြီးပိုင်း

မပါ။ ကြေးနန်းကြီးသတင်းများ၊ အခြားသတင်းများကို ဖော်ပြသည်။

၁၉၁၄ ခုတွင် ပြတိုက်က ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသော ကက်တလောက် စာအုပ်စာရင်းအရ မြန်မာစာအုပ် စာတမ်းပေါင်း ၂,၀၀၀ ကျော်ရှိသည်ဟု သိရသည်။ သို့သော် ထိုစာရင်းတွင် မပါဝင်သေးသော နောက်တိုး စာအုပ်စာတမ်းများလည်း များစွာရှိသေးသည်။

သည်စာအုပ်တို့ကား ကျွန်တော်တို့၏ ဘိုးဘေးများ၊ လူကြီးမိဘ ဆရာသမားများ ရေးသားပြုစုခဲ့သော ဖတ်ရှုလေ့လာခဲ့သော စာအုပ် များပင်တည်း။ သို့သော် မြန်မာနိုင်ငံတွင် သည်စာအုပ်မျိုးတို့ ရှိပါသေး သလော။ အစေ့အစုံကား ရှိတော့မည်မထင်။ အချို့အဝက်လောက်သာ ရှိတော့မည်ထင်သည်။ ဤသို့တွေးထင်မိသောအခါ ကျွန်တော့်မှာ ဝမ်း နည်းခြင်းဖြစ်မိသည်။

သို့သော် ကျွန်တော် ဝမ်းသာခြင်းလည်း ဖြစ်ရပြန်သည်။ ဝမ်းသာ ခြင်းဖြစ်ရသည်ကား အခြားမဟုတ်၊ ကျွန်တော်တို့၏ အမွေအနှစ်ပစ္စည်း များကဲ့သို့ ဖြစ်သော ဤစာအုပ်စာတမ်းတို့ကို မပျောက်မပျက်ရအောင် သူတို့နိုင်ငံသားတို့ အမြတ်တနိုး ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ထားသည်ကို တွေ့ရသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ဤစာအုပ်စာတမ်းတို့အထဲမှ ယခုခေတ် မြန်မာနိုင်ငံသားတို့ လေ့လာဆည်းပူးသင့်၊ ဆည်းပူးထိုက် သော စာအုပ်စာတမ်းများကို အခါအခွင့်သင့်ပါက ကျွန်တော်တို့ တစ်ဆင့် ပြန်လည်ကူးယူ၍ မြန်မာနိုင်ငံ၌ သိမ်းဆည်းထားလျှင်လည်း ဖြစ်နိုင် ပါပေသည်ဟူ၍ စဉ်းစားမိသောကြောင့်ပင်တည်း။

လုပ်သား၊ ၁၉၆၄။

ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းအိမ်သို့

ရန်ကုန်မြို့၊ တာဝါလိန်း အမှတ် ၂၅ ရှိ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း နေထိုင်ခဲ့သောအိမ်ကို ယဉ်ကျေးမှုဌာနက ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း ပြတိုက်အဖြစ် ဖွင့်လှစ်ထားသည်။

ထို့ကြောင့် ရုံးအားရက်တစ်ရက်တွင် ကျွန်တော်သည် ဗိုလ်ချုပ်အိမ်သို့ သွားရောက်ကြည့်ရှုမိသည်။

ဗိုလ်ချုပ်အိမ်သည် ကျယ်ဝန်းသော ခြံဥယျာဉ်ထဲရှိ တောင်ကုန်းငယ်ပေါ်တွင်တည်ရှိသည်။ ခြံဥယျာဉ်သည် သစ်ပင်ပန်းမန်များဖြင့် ဝေဝေဆာဆာရှိ၏။ အိမ်မှာလည်း ခုံညားလှပပေ၏။ ဗိုလ်ချုပ်သာ အသက်ထင်ရှားရှိလျှင် သည်ခြံ သည်အိမ်ကို ကြည့်ရသည်မှာ ပျော်ရွှင်ချမ်းမြေ့ဖွယ်ရာ ကောင်းပေမည်။ ယခုကား လွမ်းစဖွယ် ကောင်းနေပေတော့သည်။

သည်အိမ်တွင် ဗိုလ်ချုပ်သည် ဇနီး သားသမီးများနှင့် အတူ ၂ နှစ်ကျော် နေထိုင်ခဲ့သည်။ ၁၉၄၅ ခု၊ မေလမှ ကွယ်လွန်ချိန် ၁၉၄၇ ခု၊

ရူလိုင်လအထိ နေခဲ့သည်။ အိမ်သည် နှစ်ထပ်အိမ်ဖြစ်သည်။ အောက်ထပ်တွင် ဧည့်ခန်းနှင့် ထမင်းစားခန်းရှိသည်။ အထက်ထပ်တွင် ကလေးအိပ်ခန်း၊ အထူးစည်းဝေးခန်း၊ စာဖတ်ခန်း၊ အိပ်ခန်း၊ ဘုရားရှိခိုးခန်းတို့ရှိသည်။ သည်အခန်းတို့ကို ဗိုလ်ချုပ်နေထိုင်စဉ်ကအတိုင်းပင် အိမ်ထောင်ပရိဘောဂ ပစ္စည်းပစ္စယ အစုံအလင်ဖြင့် လက်ရာခြေရာမပျက်ထားရှိပေသည်။

ရှေးဦးစွာ အောက်ထပ်ရှိ ထမင်းစားခန်းကို ကျွန်တော် ဝင်ကြည့်သည်။ အခန်းအလယ်တွင် အရှင်ကင်းမဲ့နေသော စားပွဲရှည်တစ်လုံးနှင့် ကုလားထိုင်များကို တွေ့ရသည်။ သည်စားပွဲတွင် တစ်ခါက ဗိုလ်ချုပ်သည် ဇနီးသားသမီး စုံစုံလင်လင်ဖြင့် စားသောက်ခဲ့ပေသည်တကား။

သည်စားပွဲကိုတွေ့ရသောအခါ ထမင်းစားပွဲနှင့်ပတ်သက်၍ ဗိုလ်ချုပ်ပြောစကားကို ကြားယောင်မိသည်။ ဂျပန်ခေတ်တွင် မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေးအတွက် အရေးဆိုရန် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း၊ ဒေါက်တာဘမော်၊ သခင်မြတို့ ဂျပန်ပြည်သို့ သွားခဲ့ကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသို့ ပြန်အရောက်တွင် သူတို့ကို ကုန်သည်ကြီးများအသင်းက ဂုဏ်ပြုညစာစားပွဲဖြင့် တည်ခင်းကျွေးမွေးကြသည်။ ထိုအခါ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းက “ကျွန်တော် ထမင်းစားပွဲ၊ ဧည့်ခံပွဲများကို တက်ရန် ဝါသနာမပါခဲ့ပါဘူး၊ အခု မနေသာလို့ တက်ရောက်ခဲ့ပါတယ်။ ကျွန်တော် ဒီထမင်းကို မစားသင့်ပါဘူး။ ဒီထမင်းကို စားလောက်အောင် မြန်မာပြည်အတွက်ရော၊ မြန်မာလူမျိုးအတွက်ရော ကျွန်တော် ဘာမှမလုပ်နိုင်ခဲ့သေးဘူး”ဟု ပြောခဲ့သည်။

ထို့ပြင် ကျွန်တော်သည် အစားအသောက်နှင့်ပတ်သက်၍ ရိုးသားလှသော သူ့စိတ်ဓာတ်ကို ဖော်ပြသည့် စာကလေးတစ်စောင်ကိုလည်း အမှတ်ရမိသည်။ ထိုစာမှာ ဗိုလ်ချုပ်က ဇနီးဖြစ်သူ ဒေါ်ခင်ကြည်ထံ ပေးသောစာဖြစ်သည်။ စာထဲတွင် “ကြည်၊ ပဲပြုတ်နှင့် နံပြားရရင် စား

ချင်တယ်”ဟု ရေးထားလေသည်။

ထို့နောက် ဧည့်ခန်းကို ကျွန်တော်ဝင်ကြည့်သည်။ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းသည် တစ်နိုင်ငံလုံး၊ တစ်မျိုးသားလုံး၏ ခေါင်းဆောင်ကြီးဖြစ်သည့်ပြင် ကမ္ဘာသိ ခေါင်းဆောင်လည်း ဖြစ်ပေသည်။ သို့ရာတွင် သူ့အိမ်ဧည့်ခန်းကား ဝင့်ကြွားထည်ဝါခြင်း မရှိ။ သူလိုငါလို လူတန်းစားတစ်ဦး၏ ဧည့်ခန်းမျိုးပင်ဖြစ်သည်။

ဧည့်ခန်းတွင် ဗိုလ်ချုပ်၏ ဓာတ်ပုံကြီးများကို ချိတ်ဆွဲထား၏။ ယင်းတို့အထဲတွင် ဂျင်းဖော အဝတ်အစားဖြင့် ဗိုလ်ချုပ်ပုံသည်လည်းကောင်း၊ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများဖြင့် တွဲရိုက်ထားသော ဗိုလ်ချုပ်ပုံသည်လည်းကောင်း အပေါ်လွင်ဆုံးဖြစ်သည်။ သည်ပုံများကို မြင်ရသောအခါ တိုင်းရင်းသားစည်းလုံးညီညွတ်ရေးကို ဦးစားပေး၍ ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ခဲ့သော သူ၏ကြိုးပမ်းမှုတို့ကို ပြန်လည်သတိရမိ၏။ “မြန်မာက တစ်မျိုး၊ ကရင်က တစ်ဖုံ၊ ရှမ်း၊ ကချင်၊ ချင်း၊ ရခိုင်တို့က တခြား အကွဲကွဲအပြားပြား လုပ်နေကြရင် အကျိုးရှိမှာ မဟုတ်ဘူး။ စုပေါင်းလုပ်ကြမှသာ အကျိုးရှိနိုင်မယ်။ လုပ်ကြည့်မှလည်း အကျိုးရှိကြောင်း သိနိုင်မယ်”ဟူ၍ သူပြောခဲ့သည့် စကားတို့ကို ကြားယောင်မိလေသည်။

အောက်ထပ်ကိုကြည့်ရှုပြီးသောအခါ အထက်ထပ်ကို ကျွန်တော် တက်ကြည့်သည်။ ရှေးဦးစွာ အထူးအစည်းအဝေးခန်းကို ဝင်ကြည့်သည်။ သည်အခန်းကား ရာဇဝင်တွင်မည့်အခန်းတည်း။ ဗိုလ်ချုပ်သည် လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်များနှင့်အတူ သည်အခန်းတွင်း၌ ခေါင်းချင်းဆိုင်လျက် မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ရန် လျှို့ဝှက်သော ကိစ္စများကို တိုင်ပင်ခဲ့သည်။ အရေးကြီးသော ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ချမှတ်ခဲ့သည်။

သည်အစည်းအဝေးခန်းနှင့် ကပ်လျက်ရှိသော အခန်းကား ကလေး

များ အိပ်ခန်းပင်။ ထိုအခန်းအလယ်တွင် ကလေးခုတင်သုံးလုံး စီတန်းထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဗိုလ်ချုပ်၏ သားနှစ်ယောက်နှင့် သမီးငယ်တို့ အိပ်စက်ကြသော ခုတင်များဖြစ်သည်။ သားသမီး သုံးဦးအနက် ယခုအခါ နှစ်ဦးသာကျန်တော့သည်။ ဒုတိယသား အောင်ဆန်းလင်းသည် ၁၉၅၃ ခုတွင် အိမ်ရှေ့ရှိ ရေကန်ငယ်၌ ရေနစ်ကွယ်လွန်ခဲ့ရှာလေပြီ။

ကလေးငယ်များ၏ ခုတင်ကလေးများကိုကြည့်ကာ ကျွန်တော်သည် ဗိုလ်ချုပ်၏ဘဝကို တွေးတောမိသည်။ သူသည် နိုင်ငံလွတ်လပ်ရေးအတွက်သာ လုံးပန်းနေရသဖြင့် မိသားစုအရေးကို မကြည့်နိုင်ရှာခဲ့ပေ။ မကွယ်လွန်မီ သုံးလခန့်က အပါးတော်မြဲ ဗိုလ်ထွန်းလှအား ဗိုလ်ချုပ်က “လွတ်လပ်ရေးရပြီးရင် နိုင်ငံရေးကထွက်မယ်၊ ခပ်အေးအေးစာကလေး ရေးစားရင်း ငါ့အိမ်ထောင် နောင်ရေးအတွက် ဂရုစိုက် စီစဉ်ရဦးမယ်”ဟု ပြောပြခဲ့လေသည်။ သို့သော် သူကား သူ့အိမ်ထောင် နောင်ရေးအတွက် မဆောင်ရွက်နိုင်မီ ကွယ်လွန်ခဲ့ရှာသည်တကား။

ထို့နောက် ကျွန်တော်သည် ကလေးအိပ်ခန်းမှ ထွက်ခွာလျက် ဗိုလ်ချုပ်နှင့် ဇနီးဒေါ်ခင်ကြည်တို့၏ အိပ်ခန်းသို့ ဝင်ကြည့်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံအထွတ်အထိပ် ခေါင်းဆောင်ကြီး၏ အိပ်ခန်းဆိုသော်လည်း ပိုး၊ ဖဲ၊ ကတ္တီပါ အဖိုးတန်များဖြင့် တခမ်းတနား ခင်းကျင်းထားသည်မဟုတ်။ ရိုးရိုးနေ၊ ရိုးရိုးထိုင်၊ ရိုးရိုးစားသော သာမန် ဇနီးမောင်နှံနှစ်ဦး၏ အခန်းမျိုးသာဖြစ်သည်။ အရှင်မဲ့နေသော နှစ်ယောက်အိပ် ခုတင်တစ်လုံးနှင့် အဝတ်ဗီရိနစ်လုံးသည် ငြိမ်ဆိတ်လျက်ရှိသည်။ ဗီရိနစ်လုံးထဲ၌ ဗိုလ်ချုပ်၏အဝတ်အစား အနည်းငယ်ကိုသာ တွေ့ရသည်။ စင်စစ် ထို့ထက်ပို၍လည်း အဝတ်အစားများ မရှိရှာပေ။ ထိုအိပ်ခန်း အထက်ထပ် အထပ်ခိုးတွင် ဘုရားစင်ထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဗိုလ်ချုပ်သည် ဘာသာရေးကို ပစ်ပယ်သူမဟုတ်။ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တစ်ဦးဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြသကဲ့သို့

ရှိနေသည်။

အိပ်ခန်းနှင့် ကပ်လျက်ရှိသော အခန်းကား ဗိုလ်ချုပ်၏ စာကြည့်ခန်းတည်း။ စာအုပ်စီရိများထဲတွင် စွယ်စုံကျမ်းများ၊ စစ်သမိုင်းများ၊ ဘောဂဗေဒကျမ်းများ စသည်ဖြင့် စာအုပ်မျိုးစုံကို တွေ့ရသည်။ ဗိုလ်ချုပ်ကား စာအလွန်ဖတ်သူဖြစ်သည်။ ဆောင်းပါး၊ ဝတ္ထု ကျမ်းအမျိုးမျိုးအပြင် ကဗျာများကိုပါ အထူးလေ့လာဖတ်ရှုသူဖြစ်သည်။ ဖတ်ရှုသော ကဗျာများအနက် အင်္ဂလိပ်ကဗျာဆရာ ဟင်နလေ၏ ကဗျာတစ်ပုဒ်ကို သူအလွန်စွဲမက်သည်။ ထိုကဗျာကို မကြာခဏ ဖတ်ရွတ်သည်။ ကျွန်တော်သည် သူ့စာအုပ်များကို ကြည့်ရာမှ သူနှစ်သက်သည့် ထိုကဗျာပါ အောက်ပါစာပိုဒ်ကလေးကို အထူးသတိရနေမိသည်။

“ကံတရား၏ ရိုက်ပုတ်ခြင်း ဒဏ်ချက်တို့ကြောင့်
ငါ့ဦးခေါင်းသည် သွေးသံတို့ဖြင့် ရဲရဲနီ၏။
သို့သော် ညွတ်ကား မညွတ်”

ထို့ပြင် ကျွန်တော်သည် စာဖတ်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ဗိုလ်ချုပ်၏ အမြင်ကို ဆင်ခြင်မိပြန်သည်။ ဗိုလ်ချုပ်က သူ့ဆောင်းပါးတစ်စောင်တွင် “ယခု ကမ္ဘာပေါ်မှာရှိသည့် စာအုပ်အားလုံးသည် အရင်းစစ်လျှင် လောက၏အကြောင်းကို အမျိုးမျိုး မှတ်သားချက်များသာ ဖြစ်ပေသည်။ ထို မှတ်သားချက်များကို ရေးသူများ၏ အဘော်၊ ၎င်းတို့ ရေးရာဒေသ၊ ရေးသည့်အချိန်ကာလ စသည်တို့ကို ကြည့်၍ ဝေဖန်ပြီးလျှင် လောက အလုပ်ဝတ္တရားတွင် သုံးစွဲတတ်မှသာ စာတတ်အမှန် ဖြစ်ပေသည်” ဟူ၍ ရေးသားခဲ့ဖူးလေသည်။

စာအုပ်စီရိများ အနီးတွင် ဗိုလ်ချုပ်၏ စာရေးစားပွဲလည်း ရှိသည်။ ဗိုလ်ချုပ်သည် စာဖတ်ဝါသနာပါသည့်နည်းတူ စာရေးလည်း အလွန်

ဝါသနာပါသည်။ စာရေးရာ၌ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ဖြစ်စေ၊ မြန်မာဘာသာဖြင့်ဖြစ်စေ ထိမိပိုင်နိုင်စွာ ရေးသားနိုင်သည်။ မြန်မာပိုင် အင်္ဂလိပ်သတင်းစာ 'နယူးဘားမား'တွင် အချိန်ပိုင်း အယ်ဒီတာအဖြစ် ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်စဉ်က ရေးခဲ့သော ခေါင်းကြီးများမှာ ထင်ရှားသည်။ ဒဂုန်မဂ္ဂဇင်း၌ ရေးခဲ့သော ဆောင်းပါးများမှာလည်း အထူးထင်ရှားလှသည်။

ဤသို့လျှင် ကျွန်တော်သည် ဗိုလ်ချုပ်အိမ်ရှ် အခန်းစုံကို တစ်ခန်းဝင် တစ်ခန်းထွက် ကြည့်ရင်း ဗိုလ်ချုပ်အကြောင်းကို အမျိုးမျိုးတွေးတောအောက်မေ့မိသည်။ နေစောင်းလာသောအခါ ကျွန်တော်သည် ဗိုလ်ချုပ်အိမ်မှ ဆင်းသက်ထွက်ခွာလာခဲ့သည်။ သို့ထွက်ခွာလာစဉ် ဗိုလ်ချုပ်၏ စေတနာကို မြတ်နိုးမိသည်။ ဗိုလ်ချုပ်၏ ကြိုးပမ်းမှုကို ချီးကျူးမိသည်။ ရိုးသားလှသော ဗိုလ်ချုပ်၏ အနေအထိုင်အမူအရာကို လေးစားမိသည်။ ဗိုလ်ချုပ်၏ စိတ်ဓာတ်ကို အားကျမိသည်။ ဗိုလ်ချုပ်၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးကို အောက်မေ့မိသည်။ ကောင်းလေစွ။

ကြေးမုံ၊ ၁၉၆၄။

အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်သို့

ကျွန်တော်သည် အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်သို့ မကြာခဏ သွားရောက်သည်။ သွားရောက်သော အကြောင်းရင်းမှာ ကျွန်တော့်စာအုပ်စင်၌ မရှိသော စာအုပ်မျိုး၊ စာအုပ်ဆိုင်၌ မရနိုင်သော စာအုပ်မျိုး၊ ရပြန်သော်လည်း တန်ဖိုးကြီးမြင့်လွန်းသဖြင့် ကျွန်တော် မဝယ်နိုင်သော စာအုပ်မျိုး၊ အလွန်ရှားပါးလှသည့် စာအုပ်စာတမ်းဟောင်းမျိုးတို့ကို ဖတ်ရှုရန် သွားရောက်ခြင်းဖြစ်ပေသည်။

ယဉ်ကျေးမှုဌာနက အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်ကို မြို့တော်ခန်းမ အဆောက်အအုံ တတိယထပ်ရှိ တောင်ဘက်နှင့် အနောက်ဘက်ခန်းများတွင် ပြောင်းရွှေ့ဖွင့်လှစ်ထားသည်။ ယခု ၁၉၆၅ ခု နှစ်ဦးပိုင်းမှစ၍ ပြောင်းရွှေ့ဖွင့်လှစ်ထားပေသည်။ ယခင်ကမူ အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်ကို ဂျူဗလီရုံတွင် ဖွင့်လှစ်ထားရှိခဲ့သည်။ ထိုစဉ်က ကျွန်တော်သည် အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်သို့ အရောက်အပေါက် နည်းခဲ့သည်။ သွားရေး၊ လာရေး မလွယ်ကူသောကြောင့်ပင်။ ယခုမြို့တော်ခန်းမ နေရာမှာကား သွားရေးလာရေး လွယ်ကူသဖြင့် မကြာခဏဆိုသလို ရောက်မိပေသည်။

အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်သည် 'အမျိုးသား' ဟူသော ဝိသေသပုဒ် တပ်ထားသည်နှင့်အညီ ပြည်ထောင်စုတစ်နိုင်ငံလုံးရှိ ပြည်ထောင်စုသား တစ်မျိုးသားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်ပေသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အမျိုး သားစာကြည့်တိုက်သည် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတွင်း၌ ထုတ်ဝေသမျှ သော စာအုပ်၊ စာတမ်း၊ သတင်းစာ၊ ဂျာနယ်၊ မဂ္ဂဇင်း စသည့် ပုံနှိပ် စာအုပ် အားလုံးကိုလည်းကောင်း၊ ပေ၊ ပုရပိုက် စသည့်လက်ရေးစာ အားလုံးကိုလည်းကောင်း စုဆောင်း ထိန်းသိမ်းထားရာ ဌာနဖြစ်သော ကြောင့်ပင်တည်း။ တစ်နည်းအားဖြင့် အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်သည် အမျိုးသားစာပေကို ထိန်းသိမ်းရာဌာနကြီးဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။

ယင်းသို့ အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်တွင် ပြည်တွင်းထုတ်ပုံနှိပ်စာ၊ လက်ရေးစာအားလုံးကို စုဆောင်းထိန်းသိမ်းထားသည်သာမက နိုင်ငံ ခြားဘာသာများဖြင့် ရေးသားထုတ်ဝေသည့် မြန်မာနိုင်ငံ၊ မြန်မာနိုင်ငံ သားများ အကြောင်းဆိုင်ရာ စာအုပ်စာတမ်းများ၊ မိုက်ကရိုဖလင်နှင့် မိုက်ကရိုကတ်ပြားများ၊ နိုင်ငံခြားထုတ် သင့်လျော်ရာ စာအုပ်စာတမ်းများ ကိုပါ စုဆောင်းထိန်းသိမ်းထားပေသည်။

ယခုအခါ အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်တွင် ပုံနှိပ်စာအုပ်ပေါင်း ၄၀,၀၀၀ ခန့်၊ ပေ၊ ပုရပိုက် စသော လက်ရေးစာပေါင်း ၄,၅၀၀ ခန့်၊ သတင်းစာပေါင်း ၄၁,၀၀၀ ခန့်၊ မဂ္ဂဇင်းဂျာနယ်ပေါင်း ၁၇,၀၀၀ ခန့်၊ စာရွက်စာတမ်းပေါင်း ၂၀,၀၀၀ ကျော်ခန့် စုဆောင်းပြီးနေပြီဟု သိရ သည်။ အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်များ၏ ထုံးတမ်းစဉ်လာအရ အထက် ပါ စာအုပ်စာတမ်းများကို လုံးဝ မပျောက်မပျက်စေရအောင် ထိန်းသိမ်းရ သဖြင့် အပြင်သို့ ထုတ်ယူငှားရမ်းခြင်းကား မပြုနိုင်ပေ။ သို့ရာတွင် မည်သူမဆို စာကြည့်တိုက်သို့ လာရောက်လျက် အချိန်မရွေး ဖတ်ရှုနိုင် ပေသည်။ လေ့လာနိုင်ပေသည်။ ကူးယူနိုင်ပေသည်။ သို့ရာတွင် ကူးယူ

သည်ဆိုရာ၌ ပုံနှိပ်စာတို့ကိုသာ ကူးယူခွင့်ပြုသည်။ ပေ၊ ပုရပိုက် စသော လက်ရေးစာမူများကိုမူ ဆိုင်ရာမှ ခွင့်ပြုချက်မရရှိဘဲ ကူးခွင့်မရပေ။ ဓာတ်ပုံရိုက်ခွင့်မရပေ။

သည်နည်း၊ သည်ပုံစံမျိုးဖြင့် တိုးတက်သော နိုင်ငံတိုင်းတွင် အမျိုးသားစာကြည့်တိုက် တစ်ခုစီ ထားမြဲဖြစ်သည်။ အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်ကို မည်သည့်အကြောင်းအရာ၊ မည်သည့်အချက်အလက်ကိုမဆို ရှာနိုင်၊ ဖွေနိုင်၊ ဆည်းပူးနိုင်အောင် ဖန်တီးရာဌာနအဖြစ် သတ်မှတ်ထားပေသည်။ သမိုင်းဆရာကြီး ကာလိုင်းက “စာအုပ်များ စုဆောင်းသိုမှီးထားရာ နေရာသည်သာ တကယ့်စစ်မှန်သော တက္ကသိုလ်ဖြစ်သည်”ဟု ဆိုခဲ့ဖူးသည်။ ဤသို့ဆိုလျှင် အခြား စာကြည့်တိုက်များနှင့်မတူ။ ပင်မသဖွယ်ဖြစ်သော အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်ကို ပင်မတက္ကသိုလ်ခေါင်ချုပ်ဟု ခေါ်ရမည်ပင်။ ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံအဖို့လည်း အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်သည် တစ်နိုင်ငံလုံး၊ တစ်မျိုးသားလုံးနှင့်ဆိုင်သော တကယ့်စစ်မှန်သည့် ပင်မ တက္ကသိုလ်ခေါင်ချုပ်ပင်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုရပေမည်။

သည်လို တန်ဖိုးမဖြတ်နိုင်သော တစ်မျိုးသားလုံးနှင့်ဆိုင်သည့် စာကြည့်တိုက်ကြီးကို မြို့တော်ခန်းမ အဆောက်အအုံတွင် ဖွင့်လှစ်ထားသည်မှာ လွန်စွာ သင့်မြတ်လှပေသည်။ မြို့တော်ခန်းမအဆောက်အအုံသည် ရန်ကုန်မြို့၏ ကျက်သရေဆောင်လည်းဖြစ်သည်။ မြန်မာ့ဂုဏ်ဆောင်လည်းဖြစ်သည်။ ယင်းကို ၁၉၃၆ ခုနှစ်တွင် အမျိုးသား ဗိသုကာဦးတင်က တည်ဆောက်ခဲ့သည်။ တည်ဆောက်ပုံနှင့် အခန်းများ ဖွဲ့စည်းပုံမှာ ခေတ်မီအနောက်တိုင်း ဗိသုကာပုံစံအတိုင်းဖြစ်သည်။ အလှအပ၊ အပြင်အဆင်၊ အမွမ်းအမံ၊ အဆင်တန်ဆာမှာမူ မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုအနုပညာလက်ရာများဖြစ်သည်။ လွန်စွာလှပ၍ ရှုချင်စဖွယ် ကောင်းလှပေ

သည်။ မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှု အနုပညာနှင့် မြန်မာလူမျိုးတို့အပေါ် ချစ်
 မြတ်နိုးစိတ်များ တဖွားဖွား ပေါ်လာအောင် ဆွဲဆောင်နိုင်စွမ်းရှိလေသည်။
 သည်လို အဆောက်အအုံမျိုးတွင် သည်လိုစာကြည့်တိုက်မျိုး ဖွင့်လှစ်
 ထားသည်မှာ သင့်မြတ်ပေစွဟု ကျွန်တော် မြည်တမ်းမိသည်။ အလား
 တူပင် အမျိုးသားပြတိုက်ကိုလည်း သည်အဆောက်အအုံ၌ ပြောင်းရွှေ့
 ဖွင့်လှစ်နိုင်သော် သင့်မြတ်ပေစွဟု ကျွန်တော်ဆန္ဒဖြစ်မိသည်။

အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်သို့ ကျွန်တော် ရောက်သွားသောအခါ
 တိုင်းပင် ကျွန်တော့်အရင် ရောက်နေနှင့်ပြီးဖြစ်သော ဗဟုသုတရှာမှီးသူ
 အများအပြားကို တွေ့ရသည်။ အချို့ စာအုပ်ကက်တလောက်ရှာလျက်။
 အချို့ စာဖတ်လျက်။ အချို့ စာကူးလျက်။ အချို့ မြေပုံကြည့်လျက်။
 ငြိမ်သက်စွာ ရှိနေကြသည်။

လောလောဆယ်အားဖြင့် အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်တွင် စာဖတ်
 ခန်းသုံးခန်း ခွဲထားသည်။ ယင်းတို့မှာ အထွေထွေစာဖတ်ခန်း၊ စာနယ်
 ဇင်းဖတ်ခန်း၊ ပေစာဖတ်ခန်းတို့ဖြစ်သည်။ အခန်းတိုင်းလိုလိုပင် အေး
 အေးလူလူ စာဖတ်နိုင်ရန်၊ စာကူးနိုင်ရန် စားပွဲကုလားထိုင်များ အစီအရီ
 ချပေးထားသည်။ အထွေထွေစာဖတ်ခန်းမှာ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ စာအုပ်များ
 နှင့် အမျိုးမျိုးသော စွယ်စုံကျမ်းများ၊ အဘိဓာန်ကျမ်းများ စသည့် နှီးနှော
 စာအုပ်များနှင့် အခြားဖတ်လိုရာ စာအုပ်များဖတ်ရန် အခန်းဖြစ်သည်။
 ပင်မအခန်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ထိုအခန်းတွင် စာရေးဆရာအမည်
 နှင့် စာအုပ်အမည် ကက်တလောက် အံသေတ္တာများ အလွယ်တကူ
 ထားရှိသည်။ မည်သူမဆို မိမိဖတ်ရှုလိုသော စာအုပ်ကို အလွယ်တကူ
 ရှာဖွေ တောင်းယူဖတ်ရှုနိုင်ပေသည်။ နှီးနှောစာအုပ်များကိုမူ စာဖတ်သူတို့
 အနီးမှာပင် ထားပေးထားသည်။

စာ-နယ်-ဇင်း ဖတ်ခန်းတွင်ကား ပြည်တွင်းထုတ် သတင်းစာ၊

ဂျာနယ်၊ မဂ္ဂဇင်း အားလုံးထားရှိသည်။ ထို့ပြင် နိုင်ငံခြားထုတ် သတင်းစာ၊ ဂျာနယ်၊ မဂ္ဂဇင်း အမျိုးမျိုးလည်း ထားရှိသည်။ လလွန်၊ နှစ်လွန် စာ-နယ်-ဇင်း အဟောင်းများကို ကြည့်ရှုလိုပါက စာကြည့်တိုက် တာဝန်ကျသူထံတွင် တောင်းယူကြည့်ရှုနိုင်သည်။

ပေစာဖတ်ခန်းတွင် ပုံနှိပ်စာအုပ်အဖြစ် ရောက်ရှိပြီးသော ပေစာများလည်းရှိသည်။ ပုံနှိပ်စာအုပ်အဖြစ် မရောက်သေးသော အဖိုးတန်ပေစာများလည်းရှိသည်။ ပေစာ စုစုပေါင်း လေးထောင်ငါးရာ (၄,၅၀၀) ခန့်ရှိသည်။ ပုရပိုက်များလည်း ရှိသေးသည်။ ထိုပေ၊ ပုရပိုက်တို့မှာ ဗားနတ် စာကြည့်တိုက်၏ အမွေအနှစ်များဖြစ်သည်။ ကံကောင်းထောက်မရှ် စစ်ဘေးစစ်ဒဏ်မှ လွတ်ကင်းကာ ကျွန်တော်တို့ လက်ဝယ်တည်ရှိနေခြင်းဖြစ်သည်။

ဗားနတ် စာကြည့်တိုက်ဟုဆိုရာတွင် စင်စစ်အမျိုးသား 'စာကြည့်တိုက်အစ ဗားနတ်စာကြည့်တိုက်က'ဟု ဆိုသင့်ပေသည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ဗားနတ်စာကြည့်တိုက်မှ စာအုပ်စာတမ်းများနှင့် ပေ၊ ပုရပိုက်များကို အရင်းပြုလျက် အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်ကို စခဲ့သောကြောင့်ဖြစ်ပေသည်။

ဗားနတ်စာကြည့်တိုက်သည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပထမဦးဆုံးပေါ်ပေါက်သည့် (ပြည်သူတို့အား အခမဲ့ စာကြည့်ခွင့်ပြုသော) အခမဲ့စာကြည့်တိုက် ဖြစ်လေသည်။ ယင်းကို သီပေါမင်းမပါမီ ၁၈၈၃ ခုနှစ်တွင် စတင်တည်ထောင်ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။ တည်ထောင်သူမှာ အောက်မြန်မာနိုင်ငံမင်းကြီး ဆာချားအက်ဒွပ်ဗားနတ် (Sir Charles Edward Bernard) ဖြစ်သည်။ သူပိုင်စာအုပ်များနှင့် သူပိုင်အဆောက်အအုံတွင် စတင်ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။ နောင်အခါမှ အလှူရှင်များ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ အစိုးရနှင့် မြူနီစီပယ်က အကူအညီပေးခဲ့သည်။ ထိုစာကြည့်

တိုက်မှာ လွန်စွာ တန်ဖိုးရှိလှသည်။

ယင်းတွင် ဥရောပတိုင်းသားစာပေနှင့် အရှေ့တိုင်းသားစာပေဟူ၍ နှစ်မျိုး ပိုင်းခြားထားရှိသည်။ ဥရောပတိုင်းသားစာပေများမှာ ပုံနှိပ်စာအုပ် ချည်းဖြစ်၍ သက္ကရာဇ် ၁၆၀၀ ကျော်မှ ၁၉၀၀ ကျော်အတွင်း ပုံနှိပ်သော စာအုပ်များဖြစ်သည်ဟု ကြားသိရသည်။ များသောအားဖြင့် အလွန်ရှားပါး၍ တွေ့ရခဲသော စာအုပ်များနှင့် အဖိုးတန်စာအုပ်များဖြစ်သည်ဟု လည်း သိရသည်။ အရှေ့တိုင်းသား စာပေများမှာ ပုံနှိပ်စာအုပ်များသာ မက ပေ-ပုရပိုက် စသော လက်ရေးစာများပါ ပါဝင်သည်။ ပုံနှိပ်စာအုပ်များတွင် ၁၂၄၇ ခု မတိုင်မီက ထုတ်ဝေသော စာအုပ်များ အများအပြားပါဝင်သည်ဟု ဆိုသည်။ ပေ-ပုရပိုက် စသော လက်ရေးစာတို့မှာ မြန်မာ၊ ပါဠိ၊ မွန်၊ ကရင် ဘာသာစကားများဖြင့် ရေးသားထားသော စာများဖြစ်သည်။ ယင်းတို့အထဲတွင် ကျပ်ငွေ ၁၅,၀၀၀ ပေး၍ ဝယ်ယူထားသည့် ကင်းဝန်မင်းကြီးပိုင် ပေစာများလည်းပါသည်။ ဦးဖိုးမျှင်နှင့် ဦးမြို့တို့ လှူဒါန်းသည့် ငွေတစ်သောင်းတန် ပေ-ပုရပိုက်များလည်း ပါဝင်ပေသည်။

၁၉၄၂ ခုတွင် ဗားနတ် စာကြည့်တိုက်၌ ပုံနှိပ်စာအုပ်ပေါင်း ၂၀၃၀၅ နှင့် ပေ-ပုရပိုက်ပေါင်း ၇၅၀၀ ခန့်ရှိခဲ့သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး ဖြစ်ပွားသောအခါ စစ်ဒဏ်ကြောင့် ယင်းတို့အနက် အများအပြားမှာ နှမြောတသဖွယ် ပျက်စီးဆုံးရှုံးခဲ့ရလေသည်။ စစ်ပြီး၍ ပြန်လည်စုဆောင်းလိုက်သောအခါ ပုံနှိပ်စာအုပ်ပေါင်း ၆,၀၀၀ ခန့်သာပြန်ရသည်။ သို့သော် ပေ-ပုရပိုက်များမှာမူ ကံအားလျော်စွာ အနည်းငယ်သာ ပျက်စီးဆုံးရှုံးပြီး အများအပြား ပြန်ရခဲ့ပေသည်။ ဗားနတ်စာကြည့်တိုက်၏ ထိုလက်ငုတ်လက်ရင်းကို အရင်းအနှီးပြုလျက် လွတ်လပ်သော မြန်မာအစိုးရ က ၁၉၅၂ ခု၊ ဇွန်လတွင် ယခု အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်ကို

ဖွင့်လှစ်ခဲ့ ခြင်းဖြစ်ပေသည်။

ယခုအခါ အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်၌ ဖော်ပြပါ အခန်းသုံးခန်း သာ ဖွင့်လှစ်နိုင်သေးသည်။ နောင်အခါတွင်မူ မြေပုံဖတ်ခန်း၊ မိုက်ကရို ဖလင်ဖတ်ခန်း၊ အစိုးရထုတ် စာဖတ်ခန်း၊ သီးသန့်စာဖတ်ခန်း၊ အပန်းဖြေ စာဖတ်ခန်း၊ စာအုပ်ပြခန်း၊ ရုပ်ပုံနှင့် ဓာတ်ပြားခန်း၊ တိုင်းရင်းသား စာပေ ဖတ်ခန်းတို့ကိုပါ တိုးချဲ့ဖွင့်လှစ်သွားမည် သိရသည်။

ယခုအဆင့်မှာပင် ဗဟုသုတ ရှာမှီးသူတို့ အခန်းပြည့်မျှရှိနေသည် ကို တွေ့ရသည်။ သူတို့ကို မြင်ရတွေ့ရသည်မှာ ဝမ်းသာအားတက်ဖွယ် ရာပင်။ သည်စာကြည့်တိုက် ပိုမိုကျယ်ပြန့်၍ သူတို့လိုပုဂ္ဂိုလ်မျိုး ပိုမို များပြားလာသည်နှင့်အမျှ နိုင်ငံနှင့် လူမျိုးမှာလည်း ပိုမို အသိဉာဏ်ရှိ လာမည်၊ ပိုမိုအင်အားရှိလာမည်၊ ပိုမိုတိုးတက်လာမည်ဟု ကျွန်တော် ဆင်ခြင်မိလေသည်။

သူတို့ကို အကြောင်းပြုလျက် ကျွန်တော်သည် ဆရာကြီး သခင် ကိုယ်တော်မှိုင်း၊ ဆရာဇေယျ စသူတို့ကို အမှတ်ရမိသည်။ တစ်ရံရော အခါက သူတို့နည်းတူပင် ဆရာကြီးသခင်ကိုယ်တော်မှိုင်းသည် သည် စာကြည့်တိုက်၏ မိခင်ဖြစ်သော ဗားနတ်စာကြည့်တိုက်တွင် လာရောက် လျက် တကုပ်ကုပ် စာပေဖတ်ရှုကာ ပညာဆည်းပူးခဲ့ပေသည်။ ထိုစဉ်က ဗားနတ်စာကြည့်တိုက်တွင် ဆရာကြီးသခင်ကိုယ်တော်မှိုင်း မဖတ်ဖူး သော ပေ-ပုရပိုက်ဟူ၍ မရှိသလောက် ဖြစ်သည်ဟူ၍ပင် ဆိုစမှတ် ပြုကြလေသည်။

ဆရာဇေယျကမူ “ဤစာရေးသူကား ဗားနတ်တိုက်သို့ ဆယ်နှစ်မျှ ဆက်လက်၍ သွားရောက်ဖူးသည်။ အင်္ဂလိပ်ဘက်၊ မြန်မာဘက် နှစ်ဖက် စလုံးကို မွေနှောက်ခဲ့ဖူးသည်။ ဗားနတ်တိုက်ကြီးသည် မူလတည်ထောင် သူတို့၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေကာမူ အသုံးချတတ်သော

မြန်မာများအတွက်မူကား ထူးမြတ်သော အမွေအနှစ်ကြီးတစ်ခု ဖြစ်ခဲ့ဖူးပေသည်။ ကျွန်တော်တို့မှာ ကောလိပ်ကျောင်း၊ ယူနီဗာစီတီကျောင်းများသို့ မရောက်ခဲ့ဖူးချေ။ သို့သော် ဗားနတ်တိုက်ကြီးကား ဆင်းရဲသားများအတွက် ပိုက်ဆံတစ်ပြားတစ်ကျပ် မကုန်စေဘဲ အထက်တန်း ဗဟုသုတများကို ဝေငှဖြန့်ဖြူးပေးသွားသော ဆင်းရဲသား လူမွဲတက္ကသိုလ်ကြီးပင် ဖြစ်ပေသည်။ ခမ်းနားလှသော ကောလိပ်တက္ကသိုလ်ကျောင်းတွင် စာမသင်နိုင်ခဲ့သော်လည်း လူမွဲတက္ကသိုလ် ဗားနတ်ကျောင်းထွက်ဖြစ်ရသည်ကို ကျွန်တော့်အဖို့ ဂုဏ်ငယ်သည်ဟု မထင်။ ဗားနတ်က ဖွင့်ပြသွားသော မြန်မာမှု လောကကြီး ကျယ်ဝန်းပုံ၊ ကမ္ဘာစာပေ ဗဟုသုတ ကျယ်ဝန်းပုံများကို မြင်လိုက်ရဖူးသည်နှင့်ပင် ကျွန်တော်တို့မှာ သောမနဿဖြစ်လျက် ဂုဏ်တက်မိပါသတည်း။ ဟူ၍ပင် ဆောင်းပါးရေးသား တင်ပြခဲ့ပေသည်။

စင်စစ် စာကြည့်တိုက်သည် ပညာအရာတွင် တက္ကသိုလ်ထက် များစွာကျယ်ဝန်းပေသည်။ လူတစ်ယောက်သည် တက္ကသိုလ်ကျောင်းထွက် ဖြစ်ရုံမျှဖြင့် ပညာအရာတွင် မလုံလောက်သေးပေ။ ရှေ့ကို ဆက်လက်၍ စာပေဖတ်ရှု လေ့လာရပေဦးမည်။ ထိုသို့ ဖတ်ရှုလေ့လာနိုင်ရန်လည်း စာကြည့်တိုက်များနှင့် ကင်းကွာ၍ မဖြစ်နိုင်ပေ။

မြဝတီ၊ ၁၉၆၅။

အမျိုးသားပြတိုက်

မြန်မာဘာသာဖြင့် 'ပြတိုက်'ဟုခေါ်သော အရာကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် 'မျူဇီယမ်' ဟူ၍ ခေါ်သည်။ 'မျူဇီယမ်' ဆိုသော စကားသည် 'မောင်စီယွန်း' ဟူသော ဂရိဘာသာမှ ဆင်းသက်လာသည်။ မူရင်းအဓိပ္ပာယ်မှာ ပညာအရပ်ရပ်ကို အသီးသီးစောင့်ကြသော မျူးဇီယမ် နတ်သမီးတို့၏ ပျော်စရာဘုံဗိမာန်ဟူ၍ဖြစ်သည်။ ဤတွင် ပြတိုက်ဟူသည် ပညာရပ်အသီးသီးဖြင့် ပြည့်စုံသောဌာနဟူ၍ သဘောရပေသည်။

မှန်ပေသည်။ ပြတိုက်သည် ပညာရပ်အသီးသီးကို ထိန်းသိမ်းခင်းကျင်း ပြသရာဌာန ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း ပညာရှင်တစ်ဦးက 'စားသောက်ဆိုင်သည် လူသားတို့၏ ရုပ်ခန္ဓာဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် စားဖွယ်သောက်ဖွယ်တို့ကို ပေးစွမ်းနိုင်သည်။ ထို့အတူ ပြတိုက်သည်လည်း လူသားတို့၏ နာမ်ခန္ဓာ ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် ဉာဏ်အစာကို ပေးစွမ်းနိုင်သည်။ ပြတိုက်၌ ခင်းကျင်းပြသထားသော ပစ္စည်းပစ္စယတို့ကို လေ့လာခြင်းဖြင့် ခေတ်သဘော၊ ပညာသဘောတို့ကို သိမြင်နိုင်ကာ တိုးလမ်းတက်လမ်းကို ကြံစည်ဆောင်ရွက်နိုင်ပေသည်' ဟူ၍ ဆိုထားပေသည်။

ကမ္ဘာပေါ်တွင် ရှေးအကျဆုံးသောပြတိုက်မှာ အီဂျစ်နိုင်ငံ အယ်လက်ဇန်းဒရီးယားမြို့ရှိ ပြတိုက်ကြီးဖြစ်သည်။ ယင်းကို ဘီစီ ၃၀၀ ခန့်လောက်က တော်လမီဆိုတာဘုရင် တည်ဆောက်ခဲ့ပေသည်။ ယင်းမှအစပြု၍ ကမ္ဘာအရပ်ရပ်တွင် ပြတိုက်များ တစ်ခုပြီးတစ်ခု ပေါ်ထွန်းခဲ့ပေသည်။ လူထုကို ပညာပေးရာတွင် ပြတိုက်သည် လွန်စွာ ထိရောက်လှသည်။ ထို့ကြောင့် တိုးတက်သောနိုင်ငံများတွင် ပြတိုက်များကို ဦးစားပေးဖွင့်လှစ်ထားကြပေသည်။

ပြတိုက်များကို အမျိုးသားပြတိုက်၊ သိပ္ပံပြတိုက်၊ စစ်ပြတိုက်၊ သဘာဝသမိုင်းပြတိုက်၊ စိုက်ပျိုးရေးပြတိုက် စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုးခွဲခြားထားရှိသည်။ ယင်းတို့အထဲတွင် အမျိုးသားပြတိုက်သည် အကျယ်ပြန့်ဆုံး၊ အဓိက အကျဆုံးဖြစ်၍ တစ်မျိုးသားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်ပေသည်။ အမျိုးသားပြတိုက်များကို လေ့လာကြည့်ရှုရသည်မှာ ပညာသဘော၊ ခေတ်သဘောတို့ကို သိမြင်နိုင်သည်သာမက မိမိနိုင်ငံ၊ မိမိလူမျိုးကို လေးစားသော၊ မြတ်နိုးသော၊ ချစ်ခင်သော စိတ်ဓာတ်များလည်း ပွားများနိုင်ပေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် သူ့ကျွန်ဘဝ၌ရှိစဉ် တစ်မျိုးသားလုံးနှင့်ဆိုင်သော 'အမျိုးသားပြတိုက်' ဟူ၍ မရှိခဲ့။ လွတ်လပ်ရေးရပြီး သခင်ဘဝသို့ ရောက်လာသောအခါတွင်မှ အမျိုးသားပြတိုက်ကို ထူထောင်နိုင်ခဲ့ပေသည်။

အမျိုးသားပြတိုက်ကို ၁၉၅၂ ခု၊ ဇွန်လတွင် စတင်တည်ထောင်သည်။ ယင်းကို ယဉ်ကျေးမှုဌာနက အုပ်ချုပ်၍ ရန်ကုန်မြို့၊ ဂျူဘလီဟော၌ ဖွင့်လှစ်သည်။ ထိုစဉ်က ထူထောင်စဖြစ်၍ ပစ္စည်း ပစ္စယ မစုံလင်၊ ငယ်ငယ်ကျဉ်းကျဉ်းပင်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် နောက်ပိုင်း၌ ပြတိုက်လုပ်ငန်းကို ဖိဖိစီးစီးဆောင်ရွက်ကြသည်။ ပစ္စည်းပစ္စယများကို ကြီး

ပမ်းရှာဖွေကြသည်။ ဤတွင် ဂျူဘလီဟော အဆောက်အအုံနှင့် မသင့်
မလျော်ဖြစ်လာသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဂျူဘလီဟော အဆောက်အအုံ
သည် နေရာလည်းကျဉ်းသည်။ လုံခြုံမှုလည်းမရှိ၊ မီးဘေး ခိုးသူဘေး
စသည်တို့ကိုလည်း စိုးရိမ်ရသည်။ ထို့ကြောင့် မနှစ်ကပင် အမျိုးသား
ပြတိုက်ကို ခေတ္တပိတ်လိုက်ကာ နေရာသစ်သို့ ပြောင်းရွှေ့ခဲ့သည်။

ယခု အမျိုးသားပြတိုက်ကို ၁၉၇၀ ပြည့်နှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၇
ရက်နေ့မှစ၍ နေရာသစ်၌ ဖွင့်လှစ်လိုက်လေပြီ။

နေရာသစ်ကား အခြားမဟုတ်။ ရန်ကုန်မြို့ ပန်းဆိုးတန်း အမှတ်
၂၆ အဆောက်အအုံပင် ဖြစ်သည်။ ယခင်က ဂရင်းလေးဘဏ်ဖွင့်လှစ်
ခဲ့သော အဆောက်အအုံပင် ဖြစ်သည်။ ထိုအဆောက်အအုံသည် ကြီးမား
သည်၊ ကျယ်ဝန်းသည်၊ လုံခြုံသည်။ အမျိုးသားပြတိုက်အတွက် နေရာ
ကောင်းပင်။

ယခု အမျိုးသားပြတိုက်ကို အထပ် ၃ ထပ်ခွဲ၍ ခင်းကျင်းပြသ
ထားသည်။ မြေညီထပ်တွင် နန်းတွင်းပစ္စည်း ပြခန်းထားရှိသည်။ ပထမ
ထပ်တွင် ကျောက်ခေတ်ပြခန်း၊ ပျူခေတ်ပြခန်း၊ ပုဂံခေတ်ပြခန်း၊ အနု
ပညာပြခန်း၊ ဝါဂီနစ်ပြခန်း ထားရှိသည်။ ဒုတိယထပ်တွင် ပန်းချီပြခန်း
ထားရှိသည်။

မြေညီထပ်ရှိ နန်းတွင်းပစ္စည်းပြခန်းကို ဝင်သွားလျှင် သီဟာသန
ပလ္လင်ကို ရှေးဦးစွာမြင်ရပေမည်။ ရတနာပုံခေတ် မင်းတို့ထိုင်သော
ပလ္လင်ဖြစ်သည်။ သီဟာသနပလ္လင်မှာ ခြင်္သေ့ရုပ်ခံသည်။ ယမနေသား
ဖြင့် ထုလုပ်သည်။ မြေနန်းလွှတ်တော်တွင် ထားရှိ၍ အပူဇော်ခံရာတွင်
အသုံးပြုသည်။ ရှေးမြန်မာဘုရင်တို့ ပလ္လင်ရှစ်ခု သုံးခဲ့သော်လည်း ကျွန်
တော်တို့မှာ လေ့လာစရာ သည်ပလ္လင်တစ်ခုသာ ရှိတော့သည်။ သို့သော်
သည်ပလ္လင်တစ်ခုကို လေ့လာလျှင်ပင် ရှေးမြန်မာများ၏ အယူအဆ၊

အလေ့အထ၊ အနုပညာလက်ရာတို့ကို အကဲခတ်နိုင်ပေသည်။ ပလ္လင်နှင့် မနီးမဝေးတွင် သန်လျက်၊ ခြေနင်း၊ သားမြီးယပ်၊ ကွမ်းခွက်၊ ကွမ်းတောင်း၊ ကွမ်းချပ်၊ တကောင်း၊ ပြတို့၊ မုနောလင်ပန်း၊ ဖလား၊ ဒေါင်းပေါင်၊ ခရုသင်း၊ ကလပ်၊ ဖလား စသော လက်ဝဲလက်ယာ မင်းခမ်းတော်ပစ္စည်းများကို ခင်းကျင်းပြသထားသည်။ ယင်းတို့မှာ ကျောက်မျက်ရတနာ စိန်ရွှေတို့ဖြင့် အနုပညာလက်ရာမြောက်စွာ ပြုလုပ်ထားသည်ဖြစ်ရာ တန်ဖိုးမဖြတ်နိုင်သော ပစ္စည်းများဖြစ်သည်။ ပစ္စည်းအမျိုးပေါင်း ၁၅၀ ကျော်ရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံကို ဗြိတိသျှတို့ သိမ်းပိုက်စဉ်က ထိုပစ္စည်းများကို ဗြိတိသျှတို့က အင်္ဂလန်နိုင်ငံသို့ ယူဆောင်သွားကာ လန်ဒန်မြို့ ဝိတိုရိယပြတိုက်၌ ထားရှိသည်။ ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနေဝင်း၏ မေတ္တာရပ်ခံချက်အရ ၁၉၆၄ ခုတွင် ဗြိတိသျှအစိုးရက မြန်မာအစိုးရသို့ ပြန်လည်ပေးအပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းပစ္စည်းတို့အပြင် သီပေါမင်းနှင့် မိဖုရားခေါင်ကြီးတို့ ဆင်မြန်းသော မဟာလတာ တန်ဆာများ၊ အခြားမှူးမတ်များ၊ ကတော်များဝတ်ဆင်သော ဝတ်လုံ၊ ထိုင်မသိမ်းအင်္ကျီ၊ မျဉ်းတို၊ မျဉ်းရှည်၊ ခါးပတ်၊ မကိုဋ်များကိုလည်း ခင်းကျင်းပြသထားသည်။ ထို့ပြင် မြတဘက်၊ အချိတ်ပုဆိုး၊ အချိတ်ထဘီ၊ ပြာသာဒ်ယဉ်၊ သလွန်၊ စာတိုက် စသည်တို့ကိုလည်း ပြသထားပေသည်။

ပြတိုက် ပထမထပ်ရှိ ကျောက်ခေတ် ပြခန်း၌ကား ပြဒါးလင်းဂူမှ တူးဖော်ရရှိသော ကျောက်လက်နက်များ၊ ကျောက်ခြစ်များကိုလည်းကောင်း၊ အလွန်ရှားပါးသည့် နံရံပန်းချီ ပုံတူများကိုလည်းကောင်း အသားပေးပြသထားသည်။ ယင်းတို့သည် လွန်ခဲ့သည့် နှစ်ပေါင်းခြောက်ထောင်နှင့် တစ်သောင်း ကာလက ဖြစ်သည်။ ပြဒါးလင်းဂူသည် တောင်ကြီးခရိုင်၊ ရွာငံမြို့နယ် အတွင်း၌ရှိသည်။ ယင်းဂူကို လွန်ခဲ့သည့် ကိုးနှစ်ခန့်က ဘူမိဗေဒပညာရှင်တစ်ဦး နယ်လှည့်ခရီးထွက်ရာမှ အမှတ်

မထင် တွေ့ခဲ့သည်။ သူ၏တွေ့ရှိချက်ကို ခြေရာခံလျက် ရှေးဟောင်း သုတေသနဌာနက ၁၉၆၉ ခုတွင် တူးဖော်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ရှေးကျ၍ အလွန်ရှားပါးလှသည့် ပြဒါးလင်းဂူမှ ပစ္စည်းတို့အပြင် တကောင်း၊ ဗိဿနိုး၊ ဟန်လင်း၊ ပုဂံ အစရှိသည်တို့မှ ကျောက်ခေတ်သဘော သက်ဝင်သော ကျောက်ပစ္စည်းအချို့ကိုလည်း ပြသထားသည်။

ကျောက်ခေတ် ပြခန်းနှင့် မနီးမဝေးတွင် ပျူခေတ် ပြခန်းရှိသည်။ ပျူခေတ်ပြခန်း၌ ဗိဿနိုး၊ သရေခေတ္တရာ၊ ဟန်လင်းကြီးတို့မှ တွေ့ရှိ တူးဖော်ရရှိသော ပစ္စည်းများ ထားရှိသည်။ ဗိဿနိုးမြို့ဟောင်းကို တွေ့ရှိ ကြသည်မှာ မကြာသေးပေ။ ထိုမြို့ဟောင်းကို ရှေးဟောင်းသုတေသန ဌာနက ၁၉၅၉ ခုနှစ်တွင် စတင်တူးဖော်ခဲ့သည်။ ထိုမြို့ဟောင်းရှိ မီးသွေး စများကို သိပ္ပံနည်းဖြင့် စစ်ဆေးကြည့်ကြရာ နှစ်ပေါင်း ၂,၀၀၀ ခန့် ရှိပြီဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။ နှစ်ပေါင်း ၂,၀၀၀ ဆိုသောကာလသည် နှယ်နှယ်မဟုတ်၊ အလွန်ရှည်ကြာလှ၏။ ထိုအချိန်တည်းကပင် ကျွန်တော်တို့၏ ဘိုးဘေးဘီဘင်များသည် ယဉ်ကျေးခဲ့သည်စွာ နေနိုင် လာကြသည်မှာ ဝမ်းသာဖွယ်လည်းဖြစ်သည်။ ဂုဏ်ယူဖွယ်လည်း ဖြစ် သည်။ သူတို့ ယဉ်ကျေးခဲ့သည်စွာ နေနိုင်သည်ဟု ကျွန်တော် ဆိုလိုက် နိုင်ခြင်းမှာ ပြခန်းရှိ ထိုမြို့ဟောင်းမှ ပစ္စည်းပစ္စယတို့ကိုကြည့်၍ ဆိုနိုင် ခြင်းဖြစ်ပေသည်။ ပြခန်းတွင် တူးဖော်တွေ့ရှိသော ဗိဿနိုးမြို့ပုံစံကို ပြထားသည်။ မူလမြို့မှာ စတုရန်း ၅ မိုင် ကျယ်သည်။ မြို့ဝင်ပေါက်ကို အဝ၌ ကျယ်ကျယ်ထားပြီး အတွင်းပိုင်းသို့ တဖြည်းဖြည်း ကျဉ်းသွား အောင် ဆောက်လုပ်ထားသည်။ ရန်သူတို့ဝင်လာပါက ကောင်းစွာ ခုခံနိုင် ရန်ဖြစ်သည်။ ထိုမြို့ရိုးပုံစံနှင့်အတူ ထိုခေတ် လူသုံးပစ္စည်းများဖြစ်သော အိုးခြမ်းကွဲများ၊ ကျောက်ပုတီးများ၊ မြေနားတောင်း မြေလက်ကောက်များ၊ ဒင်္ဂါးများ စသည်တို့ကို ပြသထားသည်။ ထိုခေတ်လူတို့သည် ကွယ်

လွန်ရာ၌ အရိုးကို အိုးဖြင့်ထည့်၍ မြှုပ်နှံလေ့ရှိသည်။ မြို့ဟောင်းကို တူးဖော်ရာ၌ အရိုးအိုးများကိုပါတွေ့ရာ ယင်းတို့ကိုလည်း ပြသထားသည်။

ဤပျူခေတ် အခန်း၌ သရေခေတ္တရာခေတ်ဆိုင်ရာ ပစ္စည်းပစ္စယများကို ပြသထားသည်။ ယင်းပစ္စည်းတို့အနက် ငွေ ဗောဓိပလ္လင်ဝိုင်းသည် လွန်စွာ ထူးခြားသည်။ ယင်းကို ၁၉၂၆ ခုက ခင်ဘကုန်းမှ တူးဖော်ရရှိခဲ့သည်။ ပလ္လင်ဝိုင်းပေါ်တွင် ထုထားသည့် ဘုရားလေးဆူနှင့် ရဟန္တာရုပ်တုများမှာ လက်ရာမြောက်လှသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၌ အစောဆုံး ထုလုပ်သည့် ရုပ်ကြွများဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ ထိုပလ္လင်ဝိုင်းအပြင် ရွှေပေချပ်များကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ရွှေပေများပေါ်တွင် ပိဋကတ်တော်လာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် တရားတော်ကို ပျူစာဖြင့် ရေးထိုးထားသည်။ ထိုပေချပ်တို့ကို မြင်သောအခါ လန်ဒန်မြို့၊ ဗြိတိသျှပြတိုက်၌ အမြတ်တနိုး ပြသထားသော အလားတူ ရွှေပေနှစ်ချပ်ကို ကျွန်တော်တို့ သတိရမိသည်။ ထို ရွှေပေနှစ်ချပ်မှာ ယခုကဲ့သို့ပင် ပျူစာဖြင့် ဗုဒ္ဓတရားတော်ကို ရေးထိုးထားသော နာမည်ကျော် မောင်းကန်ပေများဖြစ်သည်။ ဗြိတိသျှတို့ မြန်မာနိုင်ငံကို အုပ်စိုးစဉ် ထိုပေနှစ်ချပ်ကို ပြည်ခရိုင်၊ မှော်ဇာအနီးမှ ရရှိကာ ဗြိတိသျှပြတိုက်သို့ ပေးပို့ထားရှိခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုပေနှစ်ချပ်ကို ကျွန်တော်တို့ မြင်သောအခါ နှမြောမိခဲ့သည်။ ယခု ကျွန်တော်တို့ လက်ဝယ် ထိုပေချပ်မျိုး ၁၀ ချပ်ခန့် ရှိနေပြီ။ ဝမ်းသာစရာပင်။ ထိုပစ္စည်းများအပြင် အရိုးအိုးများ၊ အုတ်ခွက်ဘုရားများ၊ ဘီလူးရုပ်၊ တိရစ္ဆာန်ရုပ်များ၊ ပုတီးလက်ကောက် စသည်များ ပြသထားသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ရှေးအခါက သရေခေတ္တရာ (ပြည်မြို့)သည် ပင်လယ်ကမ်းခြေပေါ်၌ တည်ရှိသည်။ အိန္ဒိယတောင်ပိုင်းမှလာသော ရွက်သင်္ဘောများ ဆိုက်ကပ်ရာ ဒေသဖြစ်သည်။ စည်ကားသာယာသည် စသည်ဖြင့်

သမိုင်းက ဆိုထားသည်။ ယခု ထိုခေတ် ပစ္စည်းအသုံးအဆောင်များကို ပြတိုက်၌ မြင်နေရပြီ။

ပျူခေတ် ပြခန်းနည်းတူပင် ပုဂံခေတ်ပြခန်းသည်လည်း ထူးခြား၍ စိတ်ဝင်စားဖွယ်ဖြစ်သည်။ မြန်မာ့သမိုင်းတွင် မြန်မာနိုင်ငံသားတို့ ပထမဆုံးအကြိမ် စည်းလုံးမိသည်မှာ ဤပုဂံခေတ်က စခဲ့သည်။ သို့စည်းလုံးမိသဖြင့်လည်း အခြေခံ ယဉ်ကျေးမှုများကို ခိုင်မြဲစွာ စိုက်ထူနိုင်ခဲ့ကြသည်။ အနုပညာတို့ အထူးထွန်းကားအောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ကြသည်။ သမိုင်းဆရာတို့က ပုဂံခေတ်သည် 'ခေတ်ကောင်းကြီး' ဖြစ်သည်ဟူ၍ပင် ချီးကျူးခဲ့ကြသည်။ ထိုခေတ်ကောင်းကြီးမှ ပစ္စည်းပစ္စယများနှင့် အနုပညာလက်ရာတို့ကို ခင်းကျင်းပြသထားသည်မှာ စုံလင်လှသည်။ ပုဂံခေတ် ဗိသုကာ ပညာသဘော၊ ပန်းတမော့ ပညာသဘော၊ ပန်းတော့ ပညာသဘော၊ ပန်းချီပညာသဘော စသည်တို့ကို ဖော်ပြသည့် ဘီလူးပန်းဆွဲ၊ ဇာပြတင်း၊ တိုင်ဖုံးပန်း၊ ရုပ်တု၊ ရုပ်ကြွ၊ အုတ်ခွက်၊ နံရံဆေးရေးပန်းချီ စသည်တို့ကို ခင်းကျင်းပြသထားသည်မှာ ရှုမငြီးဖွယ်ရာဖြစ်သည်။ ယင်းတို့အနက် အုတ်ခွက်တစ်ချပ်မှာ ကျွန်တော်တို့ စိတ်အာရုံကို အဆွဲဆွဲဖြစ်သည်။ အရွယ်မှာ လက် ၂ ဝါးခန့်သာရှိမည်။ သို့ရာတွင် ဗုဒ္ဓဝင်ရှစ်ခန်းကို အစုံအလင် သွန်းထုထားသည်။ အုတ်ခွက်၌ ဖော်ပြထားသည့် ဗုဒ္ဓဝင်ရှစ်ခန်းမှာ မယ်တော်မာယာ သားဖွားခန်း၊ ဘုရားလောင်းတောထွက်ခန်း၊ ဗုဒ္ဓဓမ္မစကြာ တရားဟောတော်မူခန်း၊ ပလလဲတော၌ စံနေတော်မူခန်း၊ တန်ခိုးပြာဠိဟာ ပြတော်မူခန်း၊ တာဝတိံသာမှ ဆင်းကြွတော်မူခန်း၊ နာဠာဂီရိဆင်ကို ချွတ်တော်မူခန်း၊ ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူခန်းတို့ဖြစ်သည်။ ထိုအခန်း ရှစ်ခန်းစလုံးကို အုတ်ခွက်ငယ်၌ အစုံအလင်ပါရှိအောင် သွန်းထုနိုင်သည်မှာ အံ့ချီးဖွယ်ကောင်းလှပေသည်။ လက်ရာကလည်း နု၏။ ကြွ၏။ လှ၏။

ပုဂံခေတ် ပြခန်းပြီးနောက် အနုပညာပြခန်းနှင့် ဝါဂီနစ်ပြခန်းတို့ကို ပြသထားသည်။ အနုပညာပြခန်းတွင် မြန်မာတို့၏ ပန်းပု၊ ရွှေချည်ထိုး၊ မှန်စီရွှေချ၊ ဆင်စွယ်၊ ကြေးထည်၊ ငွေထည်၊ သံထည်၊ ရက်ကန်း၊ ယွန်းထည်လက်ရာပစ္စည်းများကို ပြထားသည်။ ဝါဂီနစ်ပြခန်းတွင်မူ နရည်း၊ စောင်းကောက်၊ မိကျောင်း၊ ပတ်၊ အိုးစည်၊ ဒိုးပတ်၊ ဗုံရှည် စသော မြန်မာ့တူရိယာ ပစ္စည်းများကို ပြထားသည်။ တစ်နေရာတွင် ကွယ်လွန်သူ ဆိုင်းဝိဇ္ဇာကြီး စိန်ဗေဒါ အသုံးပြုခဲ့သည့် သစ်သားပလွေကို ပြထားသည်။ ထို့ပြင် ရုပ်သေးအရုပ်များကိုလည်း စေ့စေ့စုံစုံ ပြထားသည်။

ဒုတိယထပ်တွင်ကား ပန်းချီပြခန်းရှိသည်။ ပန်းချီပြခန်းကို သုံးခန်း ခွဲခြားထားသည်။ ပထမအခန်းမှာ ရေဆေးနှင့် ရှေးရိုးပန်းချီပြခန်း ဖြစ်သည်။ ဤပြခန်းတွင် ပုဂံခေတ်၊ ကုန်းဘောင်ခေတ်ဦး၊ အမရပူရခေတ်၊ ရတနာပုံခေတ်ဆိုင်ရာ နံရံဆေးရေးပန်းချီများ၊ ပုရပိုက်ပန်းချီများ စသည်တို့ကို ပြထားသည်။ ပုဂံခေတ်တွင် တစ်ကြောင်းဆွဲ မျဉ်းရေး ဆေးခြယ်သည့် ပန်းချီစနစ်ကို ကျင့်သုံးသည်။ ထိုစံနစ်သည် ကုန်းဘောင်ခေတ်၊ အမရပူရခေတ်၊ ရတနာပုံခေတ်အထိ ဆက်လက်ကျင့်သုံးသည်။ ယင်းသို့ကျင့်သုံးကြောင်း ခင်းကျင်းပြသထားသော ပန်းချီကားများက သက်သေခံလျက်ရှိသည်။ ယင်းနှင့်တွဲ၍ ရေဆေးကားများကိုလည်း ပြထားသည်။ ဆရာဆောင်၊ ဆရာစော၊ ဦးဘအုန်း၊ ဦးလှရှိန်၊ ဦးခင်မောင်၊ ဗဂျီဦးအောင်စိုး စသူတို့၏ ရေဆေးပန်းချီကားများကို ပြသထားသည်။

ဒုတိယပန်းချီခန်းမှာ ဥရောပပန်းချီနည်းကို မြန်မာနိုင်ငံ၌ စတင်အုတ်မြစ်ချခဲ့သူ ပန်းချီဆရာကြီး ဦးဘဉာဏ်၏ လက်ရာပန်းချီကားများကို ပြသထားသော အခန်းဖြစ်သည်။ ဤအခန်းသို့ ဝင်သွားလျှင် ဆရာ

ဦးဘဉာဏ်ကိုယ်တိုင် ရေးဆွဲသော သူ့ပုံတူပန်းချီကားကြီးသည် လေ့လာသူများကို ဆီးကြိုနေဘိအလားရှိသည်။ ဤအခန်းတွင် ဦးဘဉာဏ်၏ နာမည်ကျော် လှေဆိပ်၊ လူဝကြီး အစရှိသော ဆီဆေးပန်းချီကားများကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ရေတံခွန်၊ ကျိုက်ထီးရိုး အစရှိသည့် ရေဆေးကားများကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ဦးဘဉာဏ်သည် ၁၈၉၇ ခု၌ ဖွားမြင်၍ ၁၉၄၅ ခု အသက် ၄၈ နှစ်အရွယ်တွင် ကွယ်လွန်ရှာသည်။ သူ၏ လက်ရာ ပန်းချီကားအမြောက်အမြားမှာ နိုင်ငံခြားသို့ရောက်ကုန်သည်။ ယခု ပြတိုက်၌ ပြသထားသည်မှာ အချို့အဝက်သာဖြစ်သည်။ ဤမျှပြသနိုင်သည်ပင် ဝမ်းသာဖွယ်ဖြစ်ပေသည်။ သူကွယ်လွန်သော်လည်း သူ့ပညာ၊ သူ့အမည်၊ သူ့ကျေးဇူးသည် မကွယ်နိုင်ကြောင်း သူ့ပန်းချီကားများက အထင်အရှား ပြလျက်ရှိပေသည်။

တတိယပန်းချီခန်းမှာ ဦးငွေကိုင်၊ ဦးအုန်းလွင်၊ ဦးစောမောင်၊ ဦးစံဝင်း၊ ဦးဘကြည်၊ ဦးလှရှိန်၊ ဦးဘဖန်၊ ဦးထွန်းလှ၊ ဦးဘဆွေ(ရန်ကုန်)၊ ဦးဘရင်ကလေး၊ ဦးလွန်းကြွယ်၊ ဦးနန်းဝေ၊ ဦးမင်းနိုင် စသည့် ပန်းချီဆရာများ၏ ဆီဆေးပန်းချီကားအမျိုးမျိုးကို ပြသရာအခန်းဖြစ်ပေသည်။

ယခု အမျိုးသားပြတိုက်မှာ ဂျူဘလီဟော၌ ဖွင့်ထားစဉ်ကထက် များစွာ ခမ်းနားထည်ဝါသည်။ စုံလင်သည်။ နောင်ကို ထို့ထက် စုံလင်ခမ်းနားထည်ဝါအောင်လည်း ဆက်လက်တိုးချဲ့သွားဦးမည်ဟု သိရသည်။

အမျိုးသားပြတိုက် ခမ်းနားထည်ဝါလာသည်နှင့်အမျှ နိုင်ငံနှင့် လူမျိုး၏ ယဉ်ကျေးမှုသည်လည်းကောင်း၊ ပညာသည်လည်းကောင်း၊ စိတ်ဓာတ်သည်လည်းကောင်း တိုးတက်ကြီးမား ခဲ့ထည်လာမည်မှာ မုချဖြစ်ပေသည်။

ငွေတာရီ၊ ၁၉၇၀။

မြန်မာ့သမိုင်းကို ဆန်းစစ်ကြည့်သော်

ရာဇာဓိရာဇ်နှင့် မင်းခေါင်စစ်ပွဲတွင် လူမျိုးရေးမပါ။
အလောင်းဘုရားနှင့် ဗညားဒလစစ်ပွဲတွင် လူမျိုးရေးမပါ။
သို့ဟန်ဘွားအရေးတွင် လူမျိုးရေးမပါ။

ယခင်က ကျွန်တော်သည် မြန်မာ့သမိုင်းကို လေ့လာသောအခါ မြန်မာ နိုင်ငံ၌ တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသော စစ်ပွဲတို့ကို လူမျိုးရေးစစ်ပွဲများအဖြစ် မြင် ခဲ့သည်။ ကျောင်းများ၌လည်း သည်အတိုင်းပင် သင်အံ့ခဲ့ရသည်။ သို့ သော် ဤအမြင်သည် လွဲမှားသော အမြင်ဖြစ်သည်ကို ယခုအခါ ဆင် ခြင်မိလေပြီ။

မြန်မာ့သမိုင်းကို သေချာစွာ လေ့လာဆန်းစစ်ကြည့်ပါက ဤစစ်ပွဲ တို့သည် လူမျိုးရေးစစ်ပွဲများမဟုတ်၊ မင်းရေး မင်းရာ စစ်ပွဲများသာလျှင် ဖြစ်သည်ဟု မြင်မိသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ဘုရင်အချင်းချင်း အာဏာ

လုလို့၊ အစွမ်းပြိုင်လိုသဖြင့် ဖြစ်ပွားရသော စစ်ပွဲများသာဖြစ်သည်ဟု မြင်မိသည်။

မွန်မြန်မာ စစ်ပွဲဟူ၍ အစက ကျွန်တော် ယူမှတ်ခဲ့သော ရာဇာဓိရာဇ်နှင့် မင်းခေါင်စစ်ပွဲမှာ စင်စစ် လူမျိုးရေးစစ်ပွဲမဟုတ်၊ ဘုရင်နှစ်ဦးတို့ အစွမ်းပြိုင်သော စစ်ပွဲသာဖြစ်သည်။ စစ်ဖြစ်ရသော အကြောင်းရင်းကို ဆန်းစစ်ကြည့်လျှင်ပင် လူမျိုးရေးစစ်ပွဲမဟုတ်ကြောင်း မြင်နိုင်သည်။ ရာဇာဓိရာဇ်နှင့် သူဦးရီးတော် မြောင်းမြစား လောက်ဖျားတို့ ဟံသာဝတီ ထီးနန်းအတွက် စစ်ပြိုင်ကြသည့်အရေးတွင် အင်းဝမှ မင်းကြီး စွာဇော်ကဲ နှင့် သားတော်မင်းခေါင်တို့က လောက်ဖျားဘက်မှ ကူညီတိုက်ခိုက်ကြ သဖြင့်သာ ရာဇာဓိရာဇ်နှင့် မင်းခေါင်တို့ စစ်ပြိုင်ဘက်အဖြစ်သို့ ကူး ပြောင်းသွားရသည်။ စစ်အတွင်း အဖြစ်အပျက်တို့ကို လေ့လာကြည့်လျှင် လည်း လူမျိုးရေးသဘောမပါသည်ကို မြင်နိုင်သည်။ ရာဇာဓိရာဇ်နှင့် မင်းခေါင်တို့ မည်သို့ပင် တိုက်ခိုက်နေလင့်ကစား အင်းဝကို ဥတည်ဘွား စစ်သည်တို့ ဝန်းရံလာ၍ မြန်မာတို့ အကျပ်တွေ့နေစဉ် သမိန်ဘရမ်း သည် တရုတ်သူရဲကောင်း ဂါမဏိကို စီးချင်းအနိုင်ထိုးကာ မြန်မာ့ရန်ကို ကာကွယ်ပေးခဲ့သည်။ သမိန်ဘရမ်းကား မွန်သူရဲကောင်းတည်း။ ထို့ပြင် ရာဇာဓိရာဇ်၏ သမက်တော်လည်းဖြစ်သည်။ သို့ပန်းအဖြစ် မြန်မာတို့ လက်ဝယ် အကျဉ်းခံနေရသူလည်းဖြစ်သည်။ သို့စဉ်လျက် မြန်မာ့အရေး ကို အသက်စွန့်၍ ကာကွယ်ပေးသည်မှာ ရာဇာဓိရာဇ်နှင့် မင်းခေါင်အရေး တွင် လူမျိုးရေးမပါသောကြောင့်သာ ဖြစ်ပေသည်။

ထိုမှတစ်ပါး ဒလမြို့တိုက်ပွဲ၌ မင်းခေါင်၏သားတော် မင်းရဲ ကျော်စွာကို ဒဏ်ရာနှင့် လက်ရဖမ်းမိစဉ် ရာဇာဓိရာဇ်ပြောဆိုသော စကား တို့ကို ထောက်ရှု၍လည်း စစ်ပွဲမှာ လူမျိုးရေးမပါသည်ကို မြင်နိုင်သည်။ ရာဇာဓိရာဇ်သည် မိမိလက်တွင်းသို့ ရောက်နေသော မင်းရဲကျော်စွာအား

“အနာပျောက်ရန် ကြိုးစားကုပါ။ အနာပျောက်၍ ဟံသာဝတီတွင် နေလိုက သမီးတော်နှင့်လည်း ထိမ်းမြားပေးမည်။ အိမ်ရှေ့အရာကိုလည်း ပေးမည်။ အကယ်၍ ဟံသာဝတီတွင် မနေလို၊ အင်းဝတွင်သာ နေလို ကလည်း ကောင်းစွာ ပြန်ပို့ပေးမည်” ဟု သားတော်အရင်းကဲ့သို့ သဘော ထားလျက် ကြင်နာသောစကားကို ဆိုခဲ့လေသည်။ ထို အဆိုအမိန့်ကို မှန်နန်းရာဇဝင်ကြီးတွင် အထင်အရှား မြင်နိုင်ပေသည်။

တစ်ဖန် ရာဇာဓိရာဇ်နည်းတူ မင်းခေါင်သည်လည်း ရာဇာဓိရာဇ် ၏သားတော် ဗညားစက်ကို သားတော်ရင်းပမာ စောင့်ရှောက်ခဲ့သည်။ ဒဂုန်တိုက်ပွဲတွင် ဗညားစက်ကို လက်ရဖမ်းမိသောအခါ မင်းခေါင်က ကောင်းစွာပြုစုထားကြောင်း မဟာရာဇဝင်၌ အထင်အရှား ဖော်ပြထား သည်။ တိုက်ပွဲများ၌လည်း နှစ်ဖက်လုံးပင် အားလုံးသော သူရဲကောင်း တို့ကို မသေမပျောက်စေလိုသောဆန္ဒ ရှိကြသည်ကိုလည်းတွေ့ရာ စစ်ပွဲ တွင် လူမျိုးရေးမပါသည်မှာ ပို၍ထင်ရှားသည်။ ထိုအကြောင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံကျမ်းတွင် ဖော်ပြထားသည့် လဝွန်းအိမ်အရေးကို သုံးသပ်သင့်သည်။ လဝွန်းအိမ်သည် ရာဇာဓိရာဇ် ၏ လက်ရုံးတစ်ဆူဖြစ်သည်။ လဝွန်းအိမ်ကို ရရှိပါက ရာဇာဓိရာဇ်အဖို့ တအားလျော့မည်ကို မင်းရဲကျော်စွာသည် ဆင်ခြင်မိသည်။ ထို့ကြောင့် မင်းရဲကျော်စွာသည် ပရိယာယ်ဆင်ကာ လဝွန်းအိမ်ကို အရတိုက်စေ သည်။ သို့ တိုက်ရာ၌ လဝွန်းအိမ် အရေးနိမ့်သည်ကို မြင်သောအခါ မင်းရဲကျော်စွာက မြန်မာသူရဲတို့အား လက်မလွန်ကြရန် တားခဲ့သည်။ သို့သော် လက်လွန်သွားသည်။ ထိုအခါ မင်းခေါင်က သားတော် မင်းရဲကျော်စွာအား အပြစ်ဆိုခဲ့လေသည်။

နောက်ဆုံး မင်းခေါင်အပေါ် ရာဇာဓိရာဇ်က မေတ္တာမပျက် ထားရှိ ပုံကို လေ့လာလျှင် စစ်ပွဲမှာ လူမျိုးရေးမပါသည်ကို အထင်အရှား မြင်

နိုင်သည်။ မင်းခေါင်နှင့် ရာဇာဓိရာဇ်တို့သည် လောက်ဖျားအရေးကို အကြောင်းပြုလျက် အစွမ်းပြလို၍သာ ပြခဲ့ကြသည်။ တစ်ဦးအပေါ် တစ်ဦးကား မေတ္တာမပျက်ကြ။ သက္ကရာဇ် ၇၈၃ ခုနှစ်တွင် မင်းခေါင်လွန် သောအခါ ရာဇာဓိရာဇ်သည် လွန်စွာဝမ်းနည်းကြေကွဲခြင်း ဖြစ်ခဲ့သည်။ မိဖုရားတို့က မင်းခေါင်မရှိပြီဖြစ်၍ အင်းဝကိုစစ်ပြုလျက် မင်းခေါင်၏ မိဖုရားတို့ကို သိမ်းယူရန် ကျီစယ်ပြောဆိုသောအခါ ရာဇာဓိရာဇ်သည် ငြိမ်းချမ်းရေးကို လက်ကမ်းလျက် တရားသံဝေယူကာ မွန်မြတ်သော စကားကို ဆိုခဲ့သည်။ ထိုအကြောင်းကို မဟာရာဇဝင်ကြီး၌ အောက်ပါ အတိုင်း ဖော်ပြထားသည်မှာ များစွာပင် နှစ်လိုဖွယ် ကောင်းလှပေသည်။

“ဘုရင် ရာဇာဓိရာဇ်လည်း ဘုရင်မင်းခေါင် လွန်သည်ကို ကြားလျှင် ညီတော်နှင့်ငါနှင့် ရန်တွေ့ဘက်ဖြစ်ကြသည်။ ငါ့ ညီတော် အနိစ္စတရားသို့ လိုက်ရလေပြီ။ ငါသာ ကြွင်းသေး သည်။ သင်္ခါရတရားသည် ငါတို့နှစ်ယောက်၌ အတည်မရှိ။ အနိစ္စတကားဟူ၍ နှလုံးမသာ ရှိတော်မူ၏။ မိဖုရားများကြားလျှင် ဘုရင်မင်းခေါင်သည် ရှင်ဘုရင့်ယောက်ဖလည်း တော်သည်၊ ယောက္ခမလည်း တော်သည်။ ယခု ဘုရင်မင်းခေါင် မရှိပြီးသော် စစ်မက်ဆင်၍ မိဖုရားကတော်၊ စိုးမင်းကိုယ်လုပ် မောင်းမများ ကို ယူဟူ၍ ပြည်သွယ်ကြကုန်၏။ ရှင်ဘုရင်လည်း ညည်းတို့ ပြည်သွယ်ကောင်းပလေ၏။ ယခု သူ့ကို စစ်မပြုပြီ။ ငါလည်း အသက်အရွယ်ကြီးပြီ။ ပခုံးတစ်ဖက်ကား ညည်းတို့ကိုထမ်း၍ မွေးမည်။ ပခုံးတစ်ဖက်ကား ကုသိုလ်ကောင်းမှု သံသရာစီးပွားကို ရှာမည်ဟူ၍ ငါကြံတော့သည် ဟူ၍ မိဖုရားများကို မိန့်တော်မူ၏” တစ်ဖန် မွန်-မြန်မာ စစ်ပွဲဟူ၍ ယခင်က ယူဆခဲ့သော အလောင်း ဘုရား ဦးအောင်ဇေယျနှင့် ဗညားဒလတို့၏ စစ်ပွဲကိုလည်း လူမျိုးရေး

စစ်ပွဲမဟုတ်နိုင်ဟု မြင်မိသည်။ ဦးအောင်ဇေယျနှင့် ဗညားဒလတို့ စစ်ပွဲမှာ အင်းဝထီးနန်းကို သိမ်းပိုက်ကာ မြန်မာနိုင်ငံအလုံးကို သူစည်းရုံးလိုမှု၊ ငါစည်းရုံးလိုမှုအတွက် တိုက်ခိုက်ကြသော စစ်ပွဲပင်ဖြစ်သည်။ ဗညားဒလဆိုသော်လည်း အမှန်မှာ ဝမ်းဘဲအင်းစံရွာမှ ဆင်ဝန်ဟောင်း ဦးအောင်လှပင် ဖြစ်သည်။ ဘုရင်ဖြစ်လာသောအခါတွင်မှ ဗညားဒလဘွဲ့ကို ခံယူခြင်းဖြစ်သည်။ ဦးအောင်လှသည် မွန်တို့ အများအပြား နေထိုင်ရာဖြစ်သည့် ပုသိမ်၊ ဟံသာဝတီ၊ သန်လျင်၊ မုတ္တမ စသည်တို့ကို အာဏာပြန့်လျက် ထိုနယ်အင်အားဖြင့် ရွှေဘိုမှ ဦးအောင်ဇေယျတို့ကို တိုက်ခိုက်၍သာ မွန်-မြန်မာစစ်ပွဲဟူ၍ ယူဆမိကြဟန် တူပေသည်။ စင်စစ် နှစ်ဖက်လုံး၌ မွန်၊ ရှမ်း၊ မြန်မာ၊ ကရင် ရာထမ်းမှုထမ်း စစ်သည်များ ပါကြသည်သာဖြစ်သည်။ ဦးအောင်ဇေယျဘက်၌ ချင်း၊ ကချင် အမျိုးသားများပင် ပါကြလေသည်။ သို့ ပါဝင်ကြသူတို့အနက် ဗညားဒလဘက်မှ ပါသော မြန်မာသူရဲကောင်း ဦးချစ်ညိုသည် ရာဇဝင်၌ ထင်ရှားသည်။ ဦးချစ်ညို၏စွမ်းရည်ကြောင့် ဦးအောင်ဇေယျတို့တပ်မကြာခဏ ပျက်ခဲ့ရသည်ကို ရာဇဝင်၌ အထင်အရှား တွေ့နိုင်သည်။ ဦးအောင်ဇေယျဘက်မှ ပါဝင်တိုက်ခိုက်သော မွန်သူရဲကောင်းတို့အနက် မွန်သူရဲကောင်း သိုက်စပ်သည် ထင်ရှားသည်။ သိုက်စပ်၏ စွမ်းရည်ကြောင့် မုဆိုးဘိုတပ်သည် ဗညားဒလ စစ်သည်တို့ရန်မှ ကင်းလွတ်ခဲ့ရကြောင်း ရာဇဝင်၌ အထင်အရှားပါရှိသည်။ ဗညားဒလ၏စစ်သည်တို့သည် ထန်းလုံးတပ် ပတ်လည်ရံထားသော မုဆိုးဘိုမြို့ကို ဝိုင်းရံထားသည်။ တစ်ညတွင် အမြောက်သေနတ်များ ပစ်ဖောက်လျက် ကောက်ရိုးအပြည့်တင်သော လှည်းရထားများကို ထန်းလုံးတပ်ရင်းဆီသို့ တွန်းလာကြသည်။ အကြံမှာ ထန်းလုံးတပ်ရင်းအား မီးရှို့လျှင် ကောက်ရိုးများကို လောင်ခြင်းဖြင့် ထန်းလုံးကို မီးစွဲလောင်ကျွမ်းစေရန် ဖြစ်သည်။

သို့ မီးစွဲသောအခါမှ တစ်ခဲနက် ဝင်တိုက်ရန်ဖြစ်သည်။ ထိုအကြောင်းကို သိသောအခါ ဦးအောင်ဇေယျဘက်မှ မွန်သူရဲကောင်း သိုက်စပ်သည် ရုပ်ဖျောက်ကာ ဗညားဒလတပ်သို့ ရုတ်တရက် ဝင်သည်။ ထိုနောက် ထန်းလုံးတပ်ဆီသို့ မှောင်ထဲမှ တိတ်တဆိတ် လာနေကြသော ကောက် ရိုးတင်လှည်းများကို တပ်ရင်းသို့မရောက်မီ မီးတင်ရှို့လေသည်။ ကောက် ရိုးမီးရောင်ဖြင့် ထိန်ထိန်လင်းနေသောအခါ ဦးအောင်ဇေယျ၏ စစ်သည် များသည် ဗညားဒလ စစ်သည်များကို မြင်သာလာကြသည်။ ထိုအခါ တပ်ထိပ်မှ အမြောက်သေနတ်များ ပစ်လွှတ်ကြရာ ဗညားဒလစစ်သည် များ ဆုတ်ကြရလေသည်။ ဦးအောင်ဇေယျလည်း အားရလှသဖြင့် ရဲရင့် သောသိုက်စပ်ကို သမိန်ဘရမ်းဘွဲ့ပင် ပေးခဲ့ကြောင်း ရာဇဝင်၌ ဖော်ပြ ထားလေသည်။ ဗညားဒလဘက်မှ ဦးချစ်ညိုကဲ့သို့သော မြန်မာသူရဲ ကောင်းတို့ ပါဝင်စွန့်စားတိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသကဲ့သို့ ဦးအောင်ဇေယျဘက် မှလည်း သိုက်စပ်ကဲ့သို့သော မွန်သူရဲကောင်းတို့ ပါဝင်စွန့်စားတိုက်ခိုက် ကြလေရာ ဤစစ်ပွဲကို အဘယ်မှာလျှင် လူမျိုးရေးစစ်ပွဲဟု ယူနိုင်ပါမည် နည်း။ ထို့ပြင် အလောင်းဘုရား ဦးအောင်ဇေယျ တပ်များ ဟံသာဝတီ ကို ဝိုင်းရံလာ၍ မြို့သူမြို့သားတို့ အတိဒုက္ခရောက်ကြသောအခါ ဟံသာ ဝတီမှ ရဟန်းတော်အချို့ ဦးအောင်ဇေယျထံ ကြွချီ၍ ငြိမ်းချမ်းရေးအ တွက် မေတ္တာရပ်ခံခဲ့ကြသည်။ ထိုမေတ္တာရပ်သူ ရဟန်းတော်တို့အထဲတွင် မွန်ရဟန်းတော်တို့သာမက မြန်မာရဟန်းတော် ရှင်သီရိသဒ္ဓမ္မလည်း ပါဝင်ရာ ဤစစ်ကို အဘယ်မှာလျှင် လူမျိုးရေးစစ်ပွဲဟု ခေါ်နိုင်ပါအံ့ နည်း။

သည်စစ်ပွဲတို့အပြင် ရာဇဝင်၌ ပါဝင်သည့် သိုဟန်ဘွားအရေး သည်လည်း လူမျိုးရေးမဟုတ်ကြောင်း ဆင်ခြင်မိပြန်သည်။ သိုဟန်ဘွား နှင့် မင်းကြီးရန်နောင်တို့ အရေးသည် ရှမ်းမြန်မာ အရေးမဟုတ်။ အာဏာ

မက်မောသူနှင့် ဖိနှိပ်ခံရသူတို့၏ အရေးသာဖြစ်သည်။ သို့ဟန်ဘွားသည် အင်းဝထီးနန်းကို လွန်စွာတပ်မက်သူဖြစ်သည်။ မြန်မာ ရဟန်းသံဃာတို့ကို သတ်ဖြတ်ခဲ့သည်မှာ လူမျိုးရေးအရမဟုတ်။ သူ့ကို ပုန်ကန်တော်လှန်မည်ကို စိုးရွံ့သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ဤအချက်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ သံဃာတို့သည် သားမယားမရှိဘဲ တပည့်တပန်း ထားကြသည်။ နောင်အခါ ပုန်ကန်နိုင်ဖွယ်ရာရှိသည်ဟု သို့ဟန်ဘွားယူဆပြီးလျှင် သံဃာတို့အား သတ်ဖြတ်ပစ်ကြောင်း မှန်နန်းရာဇဝင်၌ ဖော်ပြထားသည်။ သို့သတ်ဖြတ်ရာ၌ အချို့သော ရဟန်းတော်တို့ကို ရှမ်းအမျိုးသားများကပင် အသက်ဆေးမှကင်းလွတ်ရန် ကယ်ဆယ်ထားရသည်ဟူ၍လည်း ရာဇဝင်၌ ဖော်ပြထားသည်။ လူမျိုးရေးသဘော မပါသောကြောင့်သာ ဤသို့ ရှမ်းအမျိုးသားတို့က မြန်မာရဟန်းတော်တို့ကို ကယ်ဆယ်ခြင်း ဖြစ်ရာသည်။ ထို့အပြင် သို့ဟန်ဘွားကို မင်းကြီးရန်နောင် အမှူးပြုသော အင်းဝသားတို့ တော်လှန်ပြီး၍ နန်းကို မင်းကြီးရန်နောင် မယူသောအခါ အင်းဝသားတို့သည် မြန်မာကို နန်းတင်ပါသလော၊ မတင်။ ရှမ်းအမျိုးသားဖြစ်သော အုန်းဘောင်ခုန်မှိုင်းကိုသာ နန်းတင်ကြသည်။ သို့ဟန်ဘွားအရေးသည် လူမျိုးရေးဖြစ်ပါက ဤသို့ အုန်းဘောင်ခုန်မှိုင်းကို နန်းတင်ကြမည်မဟုတ်။ ယခုမူ သို့ဟန်ဘွားတစ်ဦးသာ ဆိုးသွမ်း၍ ကျန်ရှမ်းအမျိုးသားတို့မှာ မြန်မာတို့နှင့် အချစ်အခင်မပျက် ရှိကြ၍သာ အုန်းဘောင်ခုန်မှိုင်းကို နန်းတင်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု မုချဆိုနိုင်ပေသည်။

ဤမင်းရေးမင်းရာ စစ်ပွဲများ၌ တိုင်းရင်းသားများသည် ပါဝင်တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသော်လည်း စင်စစ်အားဖြင့်မူ တစ်ဦးကိုတစ်ဦး ရန်မပြုလိုကြပေ။ သစ္စာတော်ခံ ဖြစ်၍သော်လည်းကောင်း၊ ဘုရင့်တာဝန်အရသော်လည်းကောင်း၊ အာဏာစက်ကို ရွံ့ကြောက်၍သော်လည်းကောင်း ပါဝင်တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြခြင်းသာဖြစ်သည်။ ရာဇာဓိရာဇ်နှင့် မင်းခေါင်တို့ စစ်

ပြိုင်ကြရာတွင် မြောင်းမြစား၊ ပုသိမ်စားတို့က မိမိတို့သည် သစ္စာခံများ ဖြစ်၍လည်းကောင်း၊ တာဝန်အရလည်းကောင်း ရာဇာဓိရာဇ်ဘက်မှ ပါဝင်တိုက်ခိုက်ကြောင်း မင်းခေါင်နှင့် မင်းရဲကျော်စွာတို့ထံ စာစေ၍ ပင် ပြောကြားစေခဲ့ပေသည်။ တစ်ဖန် အလောင်းဘုရား ဦးအောင်ဇေယျ နှင့် ဗညားဒလတို့ စစ်ပြိုင်ကြရာတွင်လည်း မြန်မာတစ်ဦးက မပါလို ကြောင်း ပြောဆိုသည်ကို ဦးအောင်ဇေယျက ထိုသူအား ဓားပြားဖြင့် ထချရာ လူအများ ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်လျက် ဤစစ်၌ ပါဝင်တိုက်ခိုက် ပါမည်ဟု ဆိုကြောင်း ရာဇဝင်၌ ဖော်ပြထားသည်မှာ အထင်အရှား ဖြစ်လေသည်။

စင်စစ် ဗြိတိသျှလူမျိုး အချို့ရေးသားသော မြန်မာရာဇဝင်စာအုပ် များနှင့် ထိုရာဇဝင်တို့၏ လောင်းရိပ်၌မိခဲ့ရသော မြန်မာရာဇဝင်စာအုပ် အချို့တွင်သာ ဤစစ်ပွဲတို့ကို လူမျိုးရေးစစ်ပွဲများအဖြစ် ဖော်ပြထား ခြင်းဖြစ်ပေသည်။ ဤသို့ဖြစ်ရသည်မှာ ဗြိတိသျှနယ်ချဲ့စနစ်၏ ပယောဂ ပင်ဖြစ်သည်။ တိုင်းရင်းသားတို့ကို လူမျိုးရေးနှင့်ပြကာ သွေးခွဲအုပ်ချုပ် မှသာလျှင် မြန်မာနိုင်ငံကို ဗြိတိသျှနယ်ချဲ့တို့ ကာလရှည်စွာအုပ်ချုပ် နိုင်မည်မဟုတ်ပါလော။ အသေအချာ လေ့လာပါက မြန်မာရာဇဝင်ပါ မင်းရေးမင်းရာစစ်ပွဲတို့ကို လူမျိုးရေးစစ်ပွဲဟူ၍ ရေးသားဖော်ပြချက်သည် ဗြိတိသျှလက်ထက်တွင်မှ ပေါ်ခဲ့သည်ဟု ယူမိသည်။

ထို့ပြင် တစ်စုံတစ်ခုကို သိမ်းကျုံးပြောဆိုရေးသားတတ်သော ကျွန် တော်တို့၏ ဝသီပါမှု တစ်ရပ်သည်လည်း တစ်ခါတစ်ရံ အထင်အမြင် လွဲမှားမှုကို ဖြစ်စေနိုင်သည်ဟု ယူမိသည်။ ကျွန်တော်တို့သည် အရပ်ထဲ၌ ဟာမက်နှင့်မောင်ဘ ရန်ဖြစ်သည်ကို တစ်ခါတစ်ရံ ကုလားမြန်မာ ရန်ဖြစ်သည်ဟု ပြောဆိုတတ်ကြသည်။ ဤတွင် သာမန်အားဖြင့်ကြည့်ပါ က ကုလားလူမျိုးများနှင့် မြန်မာလူမျိုးတို့ ရန်ဖြစ်လေဟန် ထင်မှတ်ရမည်။

သို့သော် အသေအချာလေ့လာပါမူ ဟာမက်နှင့်မောင်ဘ နှစ်ဦးတည်းသာ ရန်ဖြစ်သည်ကို တွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။ ဆရာကြီး သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်း ပင်လျှင် မင်းကြီးရန်နောင်ဘွဲ့လေးချိုး၌ “အတင်းအဓမ္မ သရမ်းချင်တဲ့ မင်းဓားပြ ရှမ်းကိုဖြင့်” စသည်ဖြင့် သိုဟန်ဘွားကို ရှမ်းဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်သုံးနှုန်းခဲ့သည်။ ဤနေရာတွင် ရှမ်းဟူ၍ သုံးထားသော်လည်း ရှမ်းတစ်မျိုး သားလုံးကို သိမ်းကျုံး၍ မယူအပ်ကြောင်း။ ဤကဗျာပါ ရှမ်းဟူသော စကားသည် သိုဟန်ဘွားနှင့်သာ သက်ဆိုင်ကြောင်း ဆရာကြီးဆိုလိုသည်ဟုပင် သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်းဋီကာ၌ ဆရာဇော်ဂျီက ရှင်းလင်းဖော်ပြထားလေသည်။

မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ အတိတ်သမိုင်းကို အသေအချာ ဆန်းစစ်ကြည့်လျှင်ကား ရှေးအခါက မြန်မာနိုင်ငံ၌ တိုက်ခိုက်ခဲ့သော စစ်ပွဲတို့မှာ လူမျိုးရေးသဘော မပါသည်ကိုမူ မုချဆင်ခြင်မိမည်ဟု ယူမိပေသတည်း။

၁၉၆၄၊ လုပ်သား။

မြန်မာစာရေးရာ၌

မြန်မာစာရေးရာ၌ ကျွန်တော်တို့သည် များသောအားဖြင့် စာလုံးပေါင်း သတ်ပုံကိုသာ ဂရုပြုတတ်ကြသည်။ သဒ္ဒါဝါကျ ဖွဲ့ထုံးနှင့် စကားအသုံး အနှုန်းကိုကား ဂရုပြုသင့်သလောက် မပြုကြပေ။ ထို့ကြောင့်လည်း အနက်အဓိပ္ပာယ် အထွေးထွေးဖြစ်နေသော မရှင်းမလင်းဖြစ်နေသော အရေးအသားများကို စာနယ်ဇင်းများတွင် မကြာခဏ ဆိုသလို တွေ့မြင် ဖတ်ရှုနေရခြင်းဖြစ်သည်။

စင်စစ် မြန်မာစာရေးရာ၌ စာလုံးပေါင်းသတ်ပုံသည် အရေးကြီး သည့်နည်းတူ သဒ္ဒါဝါကျဖွဲ့ထုံးနှင့် စကားအသုံးအနှုန်းတို့သည်လည်း အရေးကြီးလှပေသည်။ အချို့နေရာတို့တွင် စာလုံးပေါင်းသတ်ပုံသည် အတိမ်းအစောင်းခံသင့်သလောက် ခံသည်။ သဒ္ဒါဝါကျဖွဲ့ထုံးနှင့် စကား အသုံးအနှုန်းတို့ကား အတိမ်းအစောင်းမခံ၊ တစ်ချက်တိမ်းလျှင် တစ်ချက် အနက်အဓိပ္ပာယ် လွဲချော်သွားသည်သာဖြစ်သည်။ ပုံစံအဖြစ် အောက်ပါ တို့ကို ကျွန်တော် တင်ပြလိုပါသည်။

တစ်လောက စာပေဟောပြောပွဲတစ်ခု ရှိသဖြင့် ကျွန်တော် တက်ရောက်နားထောင်ခဲ့သည်။ ဟောပြောပွဲအပြီးတွင် အခမ်းအနားမှူးလုပ်သူက “သဘာပတိကိုသော်လည်းကောင်း၊ ပရိသတ်ကိုသော်လည်းကောင်း ကျေးဇူးတင်ပါသည်” ဟု ပြောလိုက်သည်။ သူ့အဆိုအရ သဘာပတိရော ပရိသတ်ကိုပါ ကျေးဇူးတင်ကြောင်း အနက်မထင်ဘဲ သဘာပတိကို ဖြစ်စေ၊ ပရိသတ်ကိုဖြစ်စေ၊ တစ်ဦးဦးကိုသာ ကျေးဇူးတင်ကြောင်း အနက်ထင်နေတော့သည်။ ပရိသတ်မှာ အတော်ကလေး ကသိကအောက် ဖြစ်သွားရှာတော့သည်။ အကယ်၍ သဒ္ဒါစည်းအရ ‘သော်လည်းကောင်း’ ‘လည်းကောင်း’ အသုံးကို ဂရုပြုလျက် သဘာပတိကိုလည်းကောင်း၊ ပရိသတ်ကိုလည်းကောင်း ကျေးဇူးတင်ပါသည်” ဟုသာ ပြောလျှင် ကသိကအောက် ဖြစ်ကြရမည် မဟုတ်ပေ။

တစ်ကြိမ်တွင် သတင်းစာတစ်စောင်၌ “ဗမာ့တပ်မတော်မှ သောင်းကျန်းသူတို့ကို တိုက်ပြီ” ဟူသော စာလုံးမည်းဖြင့် ခေါင်းစဉ်တပ်ထားသည့် သတင်းတစ်ခုကို ဖတ်ရသည်။ ဤအရေးအသားအရ ဆိုသော် ဗမာ့တပ်မတော်တွင်း၌ရှိနေသော သောင်းကျန်းသူတို့ကို တိုက်ပြီဟူသော သဘောမျိုးယူသော် ရနိုင်ပေသည်။ အမှန်မှာ ဗမာ့တပ်မတော်က သောင်းကျန်းသူတို့ကို တိုက်ခိုက်ကြကြောင်းသာ သတင်းစာက တင်ပြလိုခြင်းဖြစ်သည်။ “ဗမာ့တပ်မတော်က သောင်းကျန်းသူတို့ကို တိုက်ပြီ” ဟုသာ ရေးသင့်သည်။ ယခုမူ ‘က’ နှင့် ‘မှ’ အသုံးကို ဂရုမပြုဘဲ ပေါ့ပေါ့တန်တန် ရေးလိုက်သဖြင့် မည်မျှအထိ အနက်အဓိပ္ပာယ် လွဲချော်သွားသည်ကို မြင်နိုင်ပေသည်။

တစ်ခါက ကျွန်တော့်ဦးလေးတစ်ယောက်ထံသို့ မင်္ဂလာဆောင်ဖိတ်စာတစ်ခု ရောက်လာသည်။ စာအိတ်ပေါ်တွင် “ဦးဘနှင့် ဇနီးများ” ဟု ရေးသားထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဦးလေးအမည်မှာ ဦးဘဖြစ်ပါသည်။

သို့ရာတွင် ဦးလေး၌ ဇနီးတစ်ယောက်သာရှိသည်။ ထို့ထက်ပို၍မရှိ။
ဖိတ်စာပါ အရေးအသားကိုကြည့်လျက် ဦးလေးရော သူ့ဇနီးပါ ဒေါပွလေ
တော့သည်။ မင်္ဂလာဆောင်ကို သပိတ်မှောက်လိုက်ကြသည်။ သဒ္ဒါကို
ဂရုမပြုဘဲ ပေါ့ပေါ့တန်တန် ရေးလိုက်သဖြင့်သာ ဤသို့ဖြစ်ရပေသည်။

တစ်ခါကမူ ဝတ္ထုစာအုပ်တစ်အုပ်တွင် “တုတ်နှင့် ဖိုးတုတ်ကို
ရိုက်သည်” ဟူသော အရေးအသားကို တွေ့ရသည်။ ဤအရေးအသား
အရဆိုလျှင် တုတ်ရော ဖိုးတုတ်ကိုပါ (နှစ်ဦးလုံးကို) ရိုက်သည်ဟူ၍
လည်းယူသော် ရနိုင်ပေသည်။ ဤသို့ အနက်နှစ်မျိုးမထွက်အောင် သဒ္ဒါ
ကို ဂရုပြုလျက် “တုတ်ဖြင့် ဖိုးတုတ်ကို ရိုက်သည်” ဟူ၍သော်လည်း
ကောင်း၊ “ဖိုးတုတ်ကို တုတ်နှင့်ရိုက်သည်” ဟူ၍သော်လည်းကောင်း
ရေးသင့်ပေသည်။

ထို့ပြင် သမိုင်းစာအုပ်တစ်အုပ်၌ “ဇာဘုရင်ဘက်တော်သား စစ်
သားများက မသနားမညာတာ ဆန္ဒပြုလာကြသော အလုပ်သမားထုအား
သေနတ်ဖြင့် ဆီးပစ်ရာ သွေးထွက်သံယိုမှုကြီးဖြစ်ခဲ့ရသည်” ဟူသော
အရေးအသားမျိုးကို တွေ့ခဲ့ဖူးသည်။ ဤအရေးအသားအရဆိုသော်
“မသနားမညာတာ ဆန္ဒပြုလာကြသော လူထု” ဟူ၍ အနက်ရနေသည်။
“မသနားမညာတာ” ဟူသောစာပိုဒ်ကို နေထားတကျ မသုံးသဖြင့် ဤသို့
အနက် လွဲချော်သွားရခြင်းဖြစ်သည်။ အမှန်မှာ “ဇာဘုရင်ဘက်တော်
သား စစ်သားများက ဆန္ဒပြုလာကြသော အလုပ်သမားထုကို သေနတ်
ဖြင့် မသနားမညာတာ ဆီးပစ်ရာ သွေးထွက်သံယိုမှုကြီး ဖြစ်ခဲ့ရသည်”
ဟူ၍သာ ဝါကျဖွဲ့ထုံးကို ဂရုပြုလျက် ရေးသင့်ပေသည်။

မြန်မာစာရေးရာ၌ ဝါကျဖွဲ့ထုံး မည်မျှအထိ အရေးကြီးကြောင်း
အောက်ပါဝါကျသုံးခုကို လေ့လာကြည့်ခြင်းဖြင့် ကောင်းစွာ သိနိုင်ပေ
သည်။

၁။ လယ်တီ ဆရာတော်ဘုရားသည် သုံးလ အမဲသားရှောင် ကြဉ်ကြရန် သင်္ဘောပေါ်၌ တရားဟောတော်မူ၏။

၂။ လယ်တီဆရာတော်ဘုရားသည် သင်္ဘောပေါ်၌ သုံးလ အမဲသားရှောင်ကြဉ်ကြရန် တရားဟောတော်မူ၏။

၃။ လယ်တီဆရာတော်ဘုရားသည် အမဲသားရှောင်ကြဉ်ကြ ရန် သင်္ဘောပေါ်၌ သုံးလတရားဟောတော်မူ၏။

ဤဝါကျသုံးခုတို့တွင် ပါဝင်သော စကားများမှာအတူတူပင်ဖြစ် သည်။ သို့ရာတွင် အထားအသို ကွဲပြားသဖြင့် အနက်အဓိပ္ပာယ်လည်း ကွဲပြားနေသည်။ ပထမဝါကျတွင် မည်သည့်နေရာ၌မဆို အမဲသား သုံးလမစားကြရန် ဆရာတော်က သင်္ဘောပေါ်၌ တရားဟောကြောင်း အနက်ထင်သည်။ ဒုတိယဝါကျတွင် သင်္ဘောပေါ်၌သာ အမဲသား သုံးလမစားကြရန် ဆရာတော်က တရားဟောကြောင်း အနက်ထင် သည်။ တတိယဝါကျတွင် မည်သည့်နေရာ မည်သည့်အချိန်မဆို အမဲသား မစားကြရန် ဆရာတော်သည် သင်္ဘောပေါ်၌ သုံးလကြာအောင် တရားဟောကြောင်း အနက်ထင်နေလေသည်။ ဤအချက်ကို ထောက် ခြင်းဖြင့် မြန်မာစာရေးရာ၌ ဝါကျဖွဲ့ထုံးသည် မည်မျှအရေးကြီးကြောင်း ဆင်ခြင်နိုင်ပေသည်။

ထို့ကြောင့် မြန်မာစာရေးရာ၌ စာလုံးပေါင်းသတ်ပုံကို ဂရုပြုသည့် နည်းတူ သဒ္ဒါဝါကျ ဖွဲ့ထုံးနှင့် စကားအသုံးတို့ကိုလည်း ဂရုပြုသင့်ပေ သည်။ စင်စစ် စာလုံးပေါင်းသတ်ပုံထက်ပင် သဒ္ဒါဝါကျဖွဲ့ထုံးနှင့် စကား အသုံးကို ပို၍ ဂရုပြုသင့်ပေသည်။

ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် မြန်မာစာ ဆရာကြီးဟောင်း ကွယ်လွန်သူ မြန်မာပညာရှိ ဆရာကြီးဦးလင်းကလည်း ကတ္တာ၊ ဝါစက၊ ကံ၊ ဝိသေ သန ဤလေးမျိုးကို စူးနေရာ စူး၊ ဆောက်နေရာ ဆောက် မှန်အောင်

သွတ်သွင်းနိုင်လျှင် မြန်မာစာကို ကောင်းစွာရေးတတ်နိုင်မည်ဖြစ်ကြောင်း
သဒ္ဒါဝါကျဖွဲ့ထုံး အရေးကြီးပုံကို သြဝါဒ ပေးသွားခဲ့ဖူးလေသည်။

လုပ်သား၊ ၁၉၆၄။

သတ္တိနှစ်မျိုး

ကျွန်တော်တို့သည် လူမှန်းသိတတ်စအရွယ်မှစ၍ သတ္တိကို တန်ဖိုးထားလာကြပေသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် လူ့လောကတွင် သတ္တိနှင့် ပြည့်စုံခြင်းသည် ထူးခြားသော အရည်အချင်းကြီးတစ်ရပ် ဖြစ်သောကြောင့်ပင်။ စင်စစ် သတ္တိသည် ဘဝတွင် ရေသောက်မြစ်ဖြစ်၏။ မည်သည့်အလုပ်အကိုင်၊ မည်သည့်အလုပ်အမှုကိစ္စ၊ မည်သည့်အကြံအစည်၊ မည်သည့်အတွေးအခေါ်မဆို သတ္တိနှင့် မကင်းစကောင်းပေ။ အကယ်၍ သတ္တိနှင့်ကင်းလျှင်လည်း ထိုအလုပ်အကိုင်၊ ထိုအမှုကိစ္စ၊ ထိုအကြံအစည်၊ ထိုအတွေးအခေါ်တို့သည် အောင်မြင်သင့်သလောက် အောင်မြင်မည်မဟုတ်ပေ။ ပေါက်မြောက်သင့်သလောက် ပေါက်မြောက်မည်မဟုတ်ပေ။

‘သတ္တိ’သည် လူတစ်ယောက်အတွက်သာမက လူမျိုးနှင့်နိုင်ငံအတွက်ပါ အထူးအရေးပါ အရာရောက်လှပေသည်။ ကမ္ဘာ့သမိုင်းကို ကြည့်ပါက သတ္တိကင်းသောသူ၊ သတ္တိကင်းသောလူမျိုး၊ သတ္တိကင်း

သော နိုင်ငံတို့သည် ကြာရှည်မရပ်တည်နိုင်။ အခက်အခဲဘေးဒုက္ခနှင့် ကြုံတွေ့သည်နှင့် တစ်ပြိုင်တည်း လဲပြိုကျဆုံးသွားရသည်ကို မြင်နိုင်ပေသည်။ အလားတူပင် သတ္တိရှိသောသူ၊ သတ္တိရှိသောလူမျိုး၊ သတ္တိရှိသော နိုင်ငံတို့သည် မည်သည့်အခြေသို့ရောက်စေကာမူ လဲပြိုခြင်းမရှိ၊ တည်တံ့ခိုင်မြဲကာ ကြီးကျယ်ထင်ရှားနေသည်ကို မြင်နိုင်ပေသည်။

ဤတွင် သတ္တိနှင့်ပတ်သက်၍ ကျွန်တော်တို့ ဆန်းစစ်ကြည့်သင့်ပေသည်။ အကြမ်းအားဖြင့် သတ္တိကို နှစ်မျိုးနှစ်စားခွဲခြားနိုင်သည်။ တစ်မျိုးသည် ကာယသတ္တိ (*Physical Courage*) ဖြစ်သည်။ တစ်မျိုးကား စိတ္တသတ္တိ (*Moral Courage*) ဖြစ်သည်။ ကာယသတ္တိဟူသည် မှာ ခန္ဓာကိုယ်၌ ဘေးအန္တရာယ်ကျရောက်မည်ကိုမမှုဘဲ စွန့်စွန့်စားစား လုပ်ကိုင်ရဲသည့် စိတ်ဓာတ်ပင်ဖြစ်သည်။ သာဓကအဖြစ် စစ်သူကြီးမဟာဗန္ဓုလကိုယူနိုင်ပေသည်။ မဟာဗန္ဓုလသည် ဒဏ်ရာအနာတရ ရမည်ကိုလည်းကောင်း၊ သေရမည်ကိုလည်းကောင်း မမှုဘဲ တိုက်ရဲခိုက်ရဲ စွန့်စားရဲသော ကာယသတ္တိနှင့် ပြည့်စုံသူဖြစ်ပေသည်။ စိတ္တသတ္တိကား ထိုသို့မဟုတ်၊ မိမိ၏ဘဝနောင်ရေးကိုလည်းကောင်း၊ အကျိုးခံစားခွင့်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ချီးကျူးထောမနာ ပြုမှုတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချ ပြစ်တင်မှုတို့ကိုလည်းကောင်း၊ နောက်ဆုံး လိုအပ်လာလျှင် အသက်အိုးအိမ် စည်းစိမ်ကိုလည်းကောင်း လျစ်လျူရှုလျက် မှန်ရာတန်ဖိုးရှိရာအတွက် အေးဆေးတည်ငြိမ်စွာ ဆောင်ရွက်ရဲသော စိတ်ဓာတ်ပင်ဖြစ်ပေသည်။ သာဓကအဖြစ် ယောမင်းကြီးဦးဘိုးလှိုင်ကို ယူနိုင်ပေသည်။ ဦးဘိုးလှိုင်သည် အသက်အိုးအိမ် စည်းစိမ်ရာထူးဂုဏ်သိန်တို့ကို လျစ်လျူရှုလျက် မှန်ရာတန်ဖိုးရှိရာအတွက် ဆောင်ရွက်ရဲသော စိတ္တသတ္တိနှင့် ပြည့်စုံသူဖြစ်ပေသည်။

ကာယသတ္တိနှင့် စိတ္တသတ္တိတို့သည် များစွာ ကွာခြား၏။ လူတစ်

ယောက်တွင် ကာယသတ္တိရှိတိုင်းလည်း စိတ္တသတ္တိရှိမည်ဟူ၍မယူသင့်။ တစ်ဖန် စိတ္တသတ္တိရှိတိုင်းလည်း ကာယသတ္တိရှိမည်ဟူ၍ မယူသင့်။ သို့ရာတွင် လူတစ်ယောက်သည် ထူးချွန်ပါက ကာယသတ္တိရော စိတ္တသတ္တိပါ နှစ်ပါးစလုံးနှင့် ပြည့်စုံနိုင်ပေသည်။ ဤသတ္တိနှစ်ပါးကို နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ပါမူ စိတ္တသတ္တိသည် ကာယသတ္တိထက် မြင့်မားသည်ကိုလည်းကောင်း၊ ပိုမိုအဓိကကျသည်ကိုလည်းကောင်း မြင်နိုင်ပေသည်။ ဤအချက်နှင့်ပတ်သက်၍ ဗြိတိသျှ စစ်သေနာပတိချုပ် ဆာဝီလျံစလင်း၏ လေ့လာချက်ကို တင်ပြလိုပေသည်။ ဆာဝီလျံစလင်းက ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်း၌ ဂျပန်စစ်တပ်ကို လေ့လာကြည့်ရာတွင် ရဲစိတ်ရဲမာန်များ တလျှမ်းလျှမ်းတောက်ကာ သူမတူအောင် သတ္တိကောင်းလှသည်ကို တွေ့ရကြောင်း၊ ကမ္ဘာပေါ်တွင် ဂျပန်စစ်တပ်ကဲ့သို့ သတ္တိကောင်းလှသည့် စစ်တပ်မျိုး မရှိဟုပင်ထင်ကြောင်း၊ သို့ရာတွင် ဂျပန်စစ်တပ်၏ သတ္တိသည် ကာယသတ္တိသာဖြစ်ကြောင်း၊ ဂျပန်စစ်တပ်တွင် စိတ္တသတ္တိ ကင်းမဲ့နေကြောင်း၊ ထို့ကြောင့်လည်း ဂျပန်စစ်တပ်တွင် စီမံကိန်းများလွဲ၍ ပျက်စီးဆုံးရှုံးလျှင် အမှားကိုဝန်ခံရသည့်သတ္တိ မရှိသည်ကိုလည်းကောင်း၊ အမိန့်အတိုင်း ဆောင်ရွက်ကြသည့်အခါ ဆောင်ရွက်၍မဖြစ်နိုင်လျှင် မဖြစ်နိုင်ကြောင်း အထက်အာဏာပိုင်များအား ပြန်လည်တင်ပြရဲသော သတ္တိ မရှိသည်ကိုလည်းကောင်း တွေ့ရကြောင်း၊ ဤစိတ္တသတ္တိ ကင်းမဲ့မှု ဖြစ်သည့် ပျော့ကွက်ကိုဖိ၍ မဟာမိတ်တပ်များက တိုက်ပွဲဆင်လိုက်သဖြင့် ဂျပန်တို့စစ်ရှုံးကြရကြောင်း တင်ပြခဲ့ဖူးပေသည်။

မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ ကာယသတ္တိရော စိတ္တသတ္တိပါ အထူးလိုအပ်သော အရည်အချင်းများဖြစ်ပေသည်။ လူတစ်ဦးတစ်ယောက်သည် လည်းကောင်း၊ လူမျိုးတစ်မျိုးသည်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည်လည်းကောင်း တည်တံ့ခိုင်မြဲ၍ ကြီးကျယ်ထင်ရှားရန်မှာ ကာယသတ္တိ

စိတ္တသတ္တိနှစ်ပါးလုံး ပြည့်စုံရမည်ဖြစ်ပေသည်။ ယင်းသို့ပြည့်စုံရန်လည်း ကျွန်တော်တို့သည် သတ္တိစိတ်ကို မွေးမြူပေးရန် အထူးလိုအပ်လှပေသည်။

ဋေတာရီ၊ ၁၉၆၈။

ခရီးသွား

ရှိတ်စပီးယား၏အိမ်အိုသို့

အင်္ဂလိပ် ပြဇာတ်ဆရာကြီး ရှိတ်စပီးယားကို ဖွားမြင်ရာအိမ်အိုသည် အေဗွန်ချောင်းပေါ်ရှိ စထရက်ဖို့မြို့ငယ်တွင်ရှိသည်။ စထရက်ဖို့မြို့ငယ်သည် လန်ဒန်မြို့နှင့် မိုင် ၁၀၀ ကျော် ကွာဝေးသည်။ လန်ဒန်မြို့မှ ထိုမြို့သို့ မော်တော်ကားဖြင့်ဖြစ်စေ၊ မီးရထားဖြင့်ဖြစ်စေ သွားနိုင်သည်။ မီးရထားဖြင့် သွားပါမူ လေးနာရီကျော်ခန့် စီးရသည်။

ငါတို့ ရှိတ်စပီးယား၏ အိမ်အိုသို့ ရောက်ရှိသွားသောအချိန်မှာ စပရင်ရာသီ၏ နေ့တစ်နေ့ဖြစ်သည်။ ကောင်းကင်သည် ကြည်လင်လျက်၊ နေရောင်ခြည်သည် ပူနွေးတောက်ပနေသည်။ သစ်ပင်တို့မှာ ရွက်သစ်များ ဝေနေကြသည်။ ပန်းတို့လည်း အစွမ်းကုန် ဖူးပွင့်နေကြသည်။ ကျေးငှက်တို့လည်း သာယာစွာ မြည်ကြွေးနေကြသည်။ ဤကဲ့သို့ သာယာလှသော အချိန်မျိုးဝယ် ဤအိမ်မျိုးသို့ သွားရောက်လည်ပတ်ကြည့်ရှုရသည်မှာ စိတ်ချမ်းမြေ့ဖွယ် ကောင်းလှသည်။

ရှိတ်စပီးယား၏အိမ်မှာ အောက်ခြေတွင် ကျောက်ခင်းထားသည့် ပျဉ်ထောင်အိမ်ဖြစ်သည်။ အိမ်မှာ နှစ်ထပ်ဖြစ်သော်လည်း မကြီးလှ။ တည်ရှိသည်မှာလည်း လမ်းနှင့်ကပ်လျက် တည်ရှိသည်။ ရှိတ်စပီးယားကို ၁၅၆၄ ခုနှစ်တွင် ဖွားမြင်ရာ ထိုအိမ်၏ သက်တမ်းသည် အနည်းဆုံး အနှစ် ၄၀၀ ခန့်ရှိမည်။ သို့စဉ်လျက် ထိုအိမ်ကို ယခုတိုင် မပျောက်မပျက်ရအောင် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ထားနိုင်သည်မှာ ချီးကျူးဖွယ်ကောင်းလှသည်။ ငါတို့ဆီတွင် ရှိတ်စပီးယားနှင့် တစ်ခေတ်တည်း ထွန်းကားသည်ဟု ဆိုအပ်သော စာဆိုနဝဒေး၊ နတ်သျှင်နောင် စသည်တို့၏ မွေးဖွားရာအိမ်များကား အဘယ်မှာနည်း။ ထိုစာဆိုတို့နှင့် သက်ဆိုင်ရာ ပစ္စည်းပစ္စယတို့ကား အဘယ်မှာနည်း။ နတ်သျှင်နောင်တို့ကို ထားဘိဦး။ လွန်ခဲ့သည့် နှစ်ပေါင်း ၉၀ ကျော်ခန့်ကမှ ကွယ်လွန်သွားကြသော ဦးပုည၊ လှိုင်ထိပ်ခေါင်တင် စသည်တို့၏ ပစ္စည်းပစ္စယများကိုပင် မတွေ့နိုင်တော့ပြီတကား။

ငါတို့သည် ရှိတ်စပီးယား၏ အိမ်အိုကို ရှေးဦးစွာ အပြင်မှ အကဲခတ် ကြည့်ရှုကြသည်။ ထိုနောက် အိမ်စောင့်အမျိုးသမီးကြီးအား အိမ်ဝင်ကြေးပေးကာ အထဲသို့ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုကြသည်။ ငါတို့နည်းတူ ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုကြသော အင်္ဂလိပ်၊ အမေရိကန်၊ ပြင်သစ်၊ အိန္ဒိယလူမျိုး စသည်တို့ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ အိမ်ထဲတွင် အခြားအစောင့် အမျိုးသမီး တစ်ဦးကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ထိုအမျိုးသမီးက ငါတို့အား ဤကား ရှိတ်စပီးယား၏ အဖနေသောအခန်း၊ ဤကား ရှိတ်စပီးယားကို ဖွားမြင်ရာအခန်း၊ ဤကား ရှိတ်စပီးယား၏ ပုခက်ငယ်၊ ဤကား ရှိတ်စပီးယား၏ အဝတ်အင်္ကျီ၊ ဤကား ရှိတ်စပီးယား၏ စာအုပ်စာတမ်း စသည်ဖြင့် လိုက်လံပြသသည်။

အဘယ်ကြောင့် ရှိတ်စပီးယား၏ ပြဇာတ်တို့ကို ကမ္ဘာသူကမ္ဘာ